

2010 Laurea Kerava

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Kerava

Pienyrityksen elinkaaren ongelmatilanteet alkurahoituksessa ja yri- tystoiminnan lopettamisvaiheessa

Hanna-Riikka Rautiainen ja
Eveliina Viisanen
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäyte
Kesäkuu, 2010

Hanna-Riikka Rautiainen ja Eveliina Viisanen

Pienyrityksen elinkaaren ongelmatilanteet alkurahoituksessa ja yritystoiminnan lopettamisvaiheessa.

Vuosi 2010

Sivumäärä 76

Opinnäytetyön lähtökohtana oli selvittää, millaisia alkurahoitusvaihtoehtoja ja yritystoiminnan lopettamisvaihtoehtoja pienyrityksillä on yrityksen elinkaaren aikana. Lisäksi selvitettiin sekä yritystoiminnan luopujien että jatkajien verotusta. Työn teoriaosuudessa pyritään selvittämään keskeisimmät käsitteet alkurahoituksessa ja yrityksestä luopumisvaihtoehtoihin.

Opinnäytetyö on teoreettista tutkimustyötä, jota syvennettiin Uudellamaalla toimiviin pienyrityksiin lähetetyllä kyselylomakkeella. Lomakkeella kartoitettiin muun muassa, mitä rahoitusmuotoja, avustuksia ja lainoja pienyritykset ovat saaneet yrityksen alkuvaiheissa. Lisäksi lomakkeella selvitettiin yritystoiminnan lopetusvaihtoehtoja, syitä omistajanvaihdokseen ja kuka yritystoimintaa jatkaa.

Pienyrityksen tulisi perusteellisesti selvittää rahoitus suunnitelman avulla yrityksen rahoituksen tarpeet, sillä rahoitus suunnitelman avulla yrittäjä pystyy hahmottamaan pääoman määrän ja sen, mitä eri rahoituksia, avustuksia tai lainoja yrityksen tulisi hakea. Kyselyyn vastanneet yritykset eivät olleet aktiivisia avustusten hakijoita, mutta pankkilainaa oli eniten haettu suhteessa muihin lainoihin. Yritysten tulisi hakea rohkeasti avustuksia ja ulkopuolisia rahoituksia, jos yrityksen tilanne sitä edellyttää.

Yritystoiminnan lopettamiselle on monia vaihtoehtoja ja yritystoiminnasta luopujan olisi kannattavaa paneutua syvällisemmin näihin vaihtoehtoihin, koska erilaisia yritystoiminnan lopettamismuotoja verotetaan hyvin eri tavoin. Kyselyyn vastanneista vain hyvin pienessä osassa yrityksiä omistajan- tai sukupolvenvaihdos oli jo tapahtunut, mutta suhteellisen suuri osa aikoo luopua yritystoiminnasta lähivuosina tavalla tai toisella. Mitään suunnitelmia omistajan- tai sukupolvenvaihdoksen suhteen ei kuitenkaan ollut tehty. Voidaan siis todeta, että yritykset eivät välttämättä ole tietoisia siitä, mitä omistajan- tai sukupolvenvaihdosprosessissa tapahtuu ja mitä omistajanvaihdos vaatii, jos se halutaan suorittaa mahdollisimman pienin veroseuraamuksin.

Asiasanat: Pääomarahaus, julkinen rahoitus, julkinen tuki, omistajanvaihdos, varainsiirtovero, yrityskaupat

Hanna-Riikka Rautiainen and Eveliina Viisanen

Problem Situations in Startup Financing and Closing-down of a Small Company

Year	2010	Pages	76
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to determine what kind of financing options a small company has when starting a new business and what kind of possibilities companies have when finishing their business. Additionally, tax payment of those who gave up the company and those who continued the business were defined. The theory section of the thesis includes the basic concepts of the financing at the beginning of the business and concepts of passing on the company operations to someone else.

This thesis is a theoretical analysis which focused on small companies in Uusimaa -region by sending a questionnaire to them. In the questionnaire financing, grants and loans of the companies were determined. In addition, the study clarified the different alternatives to give up the company, possible reasons to owner change and selecting the person who will continue the entrepreneurship in the future.

In the business plan a small company should clarify the financial needs. With the help of a business plan the entrepreneur can evaluate the amount of capital, what kind of finance, grants or loans the company should apply for. Companies which answered to the questionnaire, were not so active in applying the grants. However, the bank loans were most applied compared to other forms of loans. Companies should apply more bravely for different grants and financing from outside sources if the situation of the company demands it.

There are lots of different ways to give up the entrepreneurship. The entrepreneur should consider carefully which is the best way to finish business because taxation might vary. Only few answerers of the questionnaire mentioned the change of ownership or change to the next generation. However, quite many of the owners are going to relinquish the entrepreneurship in one way or another in coming years. Companies had not done any plans for the generation change or the ownership change. It seems that companies do not know what should be considered in the process of owner or change of generation and how the ownership change should be done to get the taxation to minimum.

Key Words: Capital Financing, Public Financing, Public Support, Ownership Change, Gift and Capital Transfer Tax, Corporate acquisition

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Yritysmuodot	8
2.1	Yksityinen elinkeinoharjoittaja eli toiminimi	8
2.2	Avoin yhtiö	8
2.3	Kommandiittiyhtiö	9
2.4	Osakeyhtiö	9
3	Yrityksen rahoitus	10
3.1	Pääomarahoitus	12
3.1.1	Oma pääoma	12
3.1.2	Vieras pääoma	12
3.1.3	Välirahoitus	12
3.2	Tulorahoitus	13
3.3	Rahoitussuunnittelu	13
3.4	Pääomalähteet eri yrityksen vaiheissa	15
4	Julkinen taloudellinen tuki ja rahoitus	16
4.1	De minimis -sääntö eli vähämerkityksellinen tuki yrityksille	16
4.2	Työ- ja elinkeinoministeriö	16
4.3	Finnvera Oyj:n lainat	17
4.4	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	19
4.5	Työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut	21
4.6	Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	21
4.7	Keksintösäätiön tarjoama rahoitus	23
4.8	Pääomasijoittaminen	25
5	Pankkien ja vakuutusyhtiöiden tarjoamat lainat ja vakuudet pienyrityksille	26
5.1	Lainojen vakuudet	27
5.2	Rahoitusyhtiöiden tarjoamat rahoitusmuodot	29
6	Yrityksestä luopumisen taustaa	30
7	Yrityksestä luopumisen vaihtoehtoja	31
7.1	Yrityskauppa	31
7.2	Yhtiöosuuskauppa henkilöyhtiöissä	35
7.3	Yhtiöosuuskauppa osakeyhtiössä	36
7.4	Lahja tai perintö	37
7.5	Yrityksen lopettaminen ja purkaminen	40
8	Sukupolvenvaihdoshuojennukset erilaisissa yrityksestä luopumistilanteissa	41
9	Valmistautuminen omistajan- tai sukupolvenvaihdokseen	42
10	Yrityksen arvon määrittäminen	44
11	Yrityskaupan rahoittaminen	44
12	Yritysmuodon muuttaminen	45

12.1	Toiminimen muuttaminen henkilöyhtiöksi	45
12.2	Toiminimen muuttaminen osakeyhtiöksi	46
12.3	Henkilöyhtiön muuttaminen toiseksi henkilöyhtiöksi	46
12.4	Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi	47
13	Tutkimuskysymykset.....	48
13.1	Tutkimusmenetelmät ja tutkimustapa	48
13.2	Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusaineiston keruu.....	48
13.3	Tutkimusote valintaperusteineen	49
13.4	Tutkimuksen aikataulu ja tutkimusotos	50
14	Tutkimustulokset	50
14.1	Rahoitusosion tutkimustulokset	53
14.2	Sukupolven- ja omistajanvaihdososion tutkimustulokset	60
15	Pohdinta ja johtopäätökset	66
15.1	Rahoitusosion pohdintaa	66
15.2	Lopettamisvaihtoehto-osion pohdintaa	68
	Lähteet	69
	Kuva- ja taulukkuuettelo	73
	Liitteet.....	74

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aiheeksi muodostui pienyrityksen elinkaaren ongelmat alkurahoituksessa ja yritystoiminnan lopettamisvaiheessa. Työmme tarkoituksena oli tutkia mielestämme kahta suurinta ongelmaa, jotka sijoittuivat yrityksen elinkaaren alkupäähän sekä loppupäähän. Yritystoiminnan päättyessä jonkun yrittäjän kohdalla, tilalle tulee jatkaja, joka tarvitsee mahdollisesti rahoitusta yritystoiminnan jatkamiseen. Näin ollen syntyy ikään kuin kehä, jossa alku ja loppu liittyvät oleellisesti toisiinsa. Työn tarkoituksena oli myös halu saattaa yrittäjien tietoon nämä mahdolliset ongelmat elinkaaren aikana ja mitä ratkaisuja niihin voisi olla.

Rajasimme työn maantieteellisesti Uudellamaalla toimiviin pienyrityksiin. Pienten ja keski suurten yritysten määritelmästä vastaa EU- komission suositus 2003/361/EY (EUVL L 124, 20.5.2003). Suosituksessa käy ilmi, että pienyrityksiä ovat ne yritykset, joiden henkilöstön määrä on alle 50 ja liikevaihto ei ylitä kymmenen miljoonaa euroa. Pienyrityksiä pienemmät yritykset ovat mikroyrityksiä. Niiden liikevaihto tai taseen loppusumma ei ylitä kaksi miljoonaa ja henkilöstömäärä on alle kymmenen.

Opinnäytetyön rahoitusosion tarkoitus on auttaa uusia ja jo toimivia yrityksiä tulevien avustuksien ja rahoituksien saannissa, sillä työssä kerrotaan tärkeimmät asiat liittyen yrityksen alkurahoitukseen. Rahoitusosion alussa tutustaan yritysmuotoihin sillä eri yritysmuodoilla on eri velvoitteita liittyen alkurahoituksen. Tutkimusosion tarkoitus on selvittää Uudenmaalla toimivien pienyritysten tilanne liittyen yrityksen rahoitukseen, avustuksiin, lainoihin ja vakuuksiin.

Vaikka yrityksen omistajanvaihdos koskee luopujan ja jatkajan lisäksi monia muitakin tahoja, kuten yhteistyökumppaneita, yrityksen työntekijöitä, yrittäjien perheitä ja niin edelleen, niin tässä työssä keskitytään tarkastelemaan lähinnä yrityksestä luopumisen vaihtoehtoja ja siihen liittyviä veroseuraamuksia omistajan elinaikana. Jonkin verran käsitellään myös yritysmuotojen muutoksia, joita saatetaan joutua tekemään ennen yrityksestä luopumista. Yritystoiminnasta luopumisosion empiirisen osan muodostaa lomakehaastatteluna toteutettu pienyrityksille suunnattu kysely yrityksen luopumisvaihtoehtoista. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa niitä vaihtoehtoja, joita yritysten omistajat ovat ajatelleet käyttää tai ovat jo käyttäneet yrityskaupassa. Toisaalta kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa hieman sitä, onko yrityksissä ylipäänsä huomioitu omistajan- tai sukupolvenvaihdon mahdollisuus ja mitkä ovat yritysten suurimmat syyt omistajanvaihdokselle.

Aiheita on tutkittu aiemmin ja niistä on kirjoitettu useita teoksia erikseen, mutta niistä ei ole kirjoitettu elinkaariajattelun mukaisesti yhdessä. Aiheen taustalta löytyy omakohtainen kokemuspinta yritystoimintaan, koska kummaltakin löytyy lähipiiristä kokemusta

yrittöistöiminnasta. Aluksi Eveliina Viisanen tutkii niitä asioita, mitkä liittyvät yrittöismuotoihin, rahoitukseen ja eri avustuksiin pienyrittösten elinkaaren alkuvaiheissa. Sen jälkeen Hanna-Riikka Rautiainen tutkii pienyrittösten elinkaaren loppupäähän liittyviä eri lopettamisvaihtoehtoja ja niiden verotusta.

2 Yrittöismuodot

Pienet yrittöiset voivat olla yrittöismuodoltaan toiminimiä, avoimia yhtiöitä, kommandiittiyhtiöitä ja osakeyhtiöitä. Yrittäjä voi itse valita yrittöismuodon, mutta päätöksessä tulisi huomioida muun muassa perustajien lukumäärä, vastuut, voiton jako ja tappion kattaminen sekä verotus. Yrittöismuodon valinta ei aina ole lopullinen, sillä yrittöis ja lainsäädäntö muuttuvat. (Kivelä & Nordell 2005, 93.)

Uutta yrittöistä perustaessa on tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin. Yksityisen elinkeinonharjoittajan perustamisilmoitus ilman arvonlisäveroa maksaa 75 euroa, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustamisilmoitus maksaa 180 euroa ja osakeyhtiön, osuuskunnan, asunto-osakeyhtiön perustamisilmoitus maksaa 350 euroa. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan enemmän eri yrittöismuodon ominaisuuksista, yrittöksen perustamiseen liittyvistä velvoitteista ja perustelut yrittöismuodon valintaan. (Patentti- ja rekisterihallitus 2010.)

2.1 Yksityinen elinkeinoharjoittaja eli toiminimi

Toiminimi on henkilöyhtiö, koska omistajana voi olla vain luonnollinen henkilö. Toiminimeä perustaessa on tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin. Yrittäjän täytyy ilmoittaa kaupparekisteriin toiminimen nimi, toimiala ja yhteystiedot. On hyvä ilmoittaa toimialoja mahdollisimman paljon, jotta vältetään muutoksilta. (Puustinen 2004, 99-100.)

Toiminimeen ei kohdistu tilinpäätösvelvollisuutta ja laki ei vaadi alkupääomaa. Toiminimen velat ovat yrittäjän henkilökohtaisia velkoja ja yrittäjän nostamia tuloja sanotaan yksityisotoksi. Veroja yrittäjä maksaa ansiotuloveroprosentin mukaisesti. Toiminimi on hyvä valinta pienimuotoiseen liiketoimintaan tai palkkatyön ohella sivutoimintaa harjoittaville. Helppouden ja edullisuuden ansiosta toiminimi on ehdottomasti suosituin yhtiömuoto. Ammatinharjoittajan veroprosentin noustessa yli 30 prosenttiin yrittöistöiminnan kehittyessä olisi hyvä vaihtaa yhtiömuotoa. (Puustinen 2004, 99-100.)

2.2 Avoin yhtiö

Avoin yhtiö (Ay) on henkilöyhtiö ja se vaatii ainakin kaksi perustajaa. Perustajat eli vastuunalaiset yhtiömiehet ovat henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön veloista. Avoin yhtiö on haasteellinen yhtiömuoto, sillä se vaatii liikeyumppaneilta toistensa välistä luottamusta ja

kaikki päätökset edellyttävät yksimielisyyttä. Kaupparekisteri-ilmoitukseen on liitettävä yhtiösopimus. Yhtiösopimuksesta on käytävä ilmi yrityksen nimi, kotipaikka, toimiala ja yhtiömiehet. Tilintarkastus on tehtävä kerran vuodessa eikä laki edellytä alkupääomaa. Jos kaksi seuraavista ehdoista täyttyy, liikevaihto 6,25 miljoonaa euroa, taseen loppusumma 3,125 miljoonaa euroa tai palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä, niin avoimen yhtiön tulee vuosittain lähettää kaupparekisteriin tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus. Avoin yhtiö sopii erinomaisesti muun muassa yrittäjäperheelle, jolla on vähän pääomaa ja yrittäjät tuntevat toisensa hyvin. (Puustinen 2004, 100-101.)

2.3 Kommandiittiyhtiö

Kommandiittiyhtiö (Ky) on henkilöyhtiö. Perustajia on oltava vähintään kaksi ja toisen tulee olla vastuunalainen yhtiömies ja toisen äänetön yhtiömies. Äänettömän yhtiömiehen panoksen suuruus tulee aina ilmetä yhtiösopimuksessa. Äänetön yhtiömies sijoittaa pääomaa mutta ei ole henkilökohtaisesti vastuussa sijoituksen tuomista vastuista. (Puustinen 2004, 101-102) Ainakin yhden vastuualaisen yhtiömiehen tulee asua Euroopan talousalueella, jos näin ei ole on haettava Patentti- ja rekisterihallitukselta toimilupa kaikille yhtiömiehille. (Yritys-Suomi 2007.) Kommandiittiyhtiössä tilinpäätös on pakollinen. Tilipäätös ja tilintarkastuskertomus tulee lähettää kaupparekisteriin, jos seuraavista ehdoista ainakin kaksi täyttyvät, liikevaihto on 6,25 miljoonaa euroa, taseen loppusumma on 3,125 miljoonaa euroa tai palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. Ky sopii yritysmuodoltaan hyvin yritykselle, jossa osa yhtiömiehistä ei halua olla vastuussa henkilökohtaisesti yrityksen veloista. (Puustinen 2004, 101-102.)

2.4 Osakeyhtiö

Osakeyhtiön (Oy) perustajana voi olla yksi tai useampi henkilö tai yhteisö. Jokainen osakas vastaa yrityksen riskeistä sijoittamallaan pääomapanoksella. Pääomaa osakeyhtiöllä tulee olla vähintään 2500 euroa, tämä on summa, jonka osakkaat maksavat ja näin ollen omistavat. Osakeyhtiön osakkeet tuovat omistajille äänioikeuden yhtiökokouksessa. Äänimäärät jakautuvat osakkeiden omistuksen mukaan. Yhtiökokouksen tehtävänä on valita hallitus. (Yritys-Suomi 2007.) Osakeyhtiön tehtäviin kuuluu laatia yhtiöjärjestys, pitää perustamiskokous ja vuosittainen yhtiökokous. Jos osakepääoma on yli 80 000 euroa, kaupparekisteri-ilmoituksen liitteeksi tulee liittää perustamiskokouksen pöytäkirja ja hallituksen ensimmäisen kokouksen pöytäkirja. Osakeyhtiön tilintarkastus on pakollinen ja osakeyhtiön tulee vuosittain lähettää tilinpäätös kaupparekisteriin. Osakeyhtiö sopii yritysmuodoltaan, jos yritystoiminta on tuottavaa ja laajaa (Puustinen 2004, 102-103). Oy on hyvä yritysmuoto, jos yritys tarvitsee paljon pääomaa (Kivelä & Nordell 2005, 94).

YRITYSMUOTO	T:mi (ammatin- tai liikkeenharjoittaja)	Henkilöyhtiö (Avoin ja kommandiittiyhtiö)	Osakeyhtiö
Yrityksen perustamiskustannukset	Yrittäjä itse - rekisteröinti 75 €	Henkilöt itse - rekisteröintimaksu 180 € - muita kuluja mahdollinen avustaja yhtiösopimuksen laatimisesta	Osakkaat itse - rekisteröinti 350 € - muita kuluja mahdollinen avustaja yhtiösopimuksen laatimisesta - osakepääoma minimi 2500 € - jos pääoma suurempi ja useita osakkaita, mahdollisuus saada Finnveran osakaslaina
Yrittäjän oman talouden tukeminen	TE-toimiston starttiraha 6 – 18 kk, määrä 527- 670 €/kk.		
Investointien rahoitus (koneet, laitteet, rakennukset yms.)	<ul style="list-style-type: none"> • ELY-keskus • pankkirahoitus • Finnveran rahoitus • leasing- ja osamaksurahoitus • pääomasijoittajat • Kelan elinkeinotuki 		
Alkuvaraston rahoitus vähittäiskaupassa tms. (ei liity matkailuun)	<ul style="list-style-type: none"> • Finnveran laina • pankkilaina • maksuaikaa tavarantoimittajalta 		
Henkilökunnan palkkaaminen	Avustus pienen yrityksen palkkamenoihin, toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen. Työllistämistuki eräissä tapauksissa.		
Käyttöpääoma	<ul style="list-style-type: none"> • Finnveran laina • pankkilaina • pääomasijoittajat • Keksintösäätiö • Kelan elinkeinotuki 		

Taulukko 1: Eri yhtiömuotojen rahan järjestäjät (Yritystulkki)

Taulukko 1 kertoo siitä, kuinka paljon rahaa eri yritysmuodoilta menee perustamiskustannuksiin, mitä erilaisia rahoitustarpeita eri yritysmuodoilla on sekä mistä yritykset mahdollisesti saavat eri rahoituksia. Kukin yritysmuoto tarvitsee rahoitusta investointeihin, alkurahoitukseen, henkilökunnan palkkamenoihin ja käyttöpääomaan. Investointien rahoitukseen on mahdollista saada apua muun muassa Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset, pankeilta, Finnveralta, pääomasijoittajilta, leasing- ja osamaksurahoitusta tarjoavilta tahoilta ja Kelalta elinkeinotukena. Vähittäiskaupalle tarkoitettua alkuvaraston rahoitusta on mahdollista saada pankeilta, lainana Finnveralta ja maksuaikana tavarantoimittajalta. Palkkamenoihin on mahdollista saada tukea avustuksina. Käyttöpääoman rahoitusta on mahdollista saada pankeilta ja Finnveralta lainana, pääomasijoittajilta, Keksintösäätiöltä ja Kelalta elinkeinotukena. Myöhemmin, luvusta viisi alkaen, kerrotan tarkemmin eri rahoituksista ja niiden saannin edellytyksistä.

3 Yrityksen rahoitus

Euroopan talouden perustana voidaan pitää pienyrityksiä, sillä ne luovat työpaikkoja ja kehittävät uusia liikeideoita. Suomessa on tällä hetkellä pienyrityksiä 95 prosenttia yrityksistä eli noin 260 000. (Koskinen 2010.) Pienyrityksiä koskevassa Eurooppalaisessa peruskirjassa todetaan seuraavasti: ” pienyrityksiä on pidettävä tärkeimpinä innovaatioiden, työllisyyden sekä sosiaalisen ja paikallisen integroitumisen edistäjänä Euroopassa. Siksi on luotava parhaat mahdolliset olosuhteet pienyrityksille ja yrittäjyydelle”. (Pienyrityksiä koskeva Eurooppalai-

nen peruskirja.) Samassa kirjassa todetaan, että yritykset tarvitsevat rahoitusta toteuttaakseen suunnitelmansa (Pienyrityksiä koskeva Eurooppalainen peruskirja).

Pienyrityksien rahoituksen, avustusten ja lainojen saannin tilanne on tällä hetkellä kehitymässä parempaan suuntaan, sillä tahot jotka tarjoavat näitä palveluita uudistavat ja kehittävät toimintatapojaan. Monet yrittäjät eivät perustaessa tiedä, että on mahdollista saada erilaisia avustuksia ja rahoituksia. Useimmiten ilman ulkopuolista rahoitusta yritys ei pysty toimimaan. Uuden yrityksen tulee miettiä monia asioita yritystä perustettaessa. Näitä ovat muun muassa yritysmuodonvalinta, rahoituksen järjestäminen, verotus ja vakuudet sekä kirjanpidon järjestäminen.

Yritys tarvitsee pääomaa jotta se pystyy toimimaan. Yritykset tarvitsevat rahoitusta perustamistoimiin ja toiminnan käynnistämiseen eli rahoitusta tarvitaan paljon ennen kuin tuloja on syntynyt. Pääomarahoitus ja tulorahoitus ovat yrityksen pääomalähteitä. (Lojander & Suonpää 2004, 48.)

Mistä yritys saa rahaa?	Mihin rahaa tarvitaan?
Oma pääoma	Käyttöomaisuus
Vieras pääoma	Käyttöpääoma
tulorahoitus	sijoitusomaisuus

Taulukko 2: Yrityksen rahoituksen lähteet ja tarve (Lojander & Suonpää 2004, 48)

Yritys tarvitsee rahaa käyttöomaisuuteen eli koneisiin, laitteisiin ja maa-alueisiin esimerkiksi omasta pääomasta. Yritys tarvitsee rahaa myös käyttöpääomaan eli kassavaroihin, myyntisataviin ja varastoon. Yrityksen ostovelat vähentävät käyttöpääomaa. Käyttöpääomaa tarvitaan myös palkkojen, vuokrien, ostolaskujen ja muiden laskujen maksamiseen. Käyttöpääomaa on mahdollista saada vieraasta pääomasta. Jos yrityksellä on paljon varoja käytössään, niiden sijoittaminen eri kohteisiin on mahdollista, jolloin yritykselle muodostuu sijoitusomaisuutta. Tulorahoituksesta yritys saa rahaa, mikä on mahdollista käyttää sijoitusomaisuuteen. (Lojander & Suonpää 2004, 48.)

Yksityisen elinkeinoharjoittajan yrityksen rahoitus perustuu omaan varallisuuteen ja mahdollisuuksiin ottaa lainaa. Henkilöyhtiön rahoitus perustuu yhtiönmiesten tekemiin sijoituksiin ja avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat sijoituksista yhdessä. Osakeyhtiön rahoitus muodostuu omasta pääomasta ja velkarahoituksista. Osakeyhtiössä yritystoiminnassa on mahdollista käyttää osakkeita rahoituksen ja vaihdannan välineenä. (Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 268.)

3.1 Pääomarahoitus

Yrityksen tulisi hankkia toiminnan rahoittamiseen varoja eri lähteistä. Yrityksellä ei saisi olla liikaa velkarahaa suhteessa omaan pääomaan sillä rahoitusriskit ja konkurssimahdollisuus kasvavat liian suuriksi. (Knüpfer & Puttonen 2007, 37.)

3.1.1 Oma pääoma

Yrityksen oma pääoma voidaan erotella ulkoiseen ja sisäiseen omaan pääomaan. Ulkoisella pääomalla tarkoitetaan pääomaa, joka on hankittu osakkeita myymällä. Sisäisellä pääomalla tarkoitetaan tulorahoituksena hankittua eli liiketoiminnasta voittona saatua kassavirtaa. Omaa pääomaa kertyy myös omaisuuden arvonnousuista. (Knüpfer & Puttonen 2007, 29.) Yrityksen alussa omaa pääomaa kertyy hitaasti, joten sitä on syytä hankkia, jotta toiminta olisi turvattu. Yrittäjän sijoittama osuus yrityksen hankkeen pääomasta tulisi olla ainakin 20 prosenttia. (Holopainen & Levonen 2006, 106.) Kun yrittäjä sijoittaa hankkeeseen pääomansa, se antaa rahoittajille uskottavuutta. Yrityksen taseessa sidottuja omia pääomia ovat osakepääoma, ylikurssirahastot, arvonnousurahastot ja vararahastot. Vapaata omaa pääomaa ovat muut rahastot, tilikauden voitto tai tappio ja edellisen vuoden voittovarot. (Suomen Yrittäjät 2008.)

3.1.2 Vieras pääoma

Pankit ovat yrityksen tärkeimpiä vieraan pääoman lähteitä. Vieras pääoma voidaan jakaa taseessa lyhytaikaisiin ja pitkäaikaisiin velkoihin. Pitkäaikaisia velkoja ovat ne velat, jotka erääntyvät maksettavaksi yhden vuoden tai pidemmän ajan kuluttua. Lyhytaikainen velka puolestaan maksetaan takaisin alle vuoden kuluttua tilinpäätöspäivästä lukien. Pitkäaikaisen lainan seuraavan vuoden lyhennykset kuuluvat lyhytaikaisen vieraaseen pääomaan. (Suomen yrittäjät 2008.) Muita vieraita pääomia voivat olla vakuutusyhtiöiden sijoituslainat, Finnvera Oyj:n lainat, pääomalainat, ja eläkemaksujen takaisineläineläimet. (Holopainen & Levonen 2006, 106.)

3.1.3 Välirahoitus

Välirahoitus on joko oman tai vieraan pääoman sijoitus. (Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 267). Välirahoitusinstrumenttien piirteissä on sekä oman että vieraan pääoman piirteitä. Näitä välirahoituksia ovat optiolaina, vaihtovelkakirjalaina, pääomalaina ja etuosake. (Leppiniemi 2002, 97.)

Optiolaina

Yritys laittaa liikkeelle optiolainaa, jolloin sijoittaja saa velkakirjan mukana yhden tai useamman optiotodistuksen eli warrantin. Optiotodistuksella sijoittaja voi ostaa yrityksen osakkeita etukäteen määrätyllä hinnalla. Optiolainan velkakirja on bullet-lainaa, joka maksetaan takaisin yhtenä eränä laina-ajan lopussa. (Knüpfer & Puttonen 2007, 39.)

Vaihtovelkakirjalaina

Vaihtovelkakirjalaina (vkk-laina) on yrityksen laskema velkakirja, jonka sijoittajat voivat vaihtaa yrityksen osakkeisiin. Velkojasta tulee vaihdon jälkeen yhtiön osakeomistaja sillä velkoja luopuu korkojen ja pääoman saamisoikeudesta. (Knüpfer & Puttonen 2007, 39.) Vaihtovelkakirjassa määritellään, kuinka monta osaketta tietyllä lainan euromäärällä saa, milloin vaihdon voi tehdä sekä milloin vaihdossa saadut osakkeet oikeuttavat osinkoon. Vaihto-oikeusehto tulee liittää velkakirjaan silloin, kun luottoa saavalla yhtiöllä ei ole turvaavia vakuuksia. (Leppiniemi 2002, 98.)

Pääomalaina

Pääomalaina on velan ja oman pääoman sekoitus. Pääomalainaan liittyy etukäteen sovittu takaisinmaksu. Pääomalainasijoitus ei tuo äänioikeutta yhtiökokouksessa. Useimmiten pääomalainalle sovitaan ehdollinen korko, jota saa vain maksaa niissä tapauksissa, joissa osingonjako olisi mahdollista. Pääomalainaa käyttävät usein ne yritykset, jotka yrittävät välttää pakkoselvitystä. Pakkoselvityshenke on olemassa niillä yrityksillä, jotka ovat menettäneet osakepääomansa. Pääomalainaa voidaan velkojilta saada myös niin, että he muuttavat myyntisäämisensä pääomalainaksi. (Leppiniemi 2002, 79-81.)

3.2 Tulorahoitus

Yrityksen tulorahoitus voidaan jakaa kahteen peruslajiin. Tulorahoitus muodostuu omistajan omasta toiminnasta ja omaan ja vieraaseen pääoma tehtävistä sijoituksista. Yrityksen jakamattomat pääomat kertyvät yrityksen toiminnasta ja yhtiön sijoittajilta. (Villa, ym. 2007, 267.) Yrityksellä tulee olla riittävä tulorahoitus, jotta se kehittyisi, menestyisi ja pystyisi laajentumaan (Finnvera).

3.3 Rahoitussuunnittelu

Yrittäjän tulisi ennen yrityksen perustamista selvittää perusteellisesti yrityksen rahoituksen tarpeet. Yrittäjän on hyvä ensimmäiseksi miettiä oman ja vieraan pääoman suhde, paljonko yritys rahaa tarvitsee, mistä rahaa on mahdollista saada ja mihin hintaan. (Suomen yrittäjät 2008.)

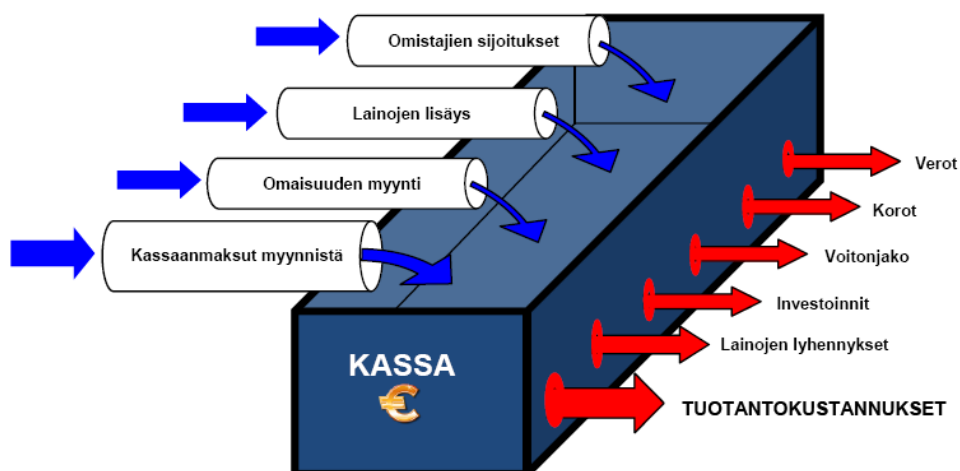
Rahoituslaskelmien tekoon on hyvä käyttää riittävästi aikaa. On hyvä laatia erilaisia laskelmia yrityksen kannattavuudesta ja toiminnan käynnistämisestä. Laskelmista nähdään, onko kannattavalle toiminnalle olemassa edellytyksiä. Kun yritys aikoo hakea rahoitusta ulkopuolisilta tahoilta, sen on laadittava ehdottomasti rahoitussuunnitelma, jotta yrittäjä oppisi itse hallitsemaan ja seuraamaan yrityksen kehitystä ja riskejä. Suunnitelma auttaa hahmottamaan pääoman määrän ja ajan. Rahaa menee yrityksen alussa paljon enemmän, sillä kuluja syntyy niin toiminnan vakiintumisesta ja tuotteen tai palvelun kehittämistä. Pienillä yrityksillä kuluu huomattavasti vähemmän rahaa alkuinvestointiin kuin teollisuusyrityksillä ja teknologiayrityksillä. Pienen palveluyrityksen rahoitustarpeita ovat yleensä, vuokratulot, irtaimistoon menevät kulut ja tietotekniikkakulut. Teollisuus- ja teknologianyritykset käyttävät paljon rahaa tuotekehitykseen. (Puustinen 2004, 69-71.) Rahoituksen tulisi riittää 6- 12 kuukautta aloittamisesta yritystoiminnan pyörittämiseen ja yrittäjän elämiseen. Rahoitusta suunniteltaessa on hyvä miettiä seuraavia kysymyksiä, oman rahan riittävyys, tarvitaanko vierasta pääomaa, onko mahdollista saada vastikkeetonta rahoitusta ja omien vakuuksien mahdollinen käyttö vakuutena. (Suomen Yrittäjät 2008.)

Rahoitussuunnitelma laaditaan niin, että ensin lasketaan yrityksen mahdolliset tulot ja menot, ja lopuksi lasketaan saldo. Rahoitussuunnitelman voi jakaa Puustisen (2004, 76-79) mukaan viiteen kohtaan, joita ovat alkuinvestoinnit, kiinteät kustannukset, muuttuvat kustannukset, myyntienennuste ja rahoituslaskelma. Alkuinvestointiin kuuluvat kertaluonteiset kulut kuten koneet, ohjelmistot ja riittävä kassavirta. Kiinteisiin kustannuksiin lasketaan kulut, jotka pysyvät tasaisina yrityksen myynnistä riippumatta näitä kuluja ovat palkat, vuokrat, markkinointi, auto, puhelin, vakuutukset, sähkö ja veden perusmaksu, lainojen korot ja kuoletukset. Raaka-aineet, alihankinta työt, rahdit sekä muut toiminnan laajuuden mukaan vaihtelevat kulut ovat muuttuvia kuluja. Markkinointikustannukset ovat myös yrityksen muuttuvia kustannuksia. Tässä vaiheessa yrittäjä voi laskea, kuinka paljon myynnin täytyy tuottaa tuloista, jotta myynti kattaa kiinteät ja muuttuvat kustannukset. Seuraavaksi kannattaa laskea kate, joka kattaa yrittäjien palkat ja palkkojen kehittämisen. Näistä laskelmista muodostuu tuotteen tai palvelun hinta. Rahoituslaskelma on syytä laatia lopuksi. Rahoituslaskelmasta tulee esille se, paljonko yritys tarvitsee pääomaa ja aikaa, jotta se selviää hengissä voitollisen tulokseen asti. (Puustinen 2004, 70-71.)

Kassavirta

Tuloslaskelma kertoo yrityksen kannattavuuden tietyllä ajanjaksolla ja tase kuvaa varallisuutta tietyllä hetkellä. Tuloslaskelma ja taseen avulla ei kyetä ennustamaan yritykseen tulevia ja yrityksestä lähteviä rahavirtoja. Avuksi on kehitetty erilaisia laskelmia, kuten kassavirtalaskelma. Kassavirtalaskelman tarkoitus on kertoa, tuottaako yritys rahaa vai kuluttaako se sitä. Pienelle yritykselle kassavirtalaskelmat ovat tärkeä työkalu, sillä ne kertovat yrityksen mak-

suvalmiuden aikasarjana. Laskelma auttaa löytämään oikean maksunopeuden, jotta maksuvalmius ei vaarannu. (Venture Cup Finland.)

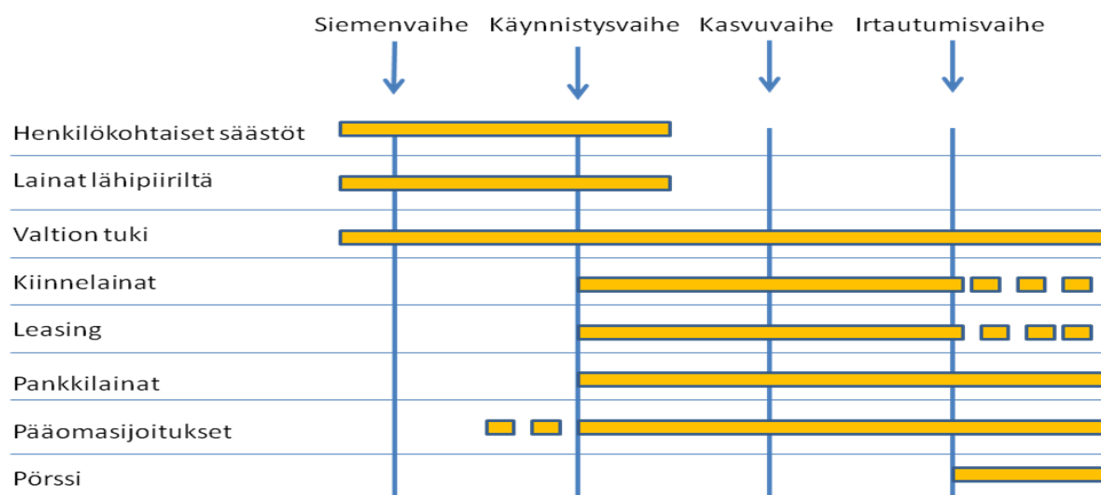

Kuva 1: Yrityksen kassavirrat (Yritystulkki).

Kuvassa 1 yrityksen kassaa voidaan havainnollistaa säiliöllä. Säiliö täyttyy rahalla, joka on saatu omistajien sijoituksista, lainojen lisäyksistä, omaisuuden myynnistä ja myynnistä saaduista kassamaksuista. Säiliö tyhjenee verojen, korkojen, voitonjaon, investointien, lainojen lyhennysten ja tuotantokustannusten aiheutuvista menoista. (Yritystulkki.)

3.4 Pääomalähteet eri yrityksen vaiheissa

Toiminnan alussa yritykset eivät välttämättä heti tarvitse ulkopuolista rahoitusta, mutta rahoituksen tarve syntyy näissä yrityksissä jossakin myöhemmässä vaiheessa. Kuvasta 2 nähdään, mitä rahoituksia yritys tarvitsee erivaiheissaan. (Venture Cup Finland.)

Kuva 2: Pääoman lähteet yrityksen eri vaiheissa (Venture Cup Finland).

Kuvan perusteella yrityksen siemen- ja käynnistämisvaiheen tärkeimpiä rahoituksen lähteitä ovat yrittäjän henkilökohtaiset säästöt ja hänen lähipiireistä saamansa lainat. Yritys saa valtiollista tukea elinkaarensa kaikissa eri vaiheissa. Yritys saa kiinnelainaa käynnistymisvaiheen ja irtautumisvaiheen välillä kiinteistöiden ja tuotantovälineiden investointia varten. Leasing-rahoitusta yritys tarvitsee käynnistymisvaiheen ja irtautumisvaiheen välillä. Leasing-rahoitusta myönnetään esimerkiksi yrityksen koneiden, laitteiden ja ajoneuvojen rahoitukseen. Yrityksen on mahdollista saada pankkilainoja kaikissa yritysvaiheissaan. Pääomasijoitusyhtiöltä yrityksen on mahdollista saada rahoitusta alkaen yrityksen käynnistämisestä ja päättyen sijoituksesta irtautumiseen. (Venture Cup Finland.)

4 Julkinen taloudellinen tuki ja rahoitus

Pienyrityksellä on käytössä eri julkisen taloudellisen tuen ja rahoituksen vaihtoehtoja. Näitä avustuksia tarjoavat Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset (ELY), Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus (Tekes), Työ- ja elinkeinotoimistot, Finnvera Oyj, Keksintösäätiö, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (SITRA) ja EU-rahoitus. Jotkut avustuksia tai rahoituksia tarjoavat tahot noudattavat avustuksissaan ja rahoituksissaan de minimis -sääntöä.

4.1 De minimis -sääntö eli vähämerkityksellinen tuki yrityksille

De minimis-sääntö on Euroopan Unionin säätämä ja sen tarkoitus on rajata yritysten julkisen tuen määrä 200 000 euroon. Tuen määrä ei saa ylittää 200 000 euroa kolmen vuoden aikana. De minimis -sääntöön kuuluvat avustusten ja korkokulujen lisäksi lainakulut, nopeutetut poistot, pääomasijoitukset ja yleistä markkinahintaa alhaisemmat kiinteistön vuokrat. Yritysten on mahdollista saada julkisilta rahoittajilta tukea, jota ei lasketa de minimis -kiintiöön. De minimis -säännön mukaan yrityksen yhtiömuoto ei ole ratkaiseva tekijä vaan tärkeintä on se, että toimitaan taloudellisella riskillä. (Keksintösäätiö 2010.) Tuesta ei tarvitse tehdä ilmoitusta eikä raportoida komissiolle, mutta tukeen liittyvät asiakirjat tulee pitää kymmenen vuotta tallessa, jotta voidaan tarvittaessa todistaa de minimis -asetuksen määräyksien noudattaminen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

4.2 Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) tehtäviin kuuluu vastata siitä, että kotimainen rahoitus ja viennin rahoitus toimivat hyvin ja että ne ottavat huomioon yrityksen tarpeet ja kansainväliset säännöt. Lainsäätäjänä TEM valvoo ja ohjaa erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:tä ja sen tytäryhtiöitä. TEM valvoo ja ohjaa myös valtion pääomasijoitusyhteisö Suomen Teollisuussijoitus Oy:tä sekä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia yritystoiminnan kehittämiseen

myönnettävien avustusten kautta. TEM tehtäviin kuuluu vastata avustusten budjetoinnista, lainsäädännöstä, ohjeistuksesta, yritystutkimuksista ja avustuksien myöntämisestä sekä maksamisessa käytettävien lomakkeiden ja atk-järjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Energiatuki

Energiatukea myönnetään energian säästöä, energian käytön tehostamisen ja uusiutuvan energialähteiden edistävii investointihankkeisiin ja kehittämishankkeisiin. Myönnettävä avustus voi olla enintään 40 prosenttia asiantuntijakustannuksista. Tukea voidaan myöntää energiansäästöselvitykseen, jonka laatii hyväksytty asiantuntija. Tukea myöntää Työ- ja elinkeinoministeriö. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

4.3 Finnvera Oyj:n lainat

Finnvera Oyj:n omistaa valtio ja se on Suomen virallinen vientitakuulaitos Export Credit Agency. Finnvera tarjoaa yrityksille lainoja, takauksia ja vienninrahoituspalveluita. (Finnvera.) Finnvera on erityisrahoitusyhtiö, jonka periaatteena on toimia täydentäjärahoittajana yhdessä muiden rahoittajien kanssa (Holopainen & Levonen 2006, 110).

Investointi- ja käyttöpääomalaina

Investointi- ja käyttöpääomalainaa voivat saada uudet ja vanhat toimivat pienet ja keskisuuret yritykset. Lainaa saa kotimaisten rakennus-, kone- ja laiteinvestointiin, käyttöpääomatarpeisiin sekä eri omistusjärjestelyjen rahoittamiseen. Lainan saanti edellyttää, että yrityksellä on henkilökuntaa alle 250 henkeä ja että liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa tai taasen loppusumma enintään 43 miljoonaa euroa. (Finnvera.) Laina- aika on yleensä 2-7 vuotta investoinnin koosta ja luonteesta riippuen. Muita kuluja ovat toimitusmaksu ja lainankorko joka on kiinteä tai viitekorkoon sidottu. Vakuudesta neuvotellaan ja se on tapauskohtainen. (Holopainen & Levonen 2006, 110.)

Kehittämislaina

Kehittämislainaa myönnetään pk-yrityksille merkittävien kehittämishankkeiden rahoittamiseen. Tämä rahoitus voi kohdistua markkinoiden edistämiseen, tutkimus- ja tuotekehitystointintaan tai muihin yrityksen toimintaan parantaviin kehitystointintoihin. Lainaa on mahdollista saada 75 prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista, mutta enintään se voi olla 400 000 euroa. (Finnvera.) Hankkeen tulee olla yrityksen normaalista toiminnasta poikkeava ja yrityksen on laadittava toimenpidesuunnitelma. Laina-aika on enintään viisi vuotta ja valtion korkotuen ansioista korko on matala. Lainan vakuudesta neuvotellaan tapauskohtaisesti. Lainan lisäkustannus on toimitusmaksu. (Holopainen & Levonen 2006, 110.)

Naisyrittäjälaina

Naisyrittäjälainaa on mahdollista saada sellaisiin yrityksiin, joissa naiset ovat enemmistöosakkaina ja joissa yhden naisosakaan tulee johtaa yritystä päätoimisesti. Uusien yritysten on mahdollista saada yrittäjälainaa. Yrittäjälainaa voi saada myös jo käynnissä oleva yritys, jossa henkilökuntaan kuuluu enintään viisi työntekijää. Yritysmuoto ei vaikuta lainan saantiin. Naisyrittäjälaina on tarkoitettu yrityksen liiketoimintaan liittyviin käyttöpääomatarpeisiin, kone- ja laiteinvestointeihin ja muihin toiminnan aloittamis- ja laajennushankkeisiin sekä kehittämisiin. Laina myönnetään yleensä yhdessä erässä, mutta se on mahdollista saada useissa erissä. Laina on enimmillään 35 000 euroa. Naisyrittäjälainan ohella on mahdollista saada muita lainoja. (Finnvera.) Laina-aika on viisi vuotta ja henkilöyhtiön yhtiömiehet vastaavat henkilökoh- taisesti lainasta ja Oy:n osakkaat antavat vakuudeksi omavelkaisen yleistakauksen, joka on lainan suuruinen. Lisäkuluja ovat korko ja toimitusmaksu. (Holopainen & Levonen 2006, 110.)

Pienlaina

Pienlaina voidaan myöntää enintään viisi henkilöä työllistävälle yritykselle, jossa yrittäjä työ- listä itsensä. Lainaa käytetään liiketoimintaan liittyviin käyttöpääomatarpeisiin, kone- ja lai- teinvestointeihin tai muihin toiminnan laajennus- ja aloittamishankkeisiin sekä kehittämiseen. Pienlainaa on mahdollista saada enintään 35 000 euroa ja se voidaan myöntää joko yhdessä tai useassa erässä. (Finnvera.) Laina-aika on viisi vuotta ja ensimmäinen vuosi voi olla lainan lyhennyksestä vapaata. Pienlainan lisäkuluja ovat toimitusmaksu. Lisäkuluja ovat korot, jotka kuitenkin ovat valtion korkotuen ansiosta edullisempia. (Holopainen & Levonen 2006, 111.)

Ympäristölaina

Ympäristölainaa on mahdollista hakea vapaaehtoisin ympäristöinvestointeihin. Lainaa saa säästäviin teknologiainvestointeihin ja päästöjä vähentäviin ulkoisiin investointeihin. Säästä- viin teknologian investointeihin lasketaan ne, joiden vaikutus näkyy tuotantoteknologian te- hokkaamassa energian tai raaka-aineiden käytössä tai päästöjen pienentämisessä. Päästöjä vähentäviksi ulkoisiksi investointeiksi voidaan laskea päästöt, jotka vähentävät päästöjä ve- siensuojelussa, ilmansuojelussa, jätehuollossa ja energian säästämässä. Laina voi olla enin- tään 1 000 000 euroa ja 75 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista. (Finnvera.) Lainan korko on kiinteä tai viitekorkoon sidottu ja laina-aika on viisi vuotta (Holopainen & Levonen 2006, 111).

Yrittäjälaina

Yrittäjälainalla rahoitetaan sijoituksia, jotka kohdistuvat osakeyhtiön osakepääomaan tai sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön yhtiöpa-

nosta voidaan rahoittaa yrittäjälainalla. Edellytyksenä on, että yrityksellä on kannattava liiketoiminta. Lainaa voidaan myöntää osakkaalle, jolla on vähintään 20 prosentin osuus osakepääomasta. Yrittäjälaina eroaa muista lainoista siinä, että se on henkilökohtainen laina, joka on mahdollista myöntää myös useammalle saman yrityksen osakkaalle tai perustajalle. Lainansaanti edellyttää, että omarahoitusosuutta tulee olla vähintään 20 prosenttia. (Finnvera.) Lainan määrä on enintään 85 000 euroa ja laina-aika 8 vuotta, joista kolme ensimmäistä vuotta voivat olla ilman lyhennystä. Yrittäjälainaa voidaan myöntää Oy:n osakkaalle, Ay:n yhtiömiehelle ja Ky:n vastuunalaiselle yhtiömiehelle. (Holopainen & Levonen 2006, 111.)

4.4 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskus) auttavat pieniä yrityksiä kasvamaan ja kehittymään tarjoamalla neuvontapalveluita, koulutuspalveluita, kehittämispalveluita ja rahoitusta. ELY-keskukset perustettiin 1.1.2010 ja niihin on siirretty alueellisten ympäristökeskusten, TE-keskusten, tiepiirien sekä lääninhallitusten liikenne- ja sivistysosastojen palveluita ja tehtäviä. Osa näistä tehtävistä siirtyi 1.1.2010 myös aluehallintovirastoihin (AVI). ELY-keskuksia on 15:llä eri paikkakunnalla. Uudenmaan ELY-keskuksen alueeseen kuuluvat Uusimaa ja Itä-Uusimaa. Työ- ja elinkeinotoimistot ovat ELY-keskuksen alaisia. ELY-keskuksen tärkeimmät vastuualueet ovat, elinkeinojen työvoima, osaamisen, kulttuurin vastuualue, liikenteen vastuualue ja ympäristön vastuualue. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010.)

Yrityksen kehittämisavustus

ELY-keskus myöntää kehittämisavustusta. Rahoitustuen suuruus vaihtelee hankkeen luonteen mukaan. Jotta avustusta on mahdollista saada, hankkeen on oltava yrityksen toimintaa kehittävä. (TE-keskus 2007.) Aineellisia investointeja ovat maa-alueiden, rakennuksien, koneiden laitteiden ja kalustoiden hankinnat, sekä pitkäaikaisten koneiden ja laitteiden vuokraus enintään kolmelta vuodelta. Aineettomia investointeja ovat muun muassa patenttioikeuksien ja käyttöilupien hankinnat. (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 160.) Pienyrityksillä nämä avustukset menevät usein uusien työpaikkojen palkkamenoihin, toiminnan aloittamiseen tai laajentamisesta johtuviin menoihin. Avustus on harkinnanvaraista ja se myönnetään yritys- ja hankearviointin perustella. On myös mahdollista saada kehittämisavustusta, jos yrityksellä on pitkän aikavälin kilpailukykyä parantava hanke. Hankkeella tulee olla merkittävä vaikutus yrityksen teknologiaan, kasvuun, kansainvälistymiseen, tuottavuuteen tai liiketoimintaosaamiseen. Hanke saa lisäarvoa, jos se vaikuttaa myönteisesti työllisyyteen, ympäristöön ja tasa-arvoon. (TE-keskus 2007.)

Investointeihin myönnettävä avustus

Kehittämisavustusta voidaan myöntää yrityksen aineellisiin ja aineettomiin investointeihin.

Avustuksen enimmäismäärä on pienille yrityksille Uudellamaalla 20 prosenttia avustuksen investoinnin hankintamenosta. Avustus myönnetään de minimis-tukena, jos Uudellamaalla toimivien mikroyritysten avustusten prosenttiosuus investointien hankintamenosta ylittää 15 prosenttia. Edellytyksenä on myös se, että vähintään 25 prosenttia yrityksen muista rahoituksesta tulee olla muun kuin julkisen rahoittajan myöntämää rahoitusta. (TE-keskus 2007.)

Muut kehittämistoimenpiteiden avustus

Kehittämisavustusta on mahdollista saada myös muihin kehittämistoimenpiteisiin. Näitä ovat ulkopuolisten palvelujen ja asiantuntijoiden käytöstä aiheutuvat menot sekä jotkut palkka- ja matkakulut. Messuille mutta ei ensimmäiseen messuosallistumiskertaan. Tuki myönnetään matkakulun ja messuosallistumisen osalta de minimis-tukena. Kone- ja laitahankinnoista tai niiden vuokraamisesta johtuvista menoista ja raaka-aineiden ja puolivalmisteiden hankinnasta aiheutuviin menoihin on myös mahdollista saada kehittämisavustusta. Kehittämisavustukset muihin kehittämistoimenpiteisiin voivat olla enintään 50 prosenttia enimmäismääräksi hyväksyttävistä menoista. Jos pienen yrityksen avustus tuotteiden ja tuotantomenetelmien kehittämistoimenpiteiden osalta ylittää 45 prosenttia hyväksyttävistä menoista, myönnetään avustus näiltä osin kokonaan de minimis -tukena. (TE-keskus 2007.)

Avustus pienen yrityksen palkkamenoihin

Aloittava tai laajentuva pienyritys voi saada kehittämisavustusta uusien työntekijöiden palkkamenoihin sekä avustusta kohtuullisten palkkamenojen perusteella niin, että avustus ei saa ylittää Euroopan yhteisön rakennerahaston varoja. Avustuksen suurus on enintään 50 prosenttia ja sitä mahdollista saada 24 kuukauden ajan. Avustus haetaan siltä ELY-keskukselta, jonka alueella hanke toteutetaan ja rahoitus maksetaan jälkikäteen erillisen maksuhakemuksen perusteella. Avustus myönnetään de minimis-tukena. (TE-keskus 2007.)

Valmistelurahoitus pk-yrityksille

ELY-keskus myöntää harkinnanvaraista valmistelurahoitusta haasteellisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmisteluun. Avustusta voidaan myöntää hankkeisiin, jotka edistävät pienten ja keskisuurten yritysten valmiuksia uusiin kehittämis- ja tutkimushankkeisiin, uusiin innovatiivisiin liiketoimintoihin, kansainvälistymiseen ja niihin hankkeisiin jotka lisäävät teknologista tai muuta osaamista. Avustus voi olla hankkeen hyväksyttävästä kustannuksista enintään 70 prosenttia kuitenkin enintään 15 000 euroa. Valmistelurahoitus on de minimis-säännön tukea. (TE-keskus 2007.) Avustusta ei ole mahdollista saada, jos hanke saa jo jotakin muuta julkista tukea (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 164).

4.5 Työ- ja elinkeinotoimistojen palvelut

Yrittäjillä on mahdollista saada työ- ja elinkeinotoimistolta liikeidean arviointi ja kehittämisneuvontaa, yrityksen jatkajan ja yrittäjäkumppaneiden hakupalveluita, yrittäjäksi kouluttamispalveluita, starttirahaa ja palkkatukea (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010).

Starttiraha

Starttirahan tarkoituksena on turvata yrittäjän toimeentulo yrityksen käynnistämisen ja vakiinnuttamisen ajan, joka on kuitenkin enintään 18 kuukautta. Starttirahaa on mahdollista saada kahdessa jaksossa. Jakso enimmäispituus on kuusi kuukautta, mutta tukea on mahdollista saada tarpeen mukaan eli toimeentulon turvaamiseksi kolmannenkin jakson ajan. Jos starttirahalle haetaan jatkoa, hakemus on aina jätettävä TE-toimistoon viimeistään kuukausi ennen starttirahajakson päättymistä. Tukea on mahdollista saada, vaikka olisi palkkatyössä tai opiskelijana. Starttirahan saamisen ehtona on, että yrittäjällä on yrittäjäkokemusta tai koulutus, mahdollisuudet kannattavaan toimintaan ja yritystoimintaan ei ole aloitettu ennen tuen myöntämistä. Starttiraha muodostuu perustuesta ja lisäosasta. Vuonna 2010 perustuen suuruus on 25,63 euroa päivässä. Työ- ja elinkeinotoimisto päättää lisäosan suuruudesta, joka vaihtelee tapauskohtaisesti siten, että enimmillään tuki voi olla 60 prosenttia perustuesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Palkkatuki

Yrityksen, joka työllistää työttömän työnhakijan on mahdollista saada palkkatukea. Palkkatuki on harkinnanvaraista ja tuen saaminen on tapauskohtaista. Oppisopimuskoulutukseen voidaan myös myöntää palkkatukea. Yritys tunnistaa työnhakijan tämän palkkasetelistä, jonka työnhakija on saanut työ- ja elinkeinotoimistolta. Näin työntekijän palkkaamiseen voidaan hakea palkkatukea. Palkkatuki muodostuu perustuesta ja lisäosasta. Vuonna 2009 perustuki oli 25,63 euroa päivältä. Lisäosa voi olla enintään 90-60 prosenttia perustuen määrästä ja lisäosan suuruus määräytyy tapauskohtaisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

4.6 Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus

Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus (Tekes) tarjoaa pienyrityksille kahdenlaisia palveluita. Se auttaa pienyrityksiä kehittymään sekä kotimaanmarkkinoilla ja kansainvälisesti. Pienyrityksen on yleensä tarkoitus kehittyä kotimarkkinoilla. Tekes tarjoaa rahoitusta ja asiantuntemusta haastaviin kehittämisprojekteihin. Rahoituksen saaminen edellyttää yrityksen kehittymistä. (Tekes 2009.)

Tutkimus- ja kehitysrahoitus

Tekes tarjoaa yrityksille tutkimus- ja kehitysrahoitusta, jota on mahdollista saada lainana tai avustuksena. Yrityksellä tarkoitetaan tässä tapauksessa oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikkia yksilöitä, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa, ei kuitenkaan luonnollisia henkilöitä. Tekes rahoittaa projektin hyväksyttävistä kustannuksista vain osan. Ehtoina rahoituksen saannille ovat hyvin perustellut tutkimuksen ja kehityksen kustannukset ja tietenkin kohtuullisuus. Pienen yrityksen saamat aiemmat rahoitukset vaikuttavat rahoitusprosenttiin. (Tekes 2009.)

Rahoitusta on mahdollista saada kehittämisprojektin osana. Rahoitusta on mahdollista saada myös tuotannon, markkinoinnin, kansainvälistymisen tai muun toiminnan kustannuksiin. Näihin kustannuksiin on kuitenkin sisällyttävä tuotannollisia vaiheita ja niiden on vahvistettava liiketoiminnan kehittämisessä tarvittavia osaamisia. Hyväksyttäviä kustannuksia ovat tehokkaan työajan rahapalkat sekä henkilösivukustannukset, jotka ovat 50 prosenttia palkoista. Yleiskustannukset ovat myös hyväksyttäviä kustannuksia. Ne voivat olla ilman erillistä laskelmaa yrityksen koosta riippuen enintään 50 prosenttia, kun yrityksessä on yli 50 henkilöä, enintään 30 prosenttia kun yrityksessä on 20-50 henkilöä, enintään 20 prosenttia kun yrityksessä on alle 20 henkilöä. Hyväksyttäviin kustannuksiin luetaan myös verottajan hyväksymät verotomat matkakorvaukset sekä aineista ja tarvikkeista johtuvat kulut, ostetut palvelut kuten suunnittelu- ja tutkimustyö sekä selvitykset. (Tekes 2009.)

Projektin luonne määrää sen maksetaanko rahoitus avustuksena, lainana vai näiden yhdistelmänä. Avustusta saavat ne haastavat tutkimukselliset projektit joiden tarkoituksena on luoda pohjaa tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen. Projekteille, joiden tarkoituksena on luoda markkinoille tuote, palvelu tai uusi liiketoimintakonsepti myönnetään avustuksen sijaan lainaa.

Avustus innovaatiopalveluiden hankintaan

Tekes tarjoaa myös avustuksia innovaatiopalveluiden hankintaan. Rahoituksen tarkoituksena on antaa yrityksille mahdollisuus hankkia erinomaista asiantuntemusta ja tietotaitoa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tueksi. Jotta rahoitusta saa, on ilmoitettava, miten hankittu palvelu liittyy yrityksen kehittämiseen. Hyväksytyjä kustannuksia ovat ostopalvelut, eivät omat kulut. Rahoitusta on mahdollista saada 75 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista ja enintään kolmen vuoden aikana 200 000 euroa. (Tekes 2009.)

Nuorten innovatiivisen yrityksen rahoitus

Tekes myöntää myös nuorille innovatiivisille yrityksille rahoitusta. Rahoitusta saa liiketoiminnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen ja rahoituksen tarkoitus on nopeuttaa yrityksen kasvua ja kansainvälistymistä. Rahoitusta saavat pienet alle viisivuotiaat yritykset, joiden liikeidean lähtökohdat ovat innovatiivisia, osaamis- tai teknologilähtöisiä. Rahoitus päättyy, kun yritystä ei enää voida pitää pienenä yrityksenä tai viimeistään, kun yritys on toiminut kahdeksan vuotta. Rahoitus myönnetään vaiheittain ja uuden vaiheen rahoitus edellyttää edellisten vaiheiden tavoitteiden saavuttamista. (Tekes 2009.) Esivaiheessa rahoitusta saa liiketoiminnan suunnitteluun 75 prosenttia hankkeesta tai enintään 50 000 euroa. (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 182).

Julkisen tutkimuksen rahoitus

Tekesin rahoitusta on mahdollista saada tutkimusorganisaatioiden haasteellisten teknologian, palveluiden, liiketoiminnan ja työelämän tutkimuksiin. Tekesin toiminta-ajatukseen perustuvien yleisten kriteerien avulla Tekes vertailee hankkeita ja hankkeen sopivuutta kotimaiseen ja ulkomaiseen tutkimuskenttään. Julkista tutkimusta tekevät organisaatiot saavat hakea kyseistä rahoitusta. Tavallisimmin valtion tutkimuslaitokset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut hakevat julkisen tutkimuksen rahoitusta. (Tekes 2009.)

Yritysten yhteishankkeiden rahoitus

Kahden tai useamman yrityksen yhteishankkeeseen voi hakea rahoitusta Tekesiltä. Edellytyksenä on, että kaikki hankkeeseen osallisina olevat toimivat siinä omalla riskillä. Tällaisia hankkeita voivat olla rinnakkaishankkeet ja ryhmähankkeet. Rinnakkaishankkeessa kukin osallistuja hakee yksin rahoitusta ja ryhmähankkeessa taas yksi osapuoli toimittaa yhteisen rahoitushakemuksen Tekesiin. (Tekes 2009.)

4.7 Keksintösäätiön tarjoama rahoitus

Keksintösäätiön asiakkaat ovat yksityisiä henkilöitä ja aloittavia yrityksiä. Keksintösäätiö tarjoaa keksintöihin liittyviä neuvontapalveluita, kuten keksintöjen innovatiivisten ideoiden arviointi- ja kehittämispalveluita. Keksintösäätiön tarjoamat palvelut ovat maksuttomia. Keksintösäätiön palveluihin kuulu ensimmäiseksi neuvonnalla alkuun -palvelu. Sen tarkoituksena on nimensä mukaisesti neuvoa uuden idean eteenpäin viemisessä, kuten idean jalostamisessa ja hyödyntämisessä. Tässä vaiheessa neuvotaan keksinnön suojauksesta, tuotekehityksestä ja kaupallistamisesta. Seuraavissa kappaleissa selostetaan tarkemmin Keksintösäätiön palveluja. (Keksintösäätiö 2010.)

Keksintösäätiön palveluihin kuuluu idean ensiarviointi, jolloin punnitaan tuotteen tai palvelun hyötysuhdetta. Kun on päädytty ratkaisuun, että idealla on mahdollisuuksia kaupallisesti, asiakkaan on syytä ottaa yhteyttä Tuoteväylä-tiimin vetäjään, ELY-keskuksessa toimivaan Keksintösäätiön keksintöasiamieheen. Tuoteväylä-tiimi arvioi ideaa ja joskus he saattavat teettää lisäselvityksiä keksinnön uutuudesta, tekniikasta ja markkinoinnista. Nämä lisäselvitykset eivät maksa mitään, vaan Keksintösäätiö huolehtii maksuista. Kun idealla tai keksinnöllä on hyviä kehittämismahdollisuuksia, Tuoteväylän asiantuntijat neuvovat rahoituksessa, idean kehittämisessä ja muissa tukimahdollisuuksissa. Jos idealla tai keksinnöllä on kansainvälisesti mahdollisuus menestyä, Keksintösäätiön asiantuntijat auttavat tuotteen kehittämisessä. (Keksintösäätiö 2010.)

Keksintösäätiöstä yrityksen on mahdollista saada rahoitusta ideoihinsa ja keksintöihinsä. Rahoitusta voivat saada yksityiset henkilöt perustamisvaiheessa oleviin yrityksiin uuden innovatiivisen tuotteen tai palvelujen kehittämiseen ja kaupallistamiseen. Rahoituksen saajana voivat olla yliopistotukijat, jotka omistavat keksintönsä tai ideansa. Jotta rahoitusta Keksintösäätiöstä saa, on yrityksen tai henkilön asuttava Suomessa. (Keksintösäätiö 2010.)

Kriteerit rahoituksen saantiin ovat, että ideasta tai keksinnöstä pohjautuvilla tuotteilla tai palvelulla on mahdollisuus menestyä kaupallisesti. Kriteerinä on tuotteen tai palvelun mahdollisuus kansainvälistymiseen ja kasvuun. Tärkeimpiä asioita, mitä otetaan huomioon uuden keksinnön tai idean arvioinnissa ovat innovatiivisuuden aste, lisäarvon tuonti asiakkaalle, idean valmiusaste, tuotteen tai palvelun jakelukanavat, tuotteen tai palvelun monistettavuus ja markkinoille saamiseen menevä aika. Markkinapotentiaali ja markkinoiden kasvuvauhti, kilpailijoiden tuotteet ja ratkaisut, markkinoille pääsyn haasteet, yrittäjän tai yrittäjien osaaminen ja valmiudet ovat asioita, joita otetaan uuden keksinnön tai idean arvioinnissa huomioon. Keksintösäätiö ei aseta edellä mainituille asioille rajoja eikä arvoja, sillä kukin keksintö tai idea arvioidaan yksilönä. Arvioinnissa otetaan huomioon edellä mainitut asiat ja näin saadaan selville se, millä toimenpiteillä haluttu lopputulos voidaan saavuttaa. Keksintösäätiön tarjoama rahoitus on riskirahoitusta, sillä turvaavia vakuutuksia ei tarvita. Keksintösäätiöltä saatu rahoitus selvityksiin, kartoituksiin ja tutkimuksiin on avustusta, jota ei tarvitse maksaa takaisin. Avustusta asiakas ei saa suoraan, vaan se on tarkoitettu Tuoteväylä-tiimin tai kehittämistiimin arviointityön tueksi. (Keksintösäätiö 2010.)

Keksinnön tai idean kehittämiseen voi saada tukirahaa Keksintösäätiöstä. Tukiraha on tarkoitettu muun muassa erilaisten kulujen maksamiseen, kuten patentointi-, tuotekehitys- ja kaupallistamiskuluihin. Tukiraha on maksettava takaisin Keksintösäätiölle, jos hanke menestyy kaupallisesti, mutta jos ideasta tai keksinnöstä ei synny kannattavaa liiketoimintaa, tukirahaa ei tarvitse maksaa takaisin. Jos hanke menestyy kaupallisesti, maksetaan tukirahasta tuotteen tai palvelun arvonlisäverottomasta myyntihinnasta kolme prosenttia takaisin. Keksintösäätiön

osuus keksijälle tai keksijän yritykselle maksettavista arvonlisäverottomista kerta- ja rojaltilkorvauksista on 30 prosenttia. Prosenttiosuus on tapauskohtainen. Rahoitussopimus on voimassa 12 vuotta, menestyvä keksinnön myötä voi tukirahan palauttaa maksukyvyyn mukaan kertasuorituksena ennen sopimuskauden päättymistä. Erillisellä päätöksellä voidaan kasva-vaan ja kansainvälistyvään liiketoimintaa johtavalle idealle tai keksinnölle myöntää tukirahaa, patentointiin, proton tekemiseen, proof of conceptiin ja tuotekehitykseen. Rahoituksen saajan tulee vuosittain raportoida Keksintösäätiölle sen myöntämän rahoituksen käytöstä. Keksintösäätiö lähettää rahoitusasiakkailleen postitse esitetyt vuosiraporttilomakkeen, tähän lomakkeeseen tulee täyttää keksintöprojektia koskevat tiedot liittyen edelliseen vuoteen. (Keksintösäätiö 2010.)

4.8 Pääomasijoittaminen

Pääomasijoitus on sijoittamista julkisesti noteeraamattomiin kehittyviin yrityksiin. Pääomasijoitus toteutetaan yleensä pääomaehtoisina sijoituksina eli merkitsemällä osakkeita osakepääoman korotuksena. Vaihtoehtona voi olla vaihtovelkakirjalainat ja muut lainat sekä välirahoitusinstrumentit. Pääomasijoittaminen tuo yrityksille lisäarvoa joka liittyy muun muassa hallitustyöskentelyyn, budjetointiin, markkinointiin ja toimialatuntemukseen. Pääomasijoitukset ovat yleensä 0,1- 5 miljoonaa euroa ja kestävät yleensä 3-5 vuotta, kun pääomasijoittaja luopuu omistusuudesta. Pääomasijoittamisen myötä yrityksen on helpompi saada lainaa, sillä riskit on jaettu useamman tahon kanssa. Pääomasijoittajilla on tarkoitus saada sijoittamilleen varoille tuottoa. (Suomen pääomasijoitusyhdistys ry.)

Bisnesenkeli yksityinen pääomasijoittaja

Bisnesenkeli on yksityishenkilö, joka haluaa sijoittaa useimmiten pääomaa uuteen yritykseen. Bisnesenkelillä on monia tarpeita sijoitukselleen. Kaksi tärkeintä tarvetta ovat ensinnäkin, saada hyvä sijoituskohde rahoilleen ja toiseksi halu aidosti auttaa uusia yrityksiä tai yksityisiä henkilöitä. Usein bisnesenkeleillä on erinomainen osaaminen yritystoiminnasta, sillä yleensä he ovat entisiä yrittäjiä. Bisnesenkelit auttavat sijoituskohdeyrityksiä laajentamaan verkostoa ja yhteistyösuhteita. Bisnesenkelin osaamista hyödynnetään sijoituskohteissa käyttämällä heitä esimerkiksi yrityskummeina ja hallituksen jäseninä. Sijoituksen määrä Suomessa on 10 000- 150 000 euroa ja kestoaltaan 2-4 vuotta. (Suomen Bisnesenkelit ry 2010.)

Jotta yritys ja bisnesenkeli kohtaavat toisensa, on perustettu eri järjestöjä ja yrityksiä helpottamaan kohtaamisia. Suomen Bisnesenkelit Ry on esimerkki siitä, kuinka hyvin sijoittajat, liike-elämän tukioorganisaatiot ja yrittäjät löytävät toisensa, kun heille on luotu oma keskustelufoorumi ja linkistö. Monelle bisnesenkeliä kaipaavalle yritykselle on vaikeaa etsiä sijoittajaa ilman järjestöjen apua, koska Suomessa pääomasijoittaminen on vielä alkuvaiheessaan.

Toinen kohtaamispaikka on Business Angels -palvelun Internet-sivut, joista yrittäjähenkilöt ihmiset ja yritykset saavat lisätietoa. Business Angels Finland Oy:n toiminta perustuu siihen, että itse sijoittajat kirjautuvat palveluun. Sijoittajalle on tarjolla eri jäsenetuja riippuen siitä, minkä jäsenyytason hän ostaa. Yrittäjä, joka etsii sijoittajaa, jättää sivustolle ilmoituksen jonka perusteella bisnesenkelit ottavat häneen yhteyttä. Näitä ilmoituksia pääsevät lukemaan vain Business Anglesin jäsenet. (Business Angels Finland Oy.)

5 Pankkien ja vakuutusyhtiöiden tarjoamat lainat ja vakuudet pienyrityksille

Pienyrityksillä on mahdollista saada lainaa ja erilaisia palveluita alkurahoitukseensa eri pankeilta. Nykyään pankit tarjoavat monipuolisia palveluita ja lainoja eri tilanteisiin. Suomessa toimivien pankkien on kuuluttava talletussuojarahastoon ja ne voivat halutessa myös kuulua vakuutusrahastoon. Tallennussuojarahaston tarkoitus on turvata tallettajien saamiset ja näin enimmäismäärä minkä rahasto turvaa saamisista on 50 000 euroa. (Leppiniemi 2009, 135-136.)

Laina on rahallista ja sen edellytyksenä on takaisinmaksu velvollisuus. Lainaa tarvitaan silloin, kun kyse on isoista hankinnoista, joita ei ole mahdollista maksaa muulla rahoituksella. Yrityksen hankkiessa lainaa sen tulee arvioida tarkasti takaisinmaksukykynsä. Pankkien tarjoamiin lainoihin sisältyvät ehdot takaisinmaksuista, vakuuksista, koroista ja lyhennyksistä. Näiden kulujen lisäksi tulee huomioida ylimääräisen ennakkoimattoman menon mahdollisuus, kuten korkojen nousu. Yrityksen kannattaa pyytää tarjouksia eri lainojen tarjoajilta. Laina sisältää myös muita kuluja kuten korko, luotonvarausprovisio, järjestyspalkkiot ja toimitusmaksut. (Finanssivalvonta 2010.)

Rahoittaja	PANKKI	TyEL-TAKAISINLAINAUS	VAKUUTUSYHTIÖN SIIJOITUSLAINA
Lainan pääoma	ei rajoituksia	TyEL-lainan suuruus riippuu maksettujen TyEL-maksujen määrästä. Mitä enemmän yritys on maksanut TyEL-maksuja, sitä suuremman määrän se voi hakea TyEL-lainaa eläkevakuutusyhtiöltä, kuitenkin vähintään 5000 €.	ei rajoituksia
Käytetty vakuus	Yrityksen ja/tai yrittäjän omaisuus ja usein yrittäjän rajoitettu henkilötakaus sekä Finnveran ja Garantian takaukset.	Vakuudeksi hyväksytään pankin, Finnveran, Garantian tai kunnan takaus, vakuutusyhtiön takausvakuutus.	Kaikki vakuusmuodot sekä pankin, kunnan, Finnveran ja Garantian antamat takaukset.
Laina-aika ja maksutapa	enintään 8 vuotta, maksutapa sovitaan	1 – 10 vuotta, maksutapa puolivuositain, tasalyhennys	1 – 10 vuotta, maksutapa yleensä puolivuositain, tasalyhennys
Lyhennysvapaita vuosia	1 – 2 vuotta	ei tavanomainen	ei tavanomainen
Korko	Euribor + asiakaskohtainen marginaali	Sidotaan TyEL-lainakorkoihin (kiinteä/muuttuva), jotka Vakuutusosakeyhtiö Garantia noteeraa päivittäin. Mikäli vakuutena on kunnan tai Finnveran takaus, ei lisätä korkomarginaalia. Muiden takausten osalta korkoon lisätään takaajakohtainen marginaali.	Sidotaan TyEL-viitekorkoon tai euriboriin, vaihtuva tai kiinteä korko. TyEL-viitekorko on Vakuutusosakeyhtiö Garantia julkisesti päivittäin noteeraama markkinakorko. Korkoon lisätään asiakaskohtainen marginaali.
Yritystutkimus	tapauskohtainen	Yritystutkimus tehdään aina, jos Garantia ja Finnvera takaajina.	tehdään aina

Taulukko 3: Pankki ja vakuutusyhtiöt lainarahoittajina (Yritystulkki 2010).

Taulukossa 3 havainnollistetaan, miten pankinlaina, TyEL-takaisinlainaus ja vakuutusyhtiön sijoituslaina eroavat toisistaan. Lainan pääomalle ei ole rajoituksia millään kolmella rahoittajalla. Vakuudeksi hyväksytään Finnveran ja Garantian antamat takaukset. Mainittujen takauksia tarjoavien tahojen takauksista kerrotaan seuraavissa tarkemmin.

Työntekijän eläkelain mukainen takaisinlainaus

TyEL-takaisinlainaus on vakuutusmaksujen takaisinlainaamista. TyEL-takaisinlainaa tarjoavat eri eläkevakuutusyhtiöt, kuten Eläke-Fennia ja Veritas Eläkevakuutus. TyEL-lainan määrä riippuu siitä kuinka paljon yritys on maksanut TyEL-maksuja. TyEL-laina on yleensä vakuudellinen ja vakuudeksi hyväksytään pankkien, Finnveran ja Garantian takaukset. Lainan-aika on 1-10 vuoden väliltä. (Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennia 2008.)

5.1 Lainojen vakuudet

Vakuuden tarkoitus on turvata saatavien saanti ja yleensä yritysluotto edellyttää vakuutta. Vakuutena voi olla panttaus tai takaus. Takaajina voivat olla henkilöasiakkaat ja yrittäjät. (Nordea 2010.) Pankit ja vakuutusyhtiöt edellyttävät rahoitukselle vakuuksia ja tavallisesti nämä vakuudet ovat kiinteistö-, vuokraoikeuskiinnitys, yrityskiinnitys, yrittäjän euromääräinen omavelkainen takaus tai erityisrahoituslaitosten takaus. Yrittäjän on myös hyvä varautua antamaan kiinteistö tai asunto-osakkeiden yritysluottoja vakuudeksi. (Finnvera 2010.) Vakuuden lisäksi yrittäjän tulee laatia liiketoimintasuunnitelma, tulos- ja rahoitusennustuksia sekä

rahoitussuunnitelma.(Finnvera) Finnvera ja Garantia tarjoavat yrityksille erilaisia takauksia. Garantia on takausvakuutuksiin erikoistunut vakuutusyhtiö. Seuraavassa tehdään katsaus tärkeimpiin takauksiin ja niiden kohdentamisesta.

Finnvera-takaus

Kotimaisten pienten yritysten on mahdollista saada Finnvera-takaus rahoitustarpeisiin kuten investointeihin tai käyttöpääoman sekä liiketoiminta- tai yrityskauppojen tarvitsemaan rahoitukseen. Finnveratakausta voidaan käyttää rahoitusyhtiön tai vakuutusyhtiön antamien lainojen vakuudeksi. Takauksella on tarkoitus jakaa riskit rahoittajan ja Finnveran kesken. Finnvera-takaus voi olla enintään 80 prosenttia luotosta tai muusta rahoitussitoumuksesta. (Finnvera.)

Pientakaus

Pientakaus on tarkoitettu pienyrityksille pankista saatavalle rahoitukselle erilaisia investointi- ja käyttöpääomatarpeita varten. Pientakauksen pohjana on Finnveran ja pankkien välinen pientakaussopimus, jonka tarkoituksena on nopeuttaa takauspäätöksiä Finnverassa. Pientakaussopimuksessa ovat mukana Sampo Pankki Oyj, Nordea Pankki Suomi Oyj, Aktia Pankki Oyj, Svenska Handelsbanken AB, Säästöpankki Optia, Osuuspankit, Helsingin Op, paikallispankit ja Paikallisosuuspankit. Takausosuus voi olla enintään 60 prosenttia. Yhdelle yritykselle myönnettävä pientakaus voi olla yhteensä enintään 85 000 euroa. Yrityksen tulee esittää luottohakemuksensa pankille, joka hakee yrityksen puolesta pientakauksen sähköisesti Finnverasta. (Finnvera.)

Suhdannetakaus

Yritysten, joiden kannattavuus tai maksuvalmius on heikentynyt talouskehityksen takia tai rahoituksen saatavuus on vaikeutunut, on mahdollista saada suhdannetakaus Finnverasta. Suhdannetakausta on mahdollista saada velkakirjaluotolle ja eläkevakuutusyhtiöiden TyEl-lainalle. Luoton laina-aika on 3-6 vuotta ja TyEl-lainoissa 3-10 vuotta. Suhdannelainaa voivat mahdollista saada ne yritykset joissa on enintään 1000 työntekijää. Kokonaismäärältään takaus voi olla 10 000 000 euroa ja pienimmillään 30 000 euroa. (Finnvera.)

Ympäristötakaus

Vesiensuojelu-, ilmansuojelu- sekä jätteidenhyödyntämisinvestointien rahoitukseen on mahdollista saada ympäristötakaus. Takausta voidaan käyttää joko pakollisten tai vapaaehtoisten ympäristönsuojeluinvestointien rahoitukseen. Ympäristötakausta tarjoaa Finnvera. (Finnvera 2010.) Takaus voidaan myöntää koko luotolle tai jakaa. Takauksen saajalta peritään vuosi- ja käsittelymaksu. (Työ- ja elinkeinokeskus 2009, 175).

Garantian takaukset

Garantian lainatakaus on tarkoitettu kaikkien vieraan pääoman ehtoisten lainojen vakuudeksi. Vakuuden saanti ei ole rajattu mitään erityisvaatimuksia tärkeintä on että toiminta on vakiintunutta ja kannattavaa liiketoimintaa. Garantian takaus voi olla kestoaltaan kymmenen vuotta ja korko on mahdollista valita kiinteänä tai vaihtuvana. Garantialta saama *välirahoitustakaus* voidaan käyttää yrityskaupan, sukupolvenvaihdon, suuren investoinnin osaksi. Yrityksen on annettava vastavakuutta. Välirahoitus takaa yritykselle korkean oman pääoman tuoton, kun yrityksen kassavirta on vahva. Garantian *pääomalainatakaus* myönnetään oman pääomaehtoisen luoton vakuudeksi. Vakuus sopii parhaiten yritysostojen, omistusjärjestelyjen ja yrityksen kasvun rahoitukseen. Garantia tarjoama *vuokratakaus* on tarkoitettu vuokralaisen vuokrasopimuksen perustuvan suoritusvelvollisuuden vakuudeksi.

5.2 Rahoitusyhtiöiden tarjoamat rahoitusmuodot

Rahoitusyhtiöt ovat usein pankkien tytäryhtiöinä, joiden rahoitustarjonta poikkeaa pankin toiminnasta muun muassa siten, että ne eivät tarjoa pankkiluotoille ominaisia vakuutuksia. Rahoitusmuotoja ovat leasingrahoitus, factoringrahoitus, myyntisaamisten ostaminen, osamaksurahoitus ja ostolaskurahoitus. (Leppiniemi 2002, 139.)

Leasingrahoitus

Leasingrahoitus on rahoitusyhtiöiden liiketoiminnan perusta. Rahoitusyhtiö ostaa toimittajalta laitteen ja vuokraa sen laitteen tarvitsijalle. Rahoitusleasingiä on mahdollista käyttää minkä tahansa irtaimen omaisuuden tai hyödykkeen hankkimiseen. Leasingrahoituksen käyttöaika on lyhyt ja käyttöomaisuus on uusittavissa. Usein leasing sopimukset ovat kestoaltaan 3-5 vuotta. Pienten yritysten leasingkohteita ovat yleensä atk-laitteet, kopiokoneet, puhelinjärjestelmät ja autot. Rahoitusyhtiön taseessa näkyy pelkästään leasingomaisuus, koska se on rahoitusyhtiön omaisuutta. Yritys, joka leasingvuokraa irtaimia omaisuuksia tai hyödykkeitä, voi vähentää verotuksessa vuokrat, kunhan ne liittyvät liiketoimintaan tai tulohankintaan. Kun sopimuskautsi on päätymässä, leasingvuokraajalla on mahdollisuus ostaa kyseinen irtain hyödyke tai jatkaa vanhan vuokraamista edullisemmalla vuokralla. Rahoitusleasingsopimus merkitään vuokraajan tilinpäätöksessä myytyjen hyödykkeiden tavoin tai liikevaihtona tai saamisena. Toinen käyttöleasingin käyttömuoto on se, että laitetoimittaja itse vuokraa laitteen tarvitsijalle myymisen asemasta. (Leppiniemi 2002, 139-140.)

Factoringrahoitus

Factoringrahoituksessa kyse siitä, että rahoitusyhtiö antaa rahoitusta myyntisaamisista vastaan. Tämän rahoituksen tarkoituksena on nopeuttaa rahan kertymistä kassaan. Useimmiten saamis-

ten maksuosoitteeksi merkitään suoraan rahoitusyhtiö. Yritys maksaa korkoa käyttämästään luotosta. Factoringrahoitukseen kuuluu usein myös saamiin liittyvän reskontran hoito, perintäpalvelu ja tilastointipalvelut. (Leppiniemi 2002, 140-141.)

Osamaksurahoitus

Osamaksurahoitus tunnetaan myös nimillä investointirahoitus ja hankintarahoitus. Osamaksurahoituksen tarkoitus on saada ostaja ostamaan kohde itselleen. Pienten yritysten ostokohteita voivat olla pienillä yrityksillä muun muassa atk-laitteet, autot, kopiokoneet ja puhelinjärjestelmät. Rahoitusyhtiön rooli tässä yhteydessä on ottaa vastaan myyjän siirtämä osamaksusopimus ja määrätä sopimukselle kohtuullinen korko. Korko voi olla kiinteä tai sidottu johonkin viitekorkoon ja marginaaliin. Maksueristä ja lyhennyseristä voidaan tapauskohtaisesti neuvotella. Annuiteettiperiaatteen mukaan korko ja lyhennys ovat aina yhtä suuria, eli jos lyhennys kasvaa niin, koron osuus alentuu sopimuksen vanhetessa. (Leppiniemi 2002, 141-142.)

6 Yrityksestä luopumisen taustaa

Vaikka yrityksen elinkaaresta puhuttaessa tulee helposti mieleen, että elinkaaren loppupäässä yritystoiminta lakkaa. Asian ei kuitenkaan tarvitse olla näin. Yritys voi jatkaa toimintaansa uusin omistajin hamaan tulevaisuuteen asti edellisen omistajan siirryttyä eläkkeelle tai muuten pois yritystoiminnasta. Sellaisissa tapauksissa, joissa yritystoiminnalle ei ole löytynyt sopivaa jatkajaa tai yritystoimintaa ei ole muutoin järkevää jatkaa, yrityksen lopettaminen tai purkaminen tulee kuitenkin vaihtoehdoksi yrityksestä luopumiselle. Omistajan- tai sukupolvenvaihdos on kuitenkin olennainen osa monen yrityksen elinkaarta. Vaihdoksessa yritystoiminta siirtyy luopuvalta yrittäjältä jatkavalle yrittäjälle joko omistajan elinaikana tai hänen kuoltuaan. (Yritys-Suomi 2007.)

Yrityksestä luopuminen ei ole välttämättä helppoa. Luopujalla saattaa muun muassa olla vahva tunneside yritykseensä. Luopumiseen asennoitumisen lisäksi omistajanvaihdos vaatii paljon suunnittelua verojen ja käytännön järjestelyjen suhteen. Suunnittelu on kannattavaa, jotta omistajanvaihdos toteutuisi mahdollisimman edullisesti sekä luopujan että jatkajan näkökulmasta. Omistajanvaihdostilanteessa joudutaan pohtimaan myös rahoituksellisia, oikeudellisia, moraalisia, strategisia, kulttuurillisia sekä sosiaalisia asioita. Näiden asioiden pohtimiseen kannattaakin usein käyttää asiantuntija-apua, jotta kaikki oleellinen tulee huomioiduksi. Asiantuntijan olisi hyvä olla keskusteluissa mukana jo suunnitteluvaiheessa, eikä vasta verotusta ja rahoitusta suunniteltaessa. Näin voidaan mahdollisesti välttyä muiltakin, kuin rahoitukseen tai verotukseen liittyviltä yllätyksiltä. Omistajanvaihdoksen voi toteuttaa ilman ulkopuolisia-kin mutta silloin on suotavaa olla hyvin selvillä siitä, mitä omistajanvaihdoksessa tapahtuu, mitä se vaatii ja millaisia kuluja siitä syntyy. (Yritys-Suomi 2007.)

7 Yrityksestä luopumisen vaihtoehtoja

Omistajan elinaikana yrityksestä luopumiseen on monia erilaisia vaihtoehtoja. Näitä ovat sukupolvenvaihdos, yhtiöosuuskauppa, substanssikauppa, lahja, lahjanluontoinen kauppa, yrityksen purkaminen ja konkurssi. Yrityskaupan muoto voi vaikuttaa suurestikin omistajanvaihoksen veroseuraamuksiin. Konkurssi on tila, jossa yrityksellä ei ole varoja velkojen hoitamiseen ja varoja ei ole mahdollista tai mielekästä hankkia lisää. Konkurssi ei ole yritykselle tavoitteellinen lopettamismuoto, joten raja sen tämän työn ulkopuolelle. Omistajan kuoleman jälkeen omistajanvaihdos voidaan toteuttaa perintönä tai testamentilla mutta keskityn tässä työssä tarkastelemaan luopumisvaihtoehtoja omistajan elinaikana, joten perintöä ja testamenttausta käsitellään tässä työssä suppeasti. (Lakari 2005, 8-10; Verohallinto 2010.)

Sukupolvenvaihdos terminä liitetään yleensä perheyrityksiin. Yritystoiminnan jatkaja siis löytyy perheyrityksen sisältä ja on yleensä joku perheenjäsenistä tai lähisuvusta. Eräitä verotuksellisia sukupolvenvaihdoshuojennuksia voi kuitenkin saada myös siinä tilanteessa, että jatkaja ei ole lähisukulainen. Näitä huojennuksia käsittelemme tarkemmin luvussa 9, Sukupolvenvaihdoshuojennukset eri yrityksestä luopumistilanteissa. Seuraavissa luvuissa kerron yrityskaupasta, joka voidaan toteuttaa joko substanssikauppana tai yhtiöosuuskauppana.

7.1 Yrityskauppa

Yrityskaupassa sovitaan hinta, jonka jatkaja maksaa luopujalle. Kauppatapoja on kaksi: liiketoimintakauppa eli substanssikauppa, jossa liiketoiminta myydään ostajalle, tai yhtiöosuuskauppa, jossa kauppaa käydään yrityksen omistukseen oikeuttavista papereista, eli osakkeista tai yhtiöosuuksista. Sillä, myydäänkö yritys substanssikauppana vai yhtiöosuuskauppana, on paljon merkitystä verotuksellisesti sekä luopujan että jatkajan kannalta. Jatkajan ja luopujan verotuksen lisäksi yrityskauppaa verotetaan kaupan kohteen verotuksessa. Keskeistä myyjän kauppahinnan verotuksessa on se, verotetaanko myyntiä elinkeinoverolain (EVL) vai tuloverolain (TVL) mukaan. Ostajan kannalta keskeisiä asioita ovat kauppahinnan saaminen verovähennyskelpoiseksi sekä varmistuminen siitä, että kauppahinnan rahoituskulut saadaan verovähennyksen piiriin. (Heinonen 2005, 63; Suomen yrittäjät 2010.)

Substanssikauppa

Substanssikaupassa kaupan kohteena on jokin osa liiketoiminnasta mutta ei koko yritys. Liikkeen- ja ammatinharjoittajien yrityskauppa on aina substanssikauppa, koska kaupassa myydään yrityksen liiketoimintaa. Toiminimellä ei siis ole erillistä yhtiötä, jota voisi myydä, vaan substanssikaupalla yrityksen omistaja myy elinkeinotulonlähteeseensä kuuluvan omaisuuden. Yritys voi vaihtoehtoisesti vaihtaa yritysmuodon yhtiöksi, jolloin sillä on mahdollisuus valita kauppatapa substanssikaupan ja yhtiöosuuskaupan väliltä, koska substanssikauppa saattaa verotuksellisesti olla epäedullisempaa kuin yhtiöosuuskauppa. Yritysmuodon muuttamisesta

kerrotaan enemmän luvussa 13, Yritysmuodon muuttaminen. Yhtiömuotoinen yritys voi valita, onko kauppa substanssikauppa vai myykö omistaja yhtiöosuuskaupalla osuutensa yhtiöstä. (Lakari 2005, 19-20; Yritys-Suomi 2007.)

Substanssikaupassa yrityksestä luopujan käyttöomaisuuden poistot palautuvat ja varaukset purkautuvat. Käyttöomaisuutta ovat esimerkiksi koneet ja kalusto, rakennukset, tuotantovälineet, osakkeet, osuudet ja niin edelleen. Substanssikaupasta saatava tulo on yrittäjän tai yhtiön veronalaista tuloa, jota verotetaan EVL:n mukaan. (Rissanen 2004, 597.)

Substanssikaupassa kertaluonteinen tulo on kohtalaisen suuri, joten tulon verotusta voidaan yrittää lieventää tulontasauksella. Henkilöyhtiössä tai osakeyhtiössä tulontasaus ei kuitenkaan ole mahdollista yhtiön osuuden myynnin yhteydessä, koska näiden yhtiömuotojen osuuksien kauppahinnasta saatu myyntivoitto on pääomatuloa. Tulontasausta käsittelen tarkemmin luvussa *tulontasaus*. Tulontasauksen lisäksi verotettavan tulon määrään voidaan vaikuttaa yrityskaupan ajoittamisella sekä tilikauden muutoksilla. (Ossa 2006, 197-202; Rissanen 2004, 598.)

Substanssikaupassa käytetty yrityksen tai yhtiön substanssiarvo on yleensä kaupasta saatu minimihinta. Substanssiarvo saadaan, kun lasketaan yhteen yrityksen omaisuuden arvo arvostaen se käypään arvoonsa ja vähennetään tästä saadusta arvosta yrityksen velat. Substanssiarvon laskemiseen käytetään yrityksen viimeisintä tasetta, jollei tilinpäätöksessä ole tapahtunut poikkeamia. (Verohallinto 2010.)

Liikkeen- ja ammatinharjoittajan yrityskauppa

Liikkeen- ja ammatinharjoittajan yrityskauppa on aina substanssikauppa, koska kaupassa koko yritystoiminta luovutetaan jatkajalle. Tällaisen yksityisen liikkeen kaupasta saatava yrityksen tulo on luopujalle veronalaista elinkeinotuloa ja koko kauppasummaa verotetaan EVL:n mukaisesti. Yrittäjän liiketoimintamyynnistä saatua tuloa lisätään viimeisenä verovuonna aikaisempina vuosina tehdyt varaukset. Viimeisenä verovuonna kauppahinta myös jaetaan ansiotuloon ja pääomatuloon TVL:n 38 §:n mukaisesti. Kiinteistöistä ja arvopapereista saatu tulo on kuitenkin pääomatuloa. Ennen jakoa pääomatuloon ja ansiotuloon kauppahinnasta poistetaan myydyn omaisuuden taseessa näkyvät jäännösarvot. Yritystoiminnan luopujan tuloveroituksessa voidaan myös vähentää poistamattomat hankintamenot. Hankintamenojen poistot tehdään EVL:n säännösten mukaisesti. (Siikarla 2001, 316; Verohallinto 2010.)

Yrittäjä voi hakea tulontasausta, jos hän kokee verotuksen liian suureksi. Tulontasausta on muistettava pyytää ennen verotuksen toimittamista. Yritystoiminnan tappiot eivät siirry yritystoiminnan jatkajalle vaan ne jäävät luopuvalle yrittäjälle. Luopuja voi vähentää tappiot pääomatuloista seuraavan kymmenen vuoden aikana. (Verohallinto 2010.)

Jos yksityisyrityksestä halutaan luopua vaiheittain luopujan elinaikana niin, että luopuja jatkaa uuden omistajan rinnalla yrityksessä, edellyttää järjestely yritysmuodon muuttamista joko henkilöyhtiöksi tai osakeyhtiöksi. Jos yrityksestä luopuja on kuollut, yritystä voidaan jatkaa kuolinpesän nimissä. Tällaista yritystoimintaa jatkavaa kuolinpesää verotetaan kolmen vuoden jälkeen yrittäjän kuolemasta yhtymänä. Yhtymän verotuksesta on säädetty erikseen TVL:n 17.2 §:ssä. (Verohallinto 2010.)

Jos kauppahinta maksetaan muuten kuin rahana, vastikkeena saadun omaisuuden käypää arvoa pidetään kaupasta saatuna rahallisena vastikkeena. Yrityksen jatkaja voi luovuttaa rahan sijaan esimerkiksi arvopapereita tai kiinteää omaisuutta kaupan vastikkeeksi. (Verohallinto 2010.) Jos yrittäjä jättää itselleen omaisuutta yritysmyyntin yhteydessä, kyse on yksityiskäyttöön otosta tai tulolähdesiirrosta. EVL 51b 1 §:n mukaan yksityiskäyttöön ottoon sovellettavan omaisuuden luovutusvoitoksi eli veronalaiseksi tuloksi katsotaan alkuperäinen hankintameno tai mahdollisesti pienempi luovutushinta. Yksityiskäyttöön otosta saattaa aiheutua arvonnäköisäveroseuraamus arvonnäköisäverolain (AVL) 21 ja 22 §:ien mukaisesti, jos käyttöön otetusta omaisuudesta on tehty arvonnäköisäverovähennys. Jos yksityiskäyttöön otettu omaisuus myydään eteenpäin lopettamisvuoden jälkeen, siitä saatu tulo on myyntivoittoa, jota verotetaan TVL:n mukaan. (Siikarla 2001, 316-317; Verohallinto 2010.)

Tulolähteet jaetaan kolmeen osaan, joissa kaikissa on verotuksellisesti omia soveltamisaloja. Näitä tulolähteitä ovat elinkeinotoiminnan tulolähde, maatalouden tulolähde ja muun toiminnan tulolähde. Tulolähdesiirrosta yrittäjä esimerkiksi vuokraa yritykselle kuuluvat toimitilat yrityksen jatkajalle. Toimitilat voidaan vuokrata myös täysin ulkopuoliselle taholle. Hankintameno poistamaton osa katsotaan luovutushinnaksi tällaisen käyttöomaisuuden siirrossa tulolähteestä toiseen. Rahoitus-, vaihto- ja sijoitusomaisuuden siirrossa elinkeinotulolähteestä toiseen tulolähteeseen luovutushinnaksi katsotaan alkuperäinen hankintahinta tai sitä alempi todennäköinen luovutushinta. Luovutukseen sovelletaan EVL:n säännöksiä, koska kiinteistö voi säilyttää vuokraustilanteessa liikeomaisuusluonteensa mutta vuokra-ajalta sovelletaan TVL:n säännöksiä vuokratulosta. (Lakari 2005, 109; Ossa 2006, 24-27; Verohallinto 2010.)

Kauppakirjaan kannattaa merkitä ne kohteet, joihin kauppahinta kohdistetaan, kuten esimerkiksi käyttö- ja vaihto-omaisuus. Näistä eristä ilmenevät jatkajan omaisuuden hankintamenot. Velkaerät on kohdistettava, jos kaupassa siirtyy velkoja. Jako kannattaa tehdä siitä syystä, että EVL:n poistojärjestelmä on erilainen kullekin omaisuuserälle. Jako voidaan tehdä tasearvojen perusteella, jollei sitä pystytä muutoin tekemään. Hyödykkeiden vertailuarvoja voidaan käyttää, jos sellaiset ovat olemassa. Kauppahinnan kohdistus on joka tapauksessa tehtävä verotusta toimitettaessa. (Ossa 2006, 197; Verohallinto 2010.)

Toiminimen myynnistä ei itsessään makseta varainsiirtoveroa paitsi siinä tapauksessa, että kauppaan sisältyy kiinteistöjä tai arvopapereita. Kiinteistöistä suoritettava varainsiirtovero on 4 prosenttia ja arvopapereista suoritettava varainsiirtovero on 1,6 prosenttia. (Siikarla 2001, 320.)

Kun yrityksen varoista vähennetään velat ja kauppahinta ylittää tämän erotuksen määrän, niin ylimenevää osaa käsitellään liikearvona (goodwill-arvo). Liikearvolla tarkoitetaan yrityksen aineetonta arvoa, eli esimerkiksi asiakassuhteita, henkilöstön osaamista, hyvää mainetta ja niin edelleen, joita ei voida kohdistaa millekään tase-erälle. Liikearvo poistetaan yleensä vuotuisin poistoin enintään kymmenessä vuodessa pitkävaikutteisena menona. Poistopäätökset ovat kuitenkin toimiala- ja yrityskohtaisia. (Verohallinto 2010.)

ALV 62 §:n 1 momentissa on säännös arvonnäköveron maksamisesta yrityskaupassa. Jos jatkaja ryhtyy harjoittamaan luopujan liiketoimintaa omissa nimissään, luopujan ei tarvitse maksaa arvonnäköveroa arvonnäköveronalaisesta omaisuudestaan. Jos tällainen omaisuus, kuten tavarat ja palvelut, otetaan kuitenkin muuhun käyttöön kuin vähennykseen oikeuttavaan, niin ostaja maksaa omaisuudesta omaan käyttöön ottamisesta säädetyn veron. Verottomuus ei kuitenkaan koske kiinteistönluovutuksia, vaan näiden arvonnäköverovähennykset on palautettava. (Siikarla 2001, 320; Ukkola & Vilppula 2004, 186.)

Tulontasaus

Myytäessä koko yritys kerralla saattaa kertaluontoinen tulo kasvaa hyvinkin suureksi. Tämän elinkeinotoiminnasta saadun ansiotulon verotusta voidaan yrittää vähentää pyytämällä verotajalta tulontasausa. Tulontasausa on pyydettävä ennen verotuksen toimittamista. Tulontasausa voidaan käyttää vain luonnollisen henkilön tai kuolinpesän verotuksessa. Näin ollen yhtiöosuusien myyntiin tulontasausa ei voida käyttää, koska niistä saatava tulo on pääomatuloa. Ainoastaan jos yhtiö myy liikevarallisuuttaan ja muut TVL 128 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät, tulontasaus on mahdollinen. (Siikarla 2001, 317.)

Tulontasauksen soveltaminen vaatii, että henkilö on saanut verovuotenaan 2500 euron tai sitä suuremman ansiotulon eli ”kertatulon on oltava vähintään ¼ verovelvollisen verovuonna saaman puhtaan ansiotulon yhteismäärästä” (Siikarla 2001, 317). Lisäksi edellytyksenä on, että elinkeinotoiminnasta luovutaan kokonaan ja että koko yritys luovutetaan jatkajalle. Ansiotulo on pitänyt kertyä etukäteen kahdelta tai sitä useammalta vuodelta. Tulontasausa sovelletaan enintään viidelle vuodelle, joten jos ansiotulo on kertynyt useammalta kuin viideltä edelliseltä vuodelta, tulontasaus toimitetaan silti enintään viideltä vuodelta. Elinkeinotoiminnan tulokseen sisältyvä tulontasausmenettelyn ansiotulon määrä saadaan selville jakamalla tulos ansio- ja pääomatuloon. (Siikarla 2001, 317; Verohallinto 2010.)

Tulontasaus lasketaan siten, että kertatulon suuruus jaetaan kertymisvuosien määrällä. Tässä on kuitenkin huomattavaa, että kertymisvuosien laskennassa vuosia voi olla enintään viisi. ”Kertatulon osasta menevän veron määrä saadaan lisäämällä yksi kertatulon osista verovuoden muihin ansiotuloihin ja laskemalla näin saadusta tulosta menevän veron ja pelkästään muista ansiotuloista menevän veron erotus. Tulontasauksen kohteena olevasta tulosta menevä vero saadaan kertomalla kertatulon osasta menevän veron määrä osien lukumäärällä. Kertatulosta menevän veron on oltava vähintään 15 prosenttia kertatulosta.” (Verohallinto 2010.)

7.2 Yhtiöosuuskauppa henkilöyhtiöissä

Yhtiö voi valita, onko kyseessä substanssikauppa vai yhtiöosuuskauppa. Substanssikaupassa yhtiö myy liikevarallisuuttaan, ja itse yhtiö jää yhtiömiesten hallintaan. Näin ollen yhtiömiehet vastaavat edelleen yhtiön veloista ja velvoitteista. Yhtiön suunnitellessa yrityskauppaa, on yhtiön viisasta pitää oma pääoma positiivisena, taserakennelma kunnossa ja velkojen vastuukysymykset selvinä. Jos yhtiön oma pääoma on negatiivinen ja velkojen vakuutena lähinnä yhtiömiesten henkilökohtaista omaisuutta, ostaja on yleensä kiinnostunut ostamaan vain yhtiön liiketoiminnan, jolloin velkavastuu sekä negatiivisen pääoman vastuut pysyvät yhtiömiehillä. Yhtiöosuuden luovutus edellyttää muiden yhtiömiesten hyväksymistä. (Rissanen 2004, 58-59.)

Yhtiöosuuskaupassa luopuja myy oman osuutensa yhtiöstä jatkajalle. Yhtiöosuuksilla tehdyssä kaupassa jatkaja vastaa omalta osaltaan yhtiön velvoitteista, joita liittymähetkellä yhtiöllä on. Se, joka myy osuutensa yhtiöstä, joutuu silti vastaamaan yhtiön vanhoista velvoitteista kaupanteon jälkeenkin siihen asti, kunnes yhtiömiehen ero yhtiöstä on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu. Tällöin velkavastuun kertymä yhtiön veloista katkeaa. (Ukkola & Vilppula 2004, 187-191.)

Yhtiöosuuksista saatua myyntivoittoa verotetaan myyjän tuloverotuksessa luovutusvoittona, joka on TVL 45 §:n mukaan pääomatulona ja jonka veroprosentti on 28. Luovutusvoitto on osuuden luovutushinnan ja alkuperäisen hankintamenon välinen erotus. Yrityksen oma pääoma saattaa olla negatiivinen yksityiskäyttöön ottojen seurauksena, joten luovutusvoittoon lisätään yhtiömiehen voitto-osuuksien ja yhtiöön tekemien sijoitusten määrän ylittävät yksityisotot. Luovutushinnasta vähennetään hankintameno-olettama, joka on 20 prosenttia. Jos osuus on ollut luopujan omistuksessa yli kymmenen vuoden ajan, vähennys on 40 prosenttia. Hankintameno on yhtiömiehen alkuperäinen sijoitus yritykseen, mutta yksityishenkilöllä ja kuolinpesällä on oikeus käyttää hankintameno-olettamaa hankintamenon sijaan. Hankintameno-olettaman käyttäminen saattaa pienentää laskettavaa luovutusvoiton verotuksen määrää. Perustajien omistusaika lasketaan siitä, kun yhtiösopimus on tehty. Uusien yhtiömiesten omistusaika lasketaan siitä, kun he ovat hankkineet osuuden. Kaupalla tapahtunut yhtiöosuuksien hankinnan omistusaika alkaa kauppakirjan allekirjoituksesta. Varainsiirtoveroa ei henkilöyhti-

ön yhtiöosuuden myynnistä makseta, koska yhtiöosuus ei ole osakkeen kaltainen arvopaperi. Ostajallekaan yhtiöosuuskauppa ei aiheuta veroseuraamuksia paitsi siinä tilanteessa, että myyntihinta on niin alhainen, että siitä maksetaan lahjavero. (Ukkola & Vilppula 2004, 188-189; Verohallinto 2010.)

Negatiivinen pääoma ei vaikuta yhtiön hankintameno. Sen sijaan hankintameno vaikuttaa kauppahinnan lisäksi yhtiömiehen positiivinen yksityistilin saldo eli yksityisottojen ylittävien sijoitusten ja voitto-osuuksien määrä sekä ne tilikauden voittovarot, jotka kuuluvat yhtiömiehelle. Voittovarot vähentävät mahdollisen lisäyksen määrää luovutusvoittoon. Luovutustappio lasketaan samalla tapaa, kuin luovutusvoitto. Tällöin lisäys voi muuttaa luovutustappion luovutusvoitoksi. Jos yhtiömies on luovuttanut aikaisemmin osan yhtiöosuuksistaan ja lisäykset luovutusvoittoon on tehty tämän kaupan yhteydessä, uudessa kaupassa lisäykset luovutusvoittoa laskettaessa tehdään vain siltä osin, kun negatiivinen yksityistilin saldo on suurentunut edellisestä kaupasta. (Lakari 2005, 105; Verohallinto 2010.)

7.3 Yhtiöosuuskauppa osakeyhtiössä

Osakeyhtiössä kaupan ovat yleensä yhtiön osakkeet, ei niinkään liikeomaisuus. Osakkeiden kaupassa ostajalle siirtyy yhtiön osakkeet ei yhtiön varat ja velat. Varat ja velat jäävät edelleen yhtiöön. Osakeyhtiössä itsessään ei kaupan seurauksena tapahdu muutoksia, vaan yritystoiminta jatkuu entisellään. Pienissä yhtiöissä sen sijaan voi vaihtua kaupan seurauksena koko yhtiön johto, joka voi osaltaan vaikuttaa yhtiön toimintaan uusien johtamistoimien vuoksi. (Tenhunen & Werner 1993, 61-62.)

Osakkeiden myynti on osakkeenomistajan eli luopujan irtaimen omaisuuden kauppaa, johon sovelletaan TVL:n luovutusvoittoverosäännöksiä. Jos osakkeenomistajana on toinen yritys, kaupan kohteena on liikevarallisuus ja näin ollen kyseessä on substanssikauppa, jossa kaupan ovat esimerkiksi yrityksen koneet ja kalusto, rakennukset tai muu vaihto-omaisuus. TVL 45 §:n mukaan luovutusvoitto on tällöin veronalaista pääomatuloa ja kauppaan sovelletaan EVL:n säännöksiä. Toisen yrityksen ostaessa toisen yrityksen osakkeita, on huomioitavaa, että ostava yritys ei saa vähentää kauppahintaa verotuksessa. Tämä johtaa usein siihen, että ostaja ei ole kiinnostunut koko osakeyhtiön ostamisesta, vaan ainoastaan sen liikevarallisuudesta. Jos kauppahinta suoritetaan jotenkin muuten kuin rahana, on kyseessä vaihto, jossa toinen osapuoli antaa kauppahinnan suoritukseksi esimerkiksi omia osakkeitaan.

Osakeyhtiössä, niin kuin henkilöyhtiöiden osuuksien kohdallakin, osakkeiden omistusaika alkaa perustamiskokouksen päiväyksestä lähtien. Osakkeiden ostamisesta ostaja maksaa 1,6 prosentin varainsiirtoveron, koska ne ovat arvopapereita. Varainsiirtovero pitää maksaa kahden kuukauden kuluttua luovutussopimuksen tekemisestä. Tuloveroseuraamuksia osakkeiden ostajille

ei synny, ellei kauppahinta ole niin alhainen, että ostaja joutuu maksamaan lahjaveroa. (Sii-
karla 2001, 334-337; Verohallinto 2010.)

Osakekaupassa kaupasta saatava voitto tulee myyjän käyttöön, kun taas substanssikaupassa voitto tulee yritykselle. Luovutusvoittoa on osakkeiden myyntihinnan ja alkuperäisen hankintamenon välinen erotus. Niin kuin henkilöyhtiöissäkin, osakekaupassa yksityishenkilön ja kuolinpesän on mahdollista käyttää luovutusvoittoveroa laskettaessa hankintameno-olettamaa, joka voi pienentää veroseuraamuksen määrää. Hankintameno-olettaman määrä on 20 prosenttia, joka vähennetään luovutusvoitosta. Jos osakkeet on omistettu yli kymmenen vuotta, hankintameno-olettama on 40 prosenttia. Osakemyynnin verotus on yhdenkertaista mutta substanssikauppaa voidaan verottaa kahdenkertaisena. Tällöin verotus koostuu yhtiöverosta ja voitonjakoverosta. Voitonjakovero on se vero, jonka omistaja maksaa saadessaan voiton omaan käyttöönsä yhtiöltä. Luovutusvoittovero maksetaan sinä vuonna, kun kauppasopimus on tehty ja luovutus suoritettu. Arvonlisäveroa osakkeiden myynnistä ei makseta. (Heinonen 2005, 66-67; Ukkola & Vilppula 2004, 194.)

Osakkeenomistaja voi myydä osakkeensa myös sille yritykselle, jonka osakkeista on kyse. Tällöin on kyseessä yrityksen omien osakkeiden hankinnasta tai lunastuksesta. Hankinnan ja lunastuksen ero on siinä, mitätöikö yhtiö saamansa osakkeet vai luovuttaako se ne edelleen eteenpäin. Lunastuksessa osakepääomaa lasketaan ja hankinnassa osakkeiden omistus on väliaikaista. Osakkeiden edelleenmyynti on veronalaista. Omien osakkeiden lunastuksesta ja hankinnasta säättää osakeyhtiölain (OYL) 6 ja 7 luku. (Lakari 2005, 33-35.)

7.4 Lahja tai perintö

Yritys voidaan myös antaa lahjana, perintönä tai testamentilla jatkajalle. Tällöin lahjan antajalle ei koidu veroseuraamuksia. Yritystoiminnan jatkaja sen sijaan maksaa saamastaan lahjasta tai perinnöstä lahjaveron. Lahjavero määräytyy yrityksen käyvän arvon mukaan. Käypänä arvona pidetään vähintäänkin yrityksen substanssiarvoa. On hyvä ottaa huomioon, että verottaja saattaa laskea yrityksen substanssiarvon eri tavalla kuin yrityksen omistajat. Jokin tuottoarvo saattaa verottajan mukaan nostaa yrityksen arvoa. Lahjaveroon voidaan hakea muutosta, jos se koetaan liian suureksi. Sukupolvenvaihdostilanteissa lahjaveroon on saatavissa huojennuksia. Käsittelen näitä huojennuksia tarkemmin luvussa 9, Sukupolvenvaihdoshuojennukset. (Lakari 2005, 9.)

Lahjaveroa maksetaan 4000 euron suuruudesta tai suuremmasta summasta. Alle 4000 euron suuruista lahjoituksista ei veroilmoitusta tarvitse tehdä. Huomattavaa kuitenkin on, että lahjaverotuksessa pätee niin sanottu kolmen vuoden sääntö eli lahjaverotuksen piiriin katsotaan kaikki kolmen vuoden sisällä saadut lahjat samalta henkilöltä. Esimerkiksi kumpikin van-

hempi saa lahjoittaa lapselleen senttiä vaille 4000 euroa kolmen vuoden aikana verovapaasti. (Veronmaksajain Keskusliitto Ry 2008.)

Lahjavero lasketaan kauppakirjaan tai luovutuskirjaan merkityn lahjaveronalaisen varallisuuden perusteella. Jollei kauppakirjaa tai luovutuskirjaa ole saatavilla, vero lasketaan taseen perusteella. Lahjansaaajat on jaettu kahteen veroluokkaan. Taulukossa 4 ja 5 esitetään uudet 1.1.2009 voimaan tulleet lahjaverotaulukot, joiden mukaan lahja ja perintöverot määräytyvät. (Veronmaksajain Keskusliitto Ry, 2008.)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Vero alarajan ylimenevästä osasta prosentteina
4000-17 000	100	7
17 000-50 000	1 010	10
50 000-	4 310	13

Taulukko 4: Lahjaveroasteikko, I veroluokka (Verohallinto 2009).

Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan lapset sekä muut rintaperilliset, aviopuoliso ja aviopuolison lapsi sekä heidän rintaperillisensä. Tähän veroluokkaan kuuluvat myös isä, äiti, isovanhemmat. Avopuoliso kuuluu ensimmäiseen veroluokkaan siinä tilanteessa, että lahjanantajalla on avopuolionsa kanssa yhteinen lapsi tai he ovat olleet aiemmin avioliitossa. Toiseen veroluokkaan kuuluvat kaikki ne, jotka eivät kuulu ensimmäiseen veroluokkaan. Taulukossa 5 esitetään muiden kuin ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvien lahja- ja perintöverojen määräytymisperusteet. (Veronmaksajain Keskusliitto Ry, 2008.)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veron alarajan ylimenevästä osasta prosentteina
4000-17 000	100	20

17 000-50 000	2 700	26
50 000	11 280	32

Taulukko 5: Lahjaveroasteikko, II veroluokka (Verohallinto 2009).

Kuten taulukosta 5 ilmenee, lahjaveroa alkaa mennä lahjan arvon ollessa 4000 euroa tai suurempi. Taulukoista käy ilmi myös se, että lähisukulaiselta saatu lahja on verotuksellisesti edullisempi kuin kaukaisemmalta sukulaiselta. Vertailun vuoksi esitämme seuraavassa lahjaverotaulukon vuodelta 2008.

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veron alarajan ylimenevää osasta prosentteina
4000-17 000	100	10
17 000-50 000	1 400	13
50 000-	5 690	16

Taulukko 6: Lahjaverotaulukko 2008, I veroluokka (Verohallinto 2008).

I veroluokassa lahjaveron maksetaan taulukon mukaisesti. II veroluokassa maksetaan asteikon mukainen lahjaveron kaksinkertaisena.

Lahjanluontoinen kauppa

Kun kauppa toteutetaan alihintaisena, kyseessä saattaa olla lahjanluontoinen kauppa. Varsinkin sukupolvenvaihdostilanteissa kauppahinta on usein huomattavasti alempi kuin käypä arvo. Tällöin veroseuraamuksia saattaa syntyä tuloverotuksen lisäksi lahjaverotuksessa.

Kauppa on lahjanluontoinen kauppa silloin, kun yrityksestä luopuja antaa ostajalle alennusta yrityksen käyvästä arvosta 25 prosenttia tai enemmän. Käypä arvo on se myyntihinta, joka yrityksestä tai sen osasta pyydetään, jos kauppaa käytäisiin toisistaan riippumattomien henki-

löiden välillä. Lahjaksi tällaisessa lahjanluonteisessa kaupassa katsotaan se osa, mikä jää jäljelle, kun käyvistä arvosta vähennetään todellinen kauppahinta. Eli jollei kauppahinta ole yli 75 prosenttia yrityksen käyvistä arvosta, perintö- ja lahjaverolain 18 § 3 momentin mukaan myyjältä saatu alennus on ostajalle lahja, josta maksetaan lahjavero. Jatkajan omaisuuserien hankintameno määritellään lahjanluonteisessa kaupassa samalla tapaa, kuin yritysmyyynnissä yleensä eli kauppakirjaan tehdyn kauppahinnan jaon perusteella, mutta omaisuuserien hankintamenoon lisätään lahjaksi katsottu määrä. Lahjanluonteisen kaupan verotukseen on saatavissa huojennuksia sukupolvenvaihdostilanteissa. Huojennusta on pyydetty ennen verotuksen toimittamista. Näistä huojennuksista on kerrottu enemmän luvussa 9, sukupolvenvaihdoshuojennukset eri yrityksestä luopumistilanteissa. (Ukkola & Vilppula 2004, 228; Verohallinto 2010.)

7.5 Yrityksen lopettaminen ja purkaminen

Kun yrityksestä halutaan luopua, eikä sopivaa ostajaa ole löytynyt, niin vaihtoehdoksi jää yrityksen purkaminen tai lopettaminen, jos yrityksen lahjoittaminenkaan ei tule kyseeseen ja omistaja haluaa silti pois yritystoiminnasta. Toiminimeä ei voi purkaa, koska kyseessä ei ole erillinen oikeushenkilö. Toiminimen voi kyllä lopettaa. Toiminimen lopettaminen tarkoittaa, että yrittäjä ei saa ylimääräistä korvausta niin sanotusta elämäntyöstään. Kun toiminimi lopetetaan, yrityksen varallisuus siirtyy useimmiten omistajan yksityiskäyttöön. Yksityiskäyttöön oton veroseuraamuksista on kerrottu luvussa Liikkeen ja ammatinharjoittajan yrityskauppa. (Lakari 2005, 108.)

Osaakeyhtiön kohdalla yhtiön purkaminen voidaan tehdä kahdella tapaa joko purkaa yhtiö kokonaan selvitystilamenettelyn kautta tai fuusioitua jonkin toisen yhtiön kanssa. Yksi vaihtoehto voisi olla myös sijoitusyhtiönä toimiminen, jos yhtiöllä on paljon varallisuutta. (Lakari 2005, 91.) Osaakeyhtiön purkaminen alkaa sillä, että se asetetaan selvitystilaan. Selvitystila on kaksi, joko vapaaehtoinen selvitystila tai pakkoselvitystila. Selvitystilaa koskevat säännökset löytyvät OYL 13 luvusta. Pakkoselvitystilaan saattaminen tapahtuu äänenemmistöllä ja se astuu voimaan heti, kun enemmistö on äänensä antanut. Yhtiökokouksen lisäksi pakkoselvitystilan voi määrätä tuomioistuimien tai Patentti- ja rekisterihallituskeskus. Vapaaehtoinen selvitystila vaatii 2/3 osaa äänistä yhtiökokouksessa. Vapaaehtoinen selvitystila voi alkaa myöhemmin määrättynä ajankohtana, mutta sen alkamisesta on kuitenkin ilmoitettava kaupparekisteriin heti, kun päätös selvitystilasta on tehty. (Lakari 2005, 91-92.)

Henkilöyhtiöllä on neljä tapaa purkautua. Yhtiö voi lopettaa toimintansa yhtiömiesten toimesta ja yhtiömiehet jakavat yhtiön omaisuuden maksamatta yhtiön velkoja. Yhtiö voidaan asettaa selvitystilaan ja omaisuus jaetaan selvitystilan jälkeen. Kolmanneksi yhtiö voi joutua konkurssiin ja neljännessä tapauksessa yhtiö purkaantuu, jos yhtiömiesten määrä on alentunut yhteen henkilöön, eikä henkilöluku ole viimeisen vuoden aikana kasvanut kahteen. On huo-

mattavaa, että vaikka henkilöyhtiö lopettaisi toimintansa, se jatkaa silti itsenäisenä oikeushenkilönä, ellei yhtiötä pureta. Yhtiön purkamisesta on ilmoitettava muun muassa verottajalle, arvonlisäverovelvollisen rekisteriin, ennakoperintärekisteriin sekä kaupparekisteriin. (Lakari 2005, 92.)

8 Sukupolvenvaihdoshuojennukset erilaisissa yrityksestä luopumistilanteissa

Kun yrityskaupassa on kyse sukupolvenvaihdoksesta, jossa liikkeen omistus siirtyy lähisukulaiselle, voi luopujan luovutusvoittoverotus olla kokonaan verovapaa riippuen tarpeeksi läheisestä sukulaissuhteesta, riittävän suuresta luopumisosasta yrityksessä ja riittävän pitkästä luovutettavan osan omistuksesta. Jatkajan on siis oltava itse tai yhdessä puolisonsa kanssa luopujan lapsi tai muu rintaperillinen, sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli. Jotta luovutusvoitto olisi verovapaa, luopujan on pitänyt omistaa yritys tai osa yrityksestä vähintään kymmenen vuotta. Jos luopuja on saanut yrityksen tai sen osan vastikkeetta eli esimerkiksi perintönä ja on omistanut näin ollen osuutensa alle kymmenen vuotta, omistusaikaa laskettaessa luetaan mukaan perinnön antajan omistusaika. Lisäksi yrityksestä pitää luovuttaa kerralla vähintään 1/10. Henkilöyhtiöissä osuuksista pitää luopua kokonaisuudessaan, jotta verovapaushuojennusta voitaisiin käyttää. Verovapaussäännöstä ei sovelleta yksityisen elinkeinoharjoittajan luovutuksessa elinkeinotoimintansa edelleen jatkajalle. Jotta verovapaussäännös koskisi yksityisliikkeitä, on niiden ensin muutettava yritysmuotoa sukupolvenvaihdoksen esitoimena. (Lakari 2005, 21-32.)

TVL:n 48 § 5 momentti säätelee ostajan karenssiajasta, joka koskee yritysmyyntiä ja siitä saatavaa verohuojennusta. Jos ostettu yritys tai yritysosuudet realisoidaan liian pian, aiheutuu luovutuksesta ylimääräinen veroseuraamus eli toisin sanoen verohuojennus menetetään. Karenssiaikana pidetään viittä vuotta yrityksen tai sen osan ostamisesta. Tällä säännöksellä on pyritty välttämään veronkiertoa niin sanotun väliluovutuksen avulla. (Lakari 2005, 30.)

Sukupolvenvaihdostilanteissa lahja- ja perintöverotukseen voi saada erinäisiä huojennuksia riippumatta siitä, onko jatkaja lähisukua vai ei. Huojennuksen edellytyksenä ovat riittävän suuren osan myyminen yrityksestä, lahjan saajan jatkaminen yritystoiminnassa lahjana saadussa yrityksessä ja huojennettavan veron määrän on oltava yli 850 euroa. Huomattavaa on, että lahjana tai perintönä annettavan yrityksen täytyy harjoittaa elinkeinotoimintaa yrityksestä tai sen osuuksista luopumishetkellä, jotta huojennuksen voi saada. Lisäksi osakkeenomistajan on täytynyt ottaa osaa osakeyhtiön päätöksentekoon ja toimintaan. (Veronmaksajain Keskusliitto Ry.)

Huojennusta lahja- ja perintöveroon on pyydettävä erikseen ennen verotuksen toimittamista. Jos edellinen omistaja on kuollut, pyyntö verohuojennuksesta kirjataan perunkirjaan. Perintö-

ja lahjaveroon on mahdollista saada maksuajan lykkäystä erillisellä pyynnöllä ennen verotuksen toimittamista. Huojennuksen voi menettää samalla tapaa kuin verovapauden luovutusvoitoverotuksessa, eli ostajalla on viiden vuoden ns. karenssiaika, jolloin yritystä tai sen osaa ei saa realisoida. Jos lahjana tai perintönä saatu osuus realisoidaan ennen kuin viisi vuotta verotuksen toimittamispäivästä on kulunut, lahjan saajalle koituu veroseuraamus, johon lisätään 20 prosenttia. (Veronmaksajain Keskusliitto Ry.)

9 Valmistautuminen omistajan- tai sukupolvenvaihdokseen

Omistajan- tai sukupolvenvaihdokseen on hyvä varautua riittävän ajoissa yhdessä asiantuntijan kanssa. Hyvällä suunnittelulla voidaan pienentää omistajanvaihdoksesta mahdollisesti koituvia veroseuraamuksia. Kun suunnittelu aloitetaan ajoissa, omistajalla on aikaa valmistua henkisesti luopumaan yrityksestä. Sopivan jatkajan etsintä sekä yrityksen muokkaaminen vaihdokseen vievät oman aikansa.

Osakaspohjan laajentaminen

Osakeyhtiössä jatkajalle voidaan siirtää osakkeita useassa erässä. Siirto voi tapahtua myymälä, lahjoittamalla tai suunnatulla osakeannilla. Suunnatussa osakeannissa olemassa olevat osakkeenomistajat luopuvat merkintäoikeudestaan ja antavat näin jatkajalle mahdollisuuden merkitä osakkeita. Suunnattu osakeanti on toteutettava osakkeen käypään arvoon. Jos näin ei tapahdu, vaan osakkeet luovutetaan alempaan hintaan, kyseessä on lahja jatkajalle. Jos taas jatkaja maksaa osakkeitaan ylihintaa, se katsotaan osakkeen omistajille annetuksi lahjaksi jatkajalta. Varainsiirtoveroa ei makseta uusien osakkeiden merkinnästä. Lahjoitukseen ja luovutukseen käytetään aikaisemmin käsiteltyjä veroseuraamuksia ja huojennussäännöksiä soveltuvien osin. (Ukkola & Vilppula 2004, 242.)

Taseen keventäminen

Taseen keventäminen on myös yksi keskeinen esitoimi ennen sukupolvenvaihdosta. Sillä voidaan pienentää yrityskaupan veroseuraamuksia ja jatkajalle koituvaa velkataakkaa, koska se alentaa yrityksen hintaa ja velkaa. Tasetta voidaan keventää esimerkiksi muuttamalla ylimääräiset omistukset ja osuudet rahaksi tai ottamalla ne yksityiskäyttöön yrityksestä. Tämä on mahdollista ammatin- ja liikkeenharjoittajilla sekä henkilöyhtiöillä. Omaisuuden myynnissä on huomioitavaa se, että mihin tulolähteeseen tai omaisuuslajiin se kuuluu. Eri tulolähteitä ja omaisuuslajeja verotetaan eri tavalla. Osakeyhtiössä yhtiö voi jakaa esimerkiksi mahdollisimman suuren osingon ennen omistajanvaihdosta ylimääräisten omaisuuksien myymisen lisäksi. Yksityisöt eivät osakeyhtiössä ole mahdollisia. (Rissanen 2004, 589-590.)

Yrityksen jakautuminen

Perusajatus jakautumisessa on, että yritys jaetaan sopiviin osiin, ennen jatkajalle luovuttamista. Osat voidaan sitten jakaa perillisille tai osa niistä voidaan myydä. Jakautumisessa yhtiöstä tulee vähintäänkin kaksi uutta yhtiötä. Jakautumalla yrityksestä saadaan erotettua oleellinen osa joka luovutetaan jatkajalle. Hyvin toteutuneella jakaantumisella voi olla suuretkin vaikutukset rahoitusjärjestelyihin sekä veroseuraamuksiin, koska siirrettävän taseen arvo voi olla jopa 1/3-1/5 alkuperäisestä taseen arvosta. Yleensä jakaantumisesta ei seuraa tavanomaista verotusta poikkeavia ylimää räisiä veroseuraamuksia. (Rissanen 2004, 591-592.)

Liiketoimintasiirto

Liiketoimintasiirron voi toteuttaa henkilöyhtiö ja osakeyhtiö. Liiketoimintasiirrossa yhtiö siirtää kaiken liiketoimintansa tai vain osan siitä jatkavalle yhtiölle. Liiketoimintasiirtoa voidaan soveltaa silloin, kun ostaja on kiinnostunut vain yhdestä liiketoiminta-alueesta. Liiketoimintasiirto edellyttää toiminnan pilkkomista osiin, jotta ostajaa kiinnostava kohde saadaan luovutettua. Yhtiöitetty liiketoiminta tulee kohdeyhtiön omistukseen, josta se voidaan luovuttaa jatkajalle tai ulkopuoliselle ostajalle. Jatkajalle myytäessä myyntihinta tulee yhtiölle, joten verohuojennussäännöksiä ei voida soveltaa. Jos luovutus tapahtuu täysin ulkopuoliselle ydinliiketoimintaan kuulumattomana, myyntihintaa voidaan käyttää esimerkiksi osingonjakoon tasetta kevennettäessä. Näin kevennetty yhtiö voidaan luovuttaa liiketoiminnan jatkajalle. (Ukkola & Vilppula 2004, 175-176, 243-244.)

Osakevaihto

Osakevaihdossa luovuttava yhtiö saa vastikkeeksi toisen yhtiön osakkeita. Osakevaihdosta ei tule tuloveroseuraamuksia, vaan veroseuraamukset realisoituvat vasta, kun osakkeet luovutetaan edelleen. Osakevaihdosta säädetään EVL 52f §:ssä. Jos osakkeita hankkivan yhtiön omistukseen tulee yli puolet toisen osakeyhtiön osakkeista, täytyy hankkivan yhtiön laskea liikelle uusia osakkeita, jotka on tarkoitettu sille osakeyhtiölle, jolta osakkeet hankittiin. Jos vastikkeesta osa on rahaa, sen osuus saa olla kymmenen prosenttia vastikkeena annettujen osakkeiden nimellisarvosta.

Omistajan- ja sukupolvenvaihdostilanteissa osakevaihto tarkoittaa sitä, että jos yhtiön jatkaja haluaa käyttää niin sanottua holdingyhtiötä rahoittajanaan, holdingyhtiö voi hankkia osakevaihdolla yhtiön osakkeet ja antaa vaihdossa omia osakkeitaan. Nämä osakkeet voidaan sitten myöhemmin lunastaa tai myydä esimerkiksi muille osakkeenomistajille. Kyseeseen voi tulla myös kohdeyhtiön ja holdingyhtiön fuusioituminen. (Ukkola & Vilppula 2004, 205, 255.)

10 Yrityksen arvon määrittäminen

Yrityksen arvonmäärittäminen ei aina ole helppoa. Yleensä yrittäjä näkee yrityksensä arvon suurempana kuin mitä arvo oikeasti on, koska yritykselle asetetaan paljon tunnearvoa. Yrityksessä luopuja yleensä haluaa yrityksestään mahdollisimman korkean hinnan ja jatkaja taas yrittää saada yrityksen mahdollisimman edullisesti. Sukupolvenvaihdostilanteissa arvon määrittäminen on erityisen haasteellista, koska läheinen suhde jatkajaan saattaa aiheuttaa paineita oikean arvon löytymiselle. Sukupolvenvaihdoksissa liikutaan myös lähellä perinnönjakoa, joten yrityksen arvo on määriteltävä huolellisesti, jotta säästyttyisiin veroseuraamuksilta. (Heinonen 2005, 40; Yritys-Suomi 2007.)

Yrityksen arvo voidaan määritellä kahdella tavalla joko yrityksen tuottoarvolla tai substanssiarvolla. Tuottoarvossa on kyse siitä, kuinka paljon yritys tulee tuottamaan lähivuosina kaupan jälkeen ja substanssiarvolla tarkoitetaan sitä hintaa, joka jää jäljelle, kun yrityksen varoista vähennetään velat. Yrityksen arvo ei voi olla pienempi kuin yrityksen taseessa näkyvä nettovarallisuus. Substanssiarvoa pidetään kuitenkin kaupasta saatavana minimihintana. Julkisesti noteeratuilla yrityksillä on myös markkina-arvo, jota yksityisillä yrityksillä ei ole, vaikka ne olisivat osakeyhtiöitä. Lopulta yrityksen arvo kuitenkin määräytyy kaupantekohetkellä, kun myyjä suostuu myymään yrityksensä siihen hintaan, mitä ostaja suostuu yrityksestä maksamaan. (Heinonen 2005, 40; Suomen Yrittäjät 2008.)

Yrityksen tuottoarvoa laskettaessa otetaan yleensä huomioon yrityksen kolmen viimevuoden tulokset keskimäärin ja arvioidaan, mitä tulos voisi olla tulevaisuudessa. Tuotot diskontataan halutulla korkokannalla ja määräksi saadaan yrityksen arvo. Osakeyhtiön kohdalla huomioon otetaan yleensä kolmen edellisen vuoden tuloksien keskiarvo, joka jaetaan osakkeiden lukumäärällä ja diskontataan 15 prosentin korkokannan mukaan. (Finlex 1554/1992; Yritys Suomi 2007.)

11 Yrityskaupan rahoittaminen

Vaikka yritykselle löytyy ostaja, kauppa kaatuu yleensä siihen, että ostaja ei saa järjestettyä yrityskaupalle rahoitusta riittävien vakuuksien puuttuessa. Sellaiset tilanteet ovat harvinaisia, joissa ostaja rahoittaisi koko kauppasumman itse. Rahoitusta yrityskauppaan tarjoavat muun muassa pankit ja Finnvera. Joskus sijoittajat ovat kiinnostuneita lähtemään mukaan yrityskauppaan. Pääomasijoitusmahdollisuus löytyy muun muassa Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta (Sitra). Myyjä voisi antaa ostajalle maksuaikaa, jolloin myyjä saattaa saada yrityksestään paremman hinnan. (Suomen Yrittäjät 2008.)

Liiketoimintakaupassa rahoituksen löytyminen on yleensä helpompaa kuin yhtiöosuuskaupassa. Esimerkiksi koneet ja kalusto voidaan liiketoimintakaupassa asettaa vakuudeksi mutta osakekaupassa laki kieltää niiden vakuudeksi asettamisen. (Suomen Yrittäjät 2008.)

Investointi- ja käyttöpääomalaina sekä yrittäjälaina ovat muun muassa niitä lainoja, joita Finnvera myöntää yrityskauppoja ja omistusjärjestelyjä varten. Finnvera voi myöntää pankin, rahoitusyhtiön tai vakuutusyhtiön lainalle vakuudeksi niin sanotun Finnvera-takauksen. (Finnvera.)

12 Yritysmuodon muuttaminen

Yritysmuodon muuttaminen yrityksen omistajanvaihdon yhteydessä saattaa olla aiheellista, koska esimerkiksi osakeyhtiön osakkeet voivat olla houkuttelevampia ostajan näkökulmasta kuin henkilöyhtiöiden osuudet. Toiminimessä ei edes ole erillistä yritystä, jota voisi myydä, joten toiminimen muuttaminen yhtiöksi saattaa olla järkevää ennen yrityksestä luopumista. Yritysmuodon muutos saattaa liittyä yrityksen laajentumiseen. Toiminimi muutetaan yleensä toiminimestä henkilöyhtiöksi ja henkilöyhtiö muutetaan laajentuessaan osakeyhtiöksi. Uuden osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiö voidaan muuttaa henkilöyhtiöksi tai toiminimeksi. Muutoksessa osakeyhtiön osakkeenomistajista tulee Ay:n tai Ky:n yhtiömiehiä. Jos osakkeenomistajia on vain yksi, tämä voi jatkaa yritystoimintaa yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Jotta yritysmuodon muutos astuisi voimaan, muutos on rekisteröitävä (Patentti- ja rekisterihallitus 2010). TVL 24 §:ssä on säädetty yritysmuodonmuutoksesta. Perusajatuksena tässä TVL:n säännöksessä on tasejatkuvuus. Tasejatkuvuus tarkoittaa sitä, että kirjanpitoa jatketaan uudessa yritysmuodossa samoista arvoista kuin mitä ne olivat edellisessä yritysmuodossa. Kun yritysmuodonmuutos tehdään tämän säännöksen mukaan, vältytään tuloveroseuraamuksista. Hyväksytty yritysmuodonmuutos edellyttää myös sitä, että yritys säilyttää identiteettinsä yritysmuodon vaihdoksesta huolimatta. Tässä luvussa käsittelen yritysmuodon muutoksia toiminimestä henkilö- ja osakeyhtiöksi sekä henkilöyhtiöiden muutosta toiseksi henkilöyhtiöksi, osakeyhtiöksi ja toiminimeksi. (Lakari 2005, 45-46 ja 49; Ukkola & Vilppula 2004, 13; Yritys-Suomi 2008.)

12.1 Toiminimen muuttaminen henkilöyhtiöksi

Jotta toiminimi voidaan muuttaa henkilöyhtiöksi, täytyy omistajan hankkia itselleen yhtiökumppani ja laatia tämän kanssa yhtiösopimus. Normaalin yhtiösopimuksen laatimisen lisäksi yhtiösopimuksessa on käytävä ilmi, että toiminimen varat ja velat siirtyvät henkilöyhtiölle kirjanpitoarvostaan. Yhtiösopimukseen on hyvä laittaa maininta yhtiömiesten osuuksista yhtiössä. Yhtiömiehet vastaavat uuden yhtiön vastuista niistä joita toiminimellä oli ennen yritysmuodonmuutosta. Tämä ei koske kommandiittiyhtiön äänettämiä yhtiömiehiä, joiden vastuut rajoittuvat yritykseen sijoitettuun panokseen. Toiminimen muuttamisessa henkilöyhtiöksi on

huomattavaa, että jos yritysmuodonmuutoksen yhteydessä siirtyy arvopapereita, tontteja ja kiinteistöjä, näistä maksetaan varainsiirtovero perustuen käypiin arvoihin. Jos esimerkiksi kiinteistö jätetään siirron ulkopuolelle, siihen sovelletaan EVL 51b §:n 1 momentin yksityiskäyttöön oton säännöksiä. Tuloveroseuraamuksia toiminimiyrittäjälle ei tästä yritysmuodonmuutoksesta tule. (Ukkola & Vilppula 2004, 75-90.)

12.2 Toiminimen muuttaminen osakeyhtiöksi

Toiminimen muuttaminen osakeyhtiöksi ilman tuloveroseuraamuksia on myös mahdollista, kun toiminimiyrittäjä merkitsee itse henkilökohtaisesti kaikki perustettavan osakeyhtiön osakkeet. Jos osakaspohjaa laajennetaan yritysmuodon muutoksen yhteydessä, ei välttämättä veroseuraamuksilta. Tällaisessa tapauksessa toiminimi kannattaa ensin muuttaa henkilöyhtiöksi, jolloin yritykseen saadaan lisää henkilöitä ja sen jälkeen muuttaa henkilöyhtiö osakeyhtiöksi. Näin pitää menetellä siinä tapauksessa, että toiminimeä harjoitetaan yhdessä puolison kanssa. Toinen tapa laajentaa osakaspohjaa on suunnattu osakeanti yritysmuodon muutoksen jälkeen. Toiminimen vastuut siirtyvät yritysmuodonmuutoksessa osakeyhtiön vastattaviksi. Osakeyhtiön osakas sen sijaan vastaa vain sijoittamallaan omaisuudella yhtiön sitoumuksista. Kuitenkaan toiminimiyrittäjä ei vapaudu toiminimen aikaisista velvoitteistaan ja veroistaan yritysmuodonmuutoksen yhteydessä vaan hän vastaa niistä muutoksen jälkeenkin. (Lakari 2005, 48-52; Ukkola & Vilppula 2004, 91-100.)

Itse muodonmuutos toiminimestä henkilöyhtiöksi tehdään perustamalla uusi osakeyhtiö. Osakeyhtiön perustamiseen tarvittavia asiakirjoja ovat osakeyhtiön perustamisasiakirja, perustamiskokouksen pöytäkirja, yhtiöjärjestys sekä hallituksen kokouksen pöytäkirja. Perustamiskirjaan on merkittävä ne arvot, mihin yksityisliike merkitään yrityksen taseessa sekä maininta siitä, että yksityisliike sijoitetaan yhtiöön sen viimeisiin tasearvoihin tasejatkuvuusperiaatteen mukaisesti. (Lakari 2005, 48-52; Ukkola & Vilppula 2004, 91-100.)

Jos toiminimen muutoksen yhteydessä osakeyhtiölle siirtyy arvopapereita, tontteja tai kiinteistöjä, niistä maksetaan varainsiirtovero perustuen käypiin arvoihin. Yksityiskäyttöön otto tai tulolähdesiirto voi olla mahdollinen. Vuokrattaessa toiminimelle kuuluneet kiinteistöt perustetulle osakeyhtiölle vuokratulo on liikkeenharjoittajan pääomatuloa. (Lakari 2005, 48-52; Ukkola & Vilppula 2004, 91-100.)

12.3 Henkilöyhtiön muuttaminen toiseksi henkilöyhtiöksi

Avoimen yhtiön muutos kommandiittiyhtiöksi tai kommandiittiyhtiön muutos avoimeksi yhtiöksi tapahtuu yhtiösopimuksen muutoksella. Avoimen yhtiön muuttaminen kommandiittiyhtiöksi vaatii sen, että yhtiöön otetaan äänetön yhtiömies tai joku jo olemassa olevista yhtiömiehistä muuttuu äänettömäksi yhtiömieheksi. Kommandiittiyhtiö sen sijaan muuttuu avoi-

meksi yhtiöksi, jos yhtiöön ei jää yhtään äänetöntä yhtiömiestä tämän erotessa yhtiöstä tai yhtiösopimusta muuttamalla siten, että äänetön yhtiömiestä muuttuu vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. (Lakari 2005, 52; Ukkola & Vilppula 2004, 101-107.)

Yritysmuodon muutos henkilöyhtiöiden kesken ei aiheuta tuloveroseuraamuksia eikä varainsiirtoveroseuraamuksia. Varainsiirtoveroa menee vain siinä tapauksessa, jos kiinteistöjä tai arvopapereita sijoitetaan yhtiöön uusina yhtiöpanoksina. (Lakari 2005, 52; Ukkola & Vilppula 2004, 101-107.)

12.4 Henkilöyhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi

Henkilöyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi yhtiösopimuksella ja yhtiömuodon muutoksen merkitsemisellä kaupparekisteriin. Kaupparekisteriin merkitseminen lopettaa henkilöyhtiön olemassaolon ja henkilöyhtiön omaisuus sekä liiketoiminta siirtyvät osakeyhtiön apporttisijoituksen lailla. Apporttiomaisuudesta säättää osakeyhtiölain 2 luvun 4 § ja 4a §. Muutos edellyttää kaikkien yhtiömiesten, äänettömienkin, suostumusta muutokseen. Muutos osakeyhtiöön edellyttää osakeyhtiölain mukaisen yhtiöjärjestyksen hyväksymistä sekä muutosasiakirjan laatimista. Tasejatkuvuuden säilymiseksi yhtiömiesten on merkittävä kaikki osakeyhtiön osakkeet ja identtisuuden säilymisen kannalta ainakin yhden vastuunalaisen yhtiömiehen on tultava osakeyhtiön osakkaaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiesten ei tarvitse ryhtyä osakkaiksi. (Ukkola & Vilppula 2004, 113-114.)

Jos henkilöyhtiön oma pääoma on negatiivinen, sillä ei ole sellaista omaa pääomaa, joka voitaisiin muuttaa suoraan osakeyhtiön osakepääomaksi. Tällöin yhtiöön voidaan sijoittaa uutta pääomaa. Negatiivisen pääoman suhteen muutostilanteessa on vaarana, että yhtiömiehille aiheutuu veroseuraamuksia peiteltyyn osingonjaon seurauksena. Peiteltynä osinkona pidetään yksityisottoa siinä tilanteessa, jos yhtiöllä ei muutostilanteessa ole nostamattomia voittovaroja mutta yksityisottoja tehdään siitä huolimatta ja tämän johdosta oma pääoma muodostuu negatiiviseksi. Yksityisottojen katsotaan tällöin kohdistuvan muutoksessa realisoituvaan voittoon. (Ukkola & Vilppula 2004, 113-128.)

Avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön yhtiömiesten vastuut henkilöyhtiöstä säilyvät yritysmuodonmuutoksesta huolimatta. Osakeyhtiön osakas vastaa pääomasijoituksellaan yhtiön sitoumuksista. (Ukkola & Vilppula 2004, 113-128.)

Kun avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö muutetaan osakeyhtiöksi AKYL:in (laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä) mukaan, muutoksesta ei aiheudu varainsiirtoveroseuraamuksia paitsi siinä tilanteessa, kun kiinteistö tai arvopaperi otetaan yksityisottona yhtiöstä ennen

yrittäjämuodonmuutosta. Yksityisottoja ei voi ottaa enää osakeyhtiön perustamisen jälkeen ilman peiteltyä osingon veroseuraamuksia. (Ukkola & Vilppula 2004, 113-128.)

13 Tutkimuskysymykset

Tutkimusongelma on seuraava:

- Mitkä ovat pienyrityksen elinkaaren ongelmatilanteet yrityksen käynnistämisen- ja lopettamisvaiheissa?

Alakysymykset, joiden avulla tutkimusongelmaa on selvitetty, ovat:

- Minkälaisia yrityksen alkurahoitusvaihtoehtoja pienyrittäjillä on?
- Minkälaisia yrittämisestä luopumisen vaihtoehtoja pienyrittäjillä on?

Tutkimuskysymysten perusteella on laadittu kyselylomake, jonka avulla kartoitettiin tutkittavaa asiaa kolmenlaisten kysymysten avulla, jotka olivat vastaajaa ja yritystä koskevat kysymykset, yrityksen alkurahoitusta koskevat kysymykset ja yrityksen omistajanvaihdoista koskevat kysymykset.

13.1 Tutkimusmenetelmät ja tutkimustapa

Opinnäyte on pääasiassa empiiristä tutkimusta varten laadittua tutkimuksen teoreettista taustaa. Teoreettisen taustan perusteella on laadittu kyselylomake, joka on lähetetty Uudellamaalla toimiviin pienyrityksiin. Tutkimusstrategiana käytettiin Vilkan (2007, 73) mukaan survey-tutkimusta, sillä tietoa kerättiin kyselylomakkeella tietyltä joukolta. Tutkimusaineiston avulla tutkimustuloksia pyrittiin kuvailemaan, selittämään ja vertailemaan. Kyselylomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia, joten työssä ei kerrota kyselyyn vastanneiden yritysten nimiä. (Vilka 2007, 73.)

13.2 Tutkimuksen kohdejoukko ja tutkimusaineiston keruu

Tutkimuksen aineiston keruussa käytettiin määrälliselle tutkimukselle tyypillistä kyselylomaketta, jolla kerättiin aineistoa itse tutkimusta varten. Kyselylomakkeen suunnittelussa otettiin huomioon taustamuuttujista sukupuoli. Havaintoyksikköjä ovat muun muassa yritys ja kaupunki. Kyselylomake sisälsi monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä ja sekamuotoisia kysymyksiä joiden tarkoituksena oli saada vastaajilta myös kirjallista palautetta kysytyistä asioista. Rahoitusosiossa sekamuotoinen kysymys liittyi pankeilta haettuun lainaan. Avoimet kysymykset liittyivät businessseleihin, kokemuksiin eri tukimuodoista ja mahdollisten rahoit-

tusongelmien ratkaisuun. Yritystoiminnan lopettamisosiossa oli sekä monivalintakysymyksiä että sekamuotoisia kysymyksiä. Sekamuotoiset kysymykset liittyivät siihen, mitkä tekijät vastaajien mielestä vaikuttivat eniten omistajanvaihdospäätökseen sekä siihen, oliko yrityksen jatkamispäätös helppo. Lopettamisosiossa oli yksi avoin kysymys, jolla tiedusteltiin, kuinka kauan omistajanvaihdosprosessi oli kestänyt niissä yrityksissä, joissa omistajanvaihdos oli toteutunut. Muut kysymykset yritystoiminnan lopettamisosiossa olivat monivalintakysymyksiä. Kaikki kyselyn kysymykset olivat standardoituja eli vakioituja. Kaikilta kyselyyn vastaavilta kysyttiin samat kysymykset. Tutkimus suunniteltiin niin, että siitä muodostui kattava kokonaisuus. Kyselyn asettelussa otettiin huomioon kyselyn juoni jakamalla kyselyn kolmeen eri osioon. Jokaisen kolmen osion juonessa on aseteltu kysymykset niin, että vastaajat pystyivät helposti vastaamaan juonen mukaisesti.

Kyselyyn vastaajat valittiin sattumanvaraisesti ryväsotantana Yritys Suomen Internet sivustolta löytyvän yritysluettelon mukaan, koska sivustolta löytyi helposti kattava valikoima yritysten sähköpostiosoitteita. Sähköpostiosoitteita tarvittiin kyselylomakkeen lähettämiseen, koska lomake oli sähköisessä muodossa. Ehtona valinnalle oli, että yrityksen toimipaikka on Uusimaa ja yritys täyttää pienyrityksen kriteerit. Kyselylomake lähetettiin yli kahdellesadalle yritykselle. Tämä määrä arvioitiin riittäväksi tutkimuksen tiedonkeruulle. Vastauksia kyselyyn saatiin kuitenkin vain 40. Koska kysely toteutettiin vain kerran, eikä siitä lähetetty muistutusta ja vastausprosentin ollessa melko alhainen tutkimus on vain suuntaa antava. Ennen lopullisen kyselyn lähettämistä pienyrityksille kyselyn validiutta testattiin lähettämällä kysely muutamalle tutulle yritykselle. Valitut yritykset antoivat palautetta kyselystä, jonka pohjalta kyselyä muokattiin. Testiyritysten palautteiden avulla kyselystä tuli validimpi.

Lähettämällä kyselyn yli 200 yritykseen halusimme välttää katoa eli havaintojen puuttumista. Katoa oli kuitenkin havaittavissa ja mikä selittyy muun muassa sillä, että kaikilla yrityksillä ei välttämättä ollut asiaan oleellista tietoa yritysten ongelmien vaihtelevuuden takia. Yhtenä syynä katoon saattoi olla se, että kaikki yritykset eivät välttämättä ole perehtyneet sähköisten viestimien käyttöön. Ajan puute ja sopivan vastaajan löytyminen ovat myös katoa aiheuttavia asioita.

13.3 Tutkimusote valintaperusteineen

Tutkimusmenetelmänä käytettiin niin kvalitatiivista kuin kvantitatiivistakin menetelmää. Tutkimusaineiston käsittelyssä käytettiin pääosin kvalitatiivista tutkimusotetta, jota täydennettiin joillakin kvantitatiivisilla tiedoilla. Avoimet kysymykset on analysoitu käyttämällä empiirisen aineiston sisällön analyysia. Tutkimuksessa käytettiin avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset ovat laadullisia. Avoimet kysymykset vastasivat kysymykseen miksi jokin asia oli toteutet-

tu tai tehty tietyllä tavalla. Kyselylomaketutkimus valittiin, koska tarkoituksena oli saada mahdollisimman paljon vastauksia yrityksiltä. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5-7; Vilka 2007.)

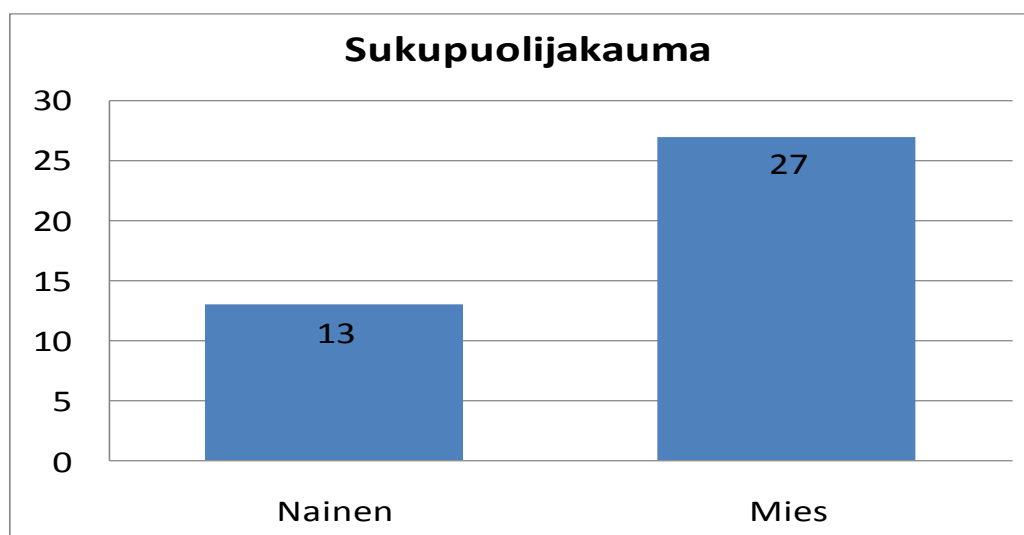
13.4 Tutkimuksen aikataulu ja tutkimusotos

Kyselylomaketta tehtiin opinnäytetyön suunnitteluvaiheen ajan. Ajallisesti kyselylomaketta tehtiin yli kaksi viikkoa. 23.3.2010 saatiin kyselylomake siihen muotoon, että se lähetettiin 24.3.2010 sähköpostitse eteenpäin yrityksille. Kysely toteutettiin e-lomakkeena, jonka todettiin olevan paras vaihtoehto kyselylle, koska vastauksia piti saada mahdollisimman paljon. Kysely aukesi vastaajille Internet linkistä. Kyselyn vastaamisaika rajattiin viikkoon eli kysely sulkeutui 31.3.2010. Ennen kyselyn toteuttamista perehdyttiin tutkimukseen liittyviin aineistoihin.

14 Tutkimustulokset

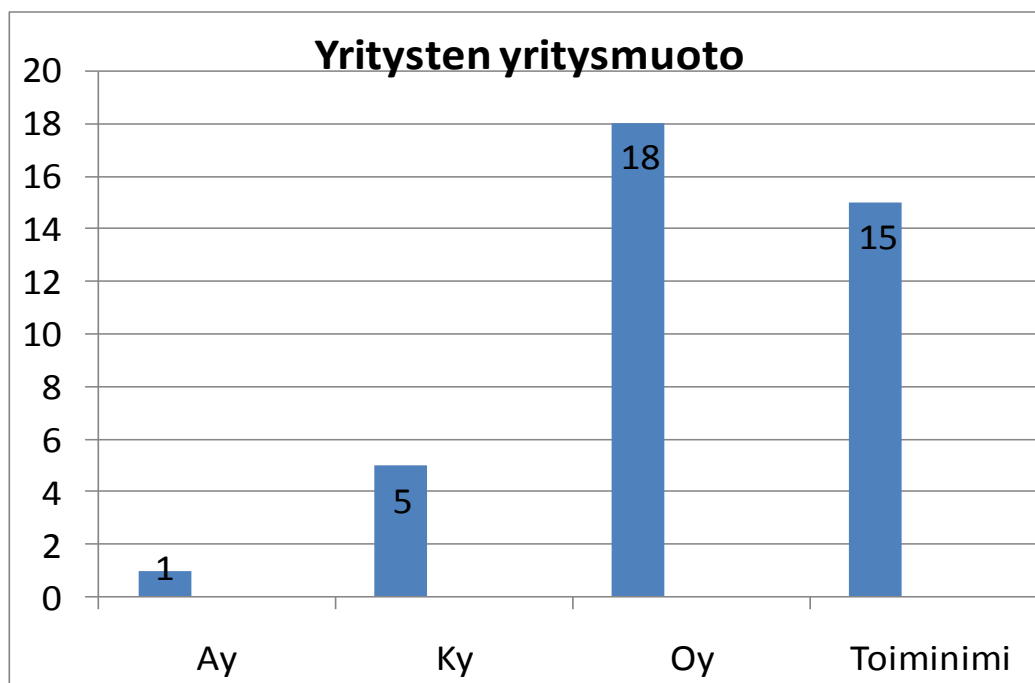
E-lomakekysely joka lähetettiin Uudellamaalla toimiville pienyrityksille, on jaettu kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisessä osassa on kysymyksiä yrityksen perustiedoista, toinen osa liittyi, Eveliina Viisanen tutkimukseen, yrityksen rahoitukseen, ja viimeinen osa liittyi, Hanna-Riikka Rautiaisen osaan, yrityksen lopettamisvaihtoehtoihin. Ensimmäiseksi analysoidaan yritysten perustietoja.

Tutkimukseen vastasi 250 yrityksestä 40 yritystä. Vastausprosentti on 16, joka oli hieman odotettua alhaisempi. Tutkimukseen toivottiin enemmän vastauksia, jotta kyselystä olisi saatu luotettavampi ja kattavampi. Kuva 3 näyttää kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauman.

Kuva 3: Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma.

Vastaajien sukupuolijakauma on mielenkiintoinen, sillä aikaisemmissa opinnäytetöissä naisten osuus on ollut minimaalinen. Kyselyyn vastasi 13 naisyrittäjää ja 27 miesyrittäjää. Seuraavassa kuvassa on eritelty vastaajien yritysmuodot. (Kuva 4)

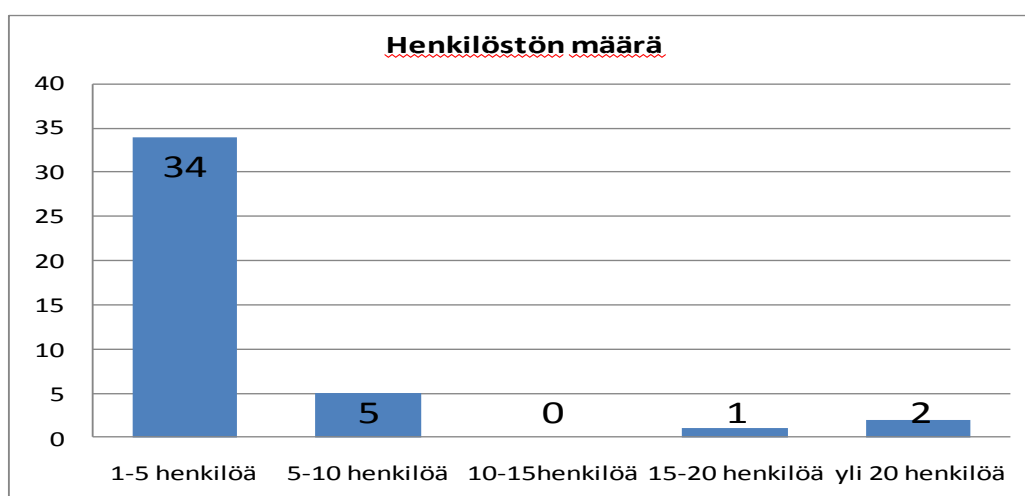
Kuva 4: Yritysten yritysmuoto.

Suurin osa yritystä vastanneista, oli osakeyhtiöitä. Toiseksi eniten, 15 yritystä, oli toiminimiä. Avoimia yhtiöitä vastaajista oli yksi ja kommandiittiyhtiöitä viisi. Kuva 5 kertoo vastanneiden yritysten perustamisvuoden.

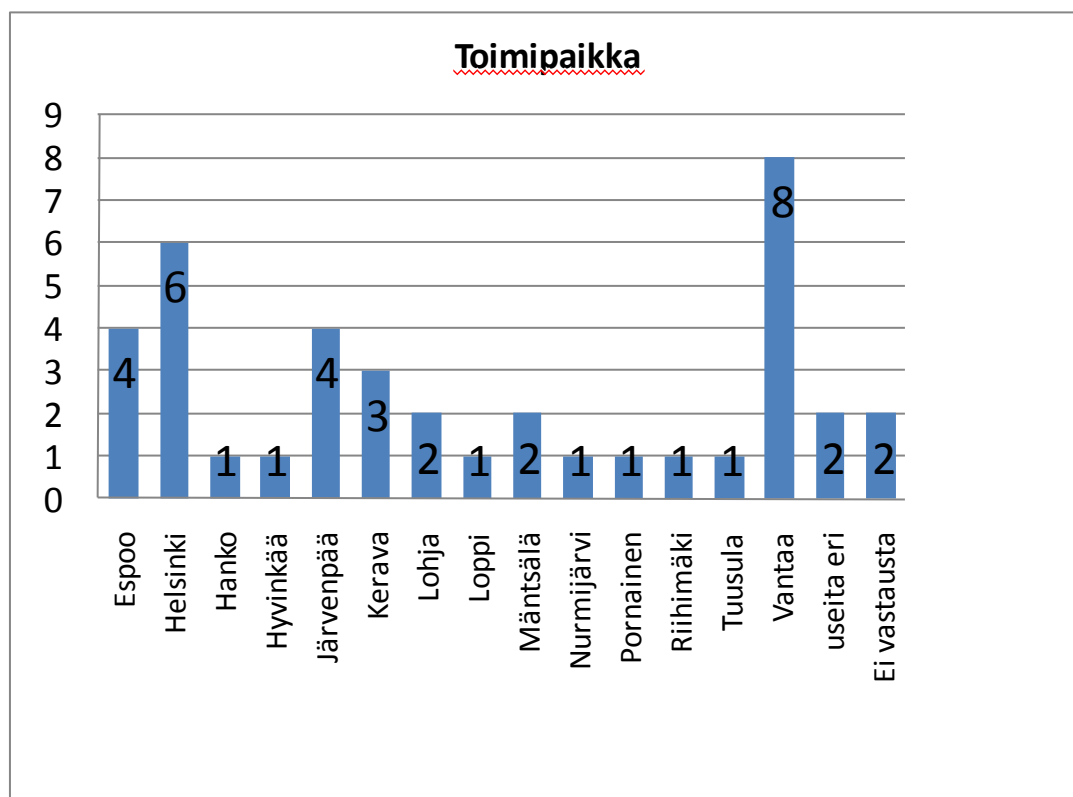
Kuva 5: Kyselyyn vastanneiden yritysten perustamisvuosi.

Yrityksen perustamisvuosi on myös hyvä ottaa tarkasteltavaksi. Voidaan olettaa, että mitä uudempi yritys on, sitä tutumpia eri avustukset ja rahoitusmahdollisuudet ovat. Vanhemmille yrityksille sen sijaan yritystoiminnan lopettamisvaihtoehdot saattavat olla tutumpia ja ajan-kohtaisempia. Nykyään rahoitukseen ja yrityksen omistajan vaihdokseen on helposti saatavilla asiantuntija-apua. Lisäksi palveluntarjoajien hyvien Internet-sivujen avulla yritysten on paljon helpompi itse ottaa asioista selvää.

Kuva 6: Henkilöstön määrä.

Kyselyyn vastanneiden yritysten henkilöstön määrä oli keskimäärin neljä henkilöä. Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että otantamenetelmä on toteutunut ja otos täytti pienyrityksen kriteerit.

Kuva 7: Toimipaikka.

Kyselyyn vastanneiden yritysten toimipaikat olivat Uudellamaalla. Yhdellä yrityksellä toimipaikkoja oli useita ja kaksi yritystä jätti tähän kohtaan vastaamatta. Eniten yrityksiä vastasi Vantaalta, näitä oli yhteensä kahdeksan (Kuva 7).

14.1 Rahoitusosion tutkimustulokset

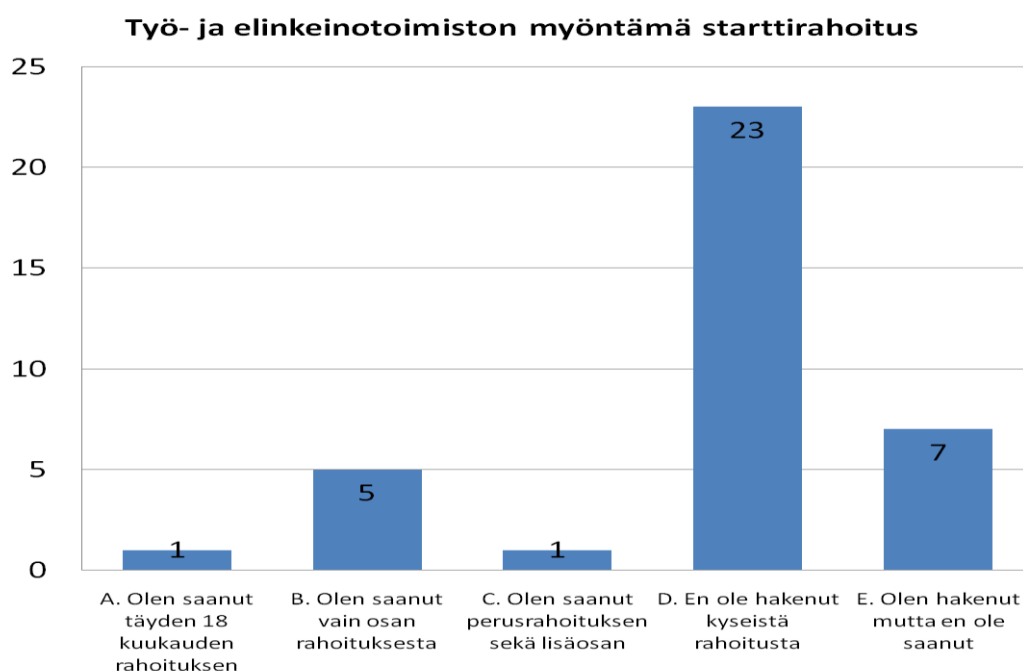
Kyselyn toinen osio sisälsi kahdeksan kysymystä liittyen yrityksen alkurahoitukseen. Tutkimuksen tuloksen analysoinnin helpottamiseksi jokainen kysymys on purettu yksitellen. Havainnollistamaan tutkimustuloksia käytettiin, pylväsdiagrammeja ja taulukoita. Niiden avulla kysymysten tulosten vertailu onnistui parhaiten. Yrityksen alkurahoitukseen liittyvällä kyselyllä, haluttiin saada selville se ovatko Uudellamaalla toimivat pientyritykset hakeneet ja saaneet eri avustuksia eri tahoilta ja kuinka paljon avustuksia yritykset ovat saaneet. Haluttiin myös saada selville yritysten mahdolliset pääomasijoittajat, mahdollisten lainojen määrät ja mitä eri vakuuksia ja takauksia yritykset ovat käyttäneet. Kyselyn viimeiset kysymykset olivat

avoimia kysymyksiä, joiden tarkoituksena oli saada selville yritysten mielipiteet avustuksista ja niiden tarjoajista.

Ensimmäinen alkurahoitusosion kysymys liittyi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen saamiin palveluihin, avustuksiin ja rahoituksiin. Suurin ja ehkä kaikkein tunnetuin avustuksien ja rahoituksen tarjoaja on Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus, joka tunnetaan entisenä Työ- ja elinkeinokeskuksena (TE-keskus). TE-keskuksen palvelut ovat siirtyneet ELY-keskuksiin, mutta sisällöltään avustukset ja rahoitukset yrityksille ovat pysyneet samoina. Kysymykseen vastanneista vain yksi yritys oli hakenut. Yrityksen kehittämisavustus, investointeihin myönnettävää avustusta, kehittämisavustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin, avustusta pienen yrityksen toiminnanaloittamiseen, palkkamenoihin ja laajentumiseen. Lisäksi vain yksi yritys oli 40 yrityksestä hakenut konsultointipalveluita. Muut 37 yrityksestä eivät oleet hakenneet mitään edellä mainittuja Ely-keskusten myöntämiä avustuksia. Kaksi yritystä jätti vastaamatta tähän kysymykseen, mutta näiden osalta voidaan olettaa, etteivät he ole kyseisiä avustuksia, rahoituksia ja palveluita hakenneet.

Kysymykseen liittyi lisäkysymys avustuksen määrästä, tähän kohtaan sama kyseinen yritys, joka oli hakenut avustuksia vastasi että: ”Euroakaan ei avustuksia ole saanut”. Kyselyn pohjalta voitadaan olettaa, että jotain on mennyt pieleen Ely-keskusten myöntämien avustusten saannin suhteen. Voidaan olettaa että moni yritys ei ole huonojen kokemusten takia halunnut edes hakea avustuksia ja rahoituksia tai osa yrityksistä ei ole edes koskaan kuullut vastaavista rahoitusmahdollisuuksista. Ely-keskusten tulisi vielä enemmän panostaa siihen, että kyseiset rahoitukset ja avustukset ovat kaikille yrityksille tasapuolisesti saatavilla. Rahoituksien ja avustuksien kynnystä tulisi alentaa sekä markkinoinnilla että tuomalla erilaisilla positiivisia kokemuksia esille uusille ja jo toimiville yrityksille. Varmasti uusien Ely-keskusten myötä yritysten asiointit helpottuvat kun palvelut on koottu yhteen paikkaan. Sähköinen asiointi onnistuu myös nykyään yrityksiltä helposti koska näitä palveluita kehitetään.

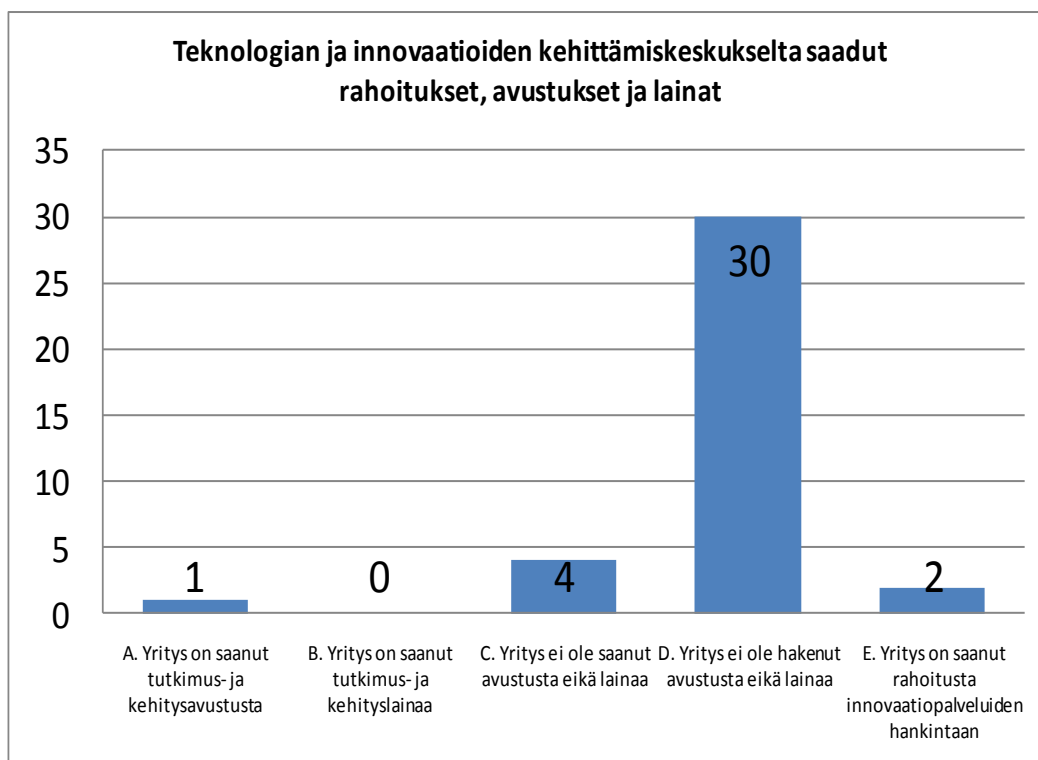
Seuraava kyselykysymys liittyi yrityksen perustamisen aikana Työ- ja elinkeinotoimiston myöntämään starttirahoitukseen.

Kuva 8: Työ- ja elinkeinotoimiston myöntämät starttirahoitukset

Työ- ja elinkeinotoimistot tarjoavat yrityksille yritysmuodosta ja koosta riippumatta starttirahoitusta. Kuva 8 havainnollistaa työ- ja elinkeinotoimistojen myöntämää starttirahoituksen määrää. Kyselyyn vastanneista yrityksistä yksi yritys oli saanut täyden 18 kuukauden rahoituksen. Yrityksistä viisi oli saanut vain osan rahoituksesta. Yksi 40 yrityksestä oli saanut perusrahoituksen ja lisäosan. 23 yritystä ei ole hakenut kyseistä rahoitusta. Seitsemän yritystä ei ole saanut rahoitusta vaikka ovat hakeneet. Kysymyksen vastausten perusteella voidaan olettaa että työ- ja elinkeinotoimistot ovat hyvin tuoneet esille starttirahoituksen, mutta yritysten aktiivisuus hakea rahoitusta on ollut heikko. Voidaan myös olettaa, ettei yrityksillä, jotka ovat hakeneet mutta eivät ole saaneet starttirahoitusta, eivät ole läpäisseet vaadittavia ehtoja. Muun muassa yritys on voinut olla jo toiminnassa kun tukea on lähdetty hakemaan tai yrityksellä ei ole ollut edellytyksiä kannattavaan liiketoimintaan tai yrittäjältä puuttuu yrittäjäkokemus tai koulutus. Edellä mainitut asiat tulisi yrittäjien huomioida kun he lähtevät hakemaan starttirahoitusta työ- ja elinkeinotoimistoilta. Aikaisemmin kyseinen starttirahoitus oli tarkoitettu vain työttömille yrityksen perustajille.

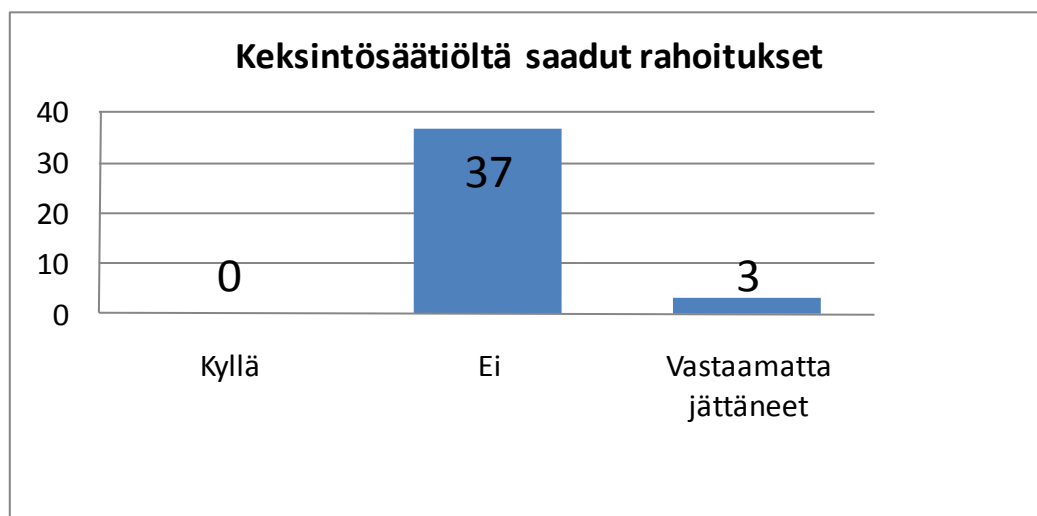
Seuraava tutkimuskysymys liittyi Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen tarjoamiin palveluihin ja rahoituksiin.

Kuva 9: Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen rahoitus tai palvelut

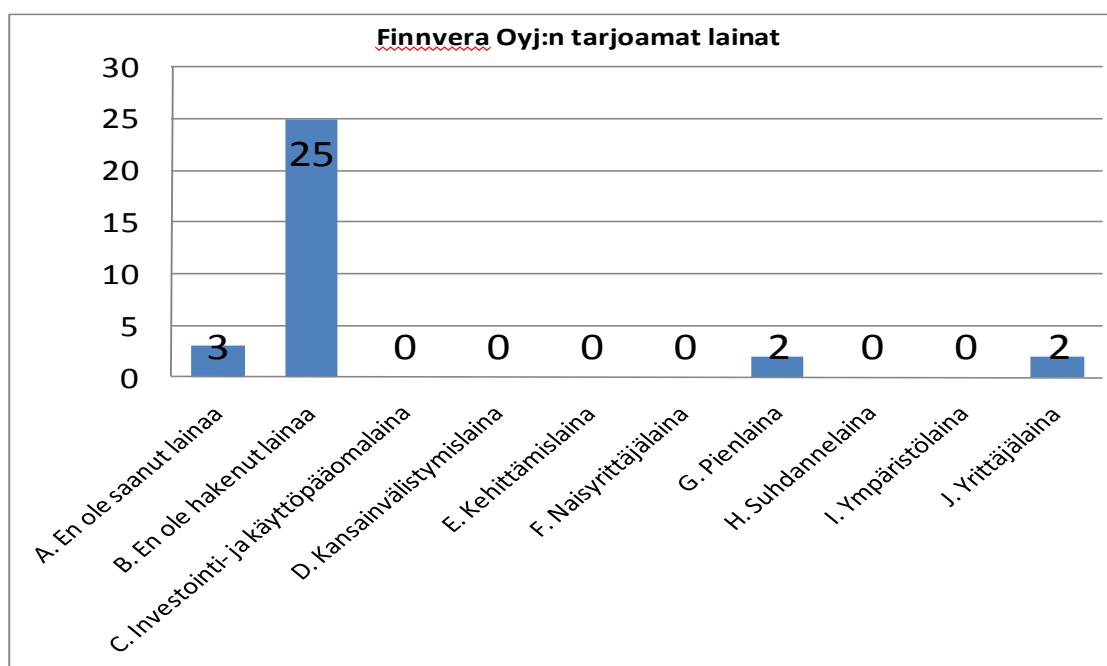
Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus (Tekes) tarjoaa avustuksia ja lainoja. Kyselyyn osallistuneista yrityksistä 30 ei ole hakenut avustusta eikä lainaa. Yksi yritys on saanut tutkimus- ja kehittämisavustusta, neljä yritystä eivät ole saaneet avustusta eikä lainaa. Kaksi yritystä on saanut rahoitusta innovaatiopalveluiden hankintaan. Kolme yrittäjää ei vastannut tähän kysymykseen. Kyselyn vastausten pohjalta voidaan todeta, että ne yritykset, jotka ovat saaneet rahoitusta innovaatiopalveluiden hankintaan, ovat mahdollisesti saaneet 75 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista, mutta enintään he ovat voineet saada vuoden aikana 200 000 euroa. Yksi yritys on saanut tutkimus- ja kehitysavustusta. Avustuksen edellytyksenä on ollut haasteellinen tutkimuksellinen projekti jonka tarkoitus on luoda pohjaa tuotteen tai palvelun kehittämiseen. Niiden yritysten osalta, jotka eivät ole saaneet lainaa voidaan olettaa, etteivät he ole joko omasta syystä hakenneet tai eivät ole perustelleet riittävän hyvin tutkimuksen ja kehityksen kustannuksia.

Seuraava kyselyn kysymys liittyi keksintösäätiön myöntämiin rahoituksiin.

Kuva 10: Keksintösäätiön rahoitus.

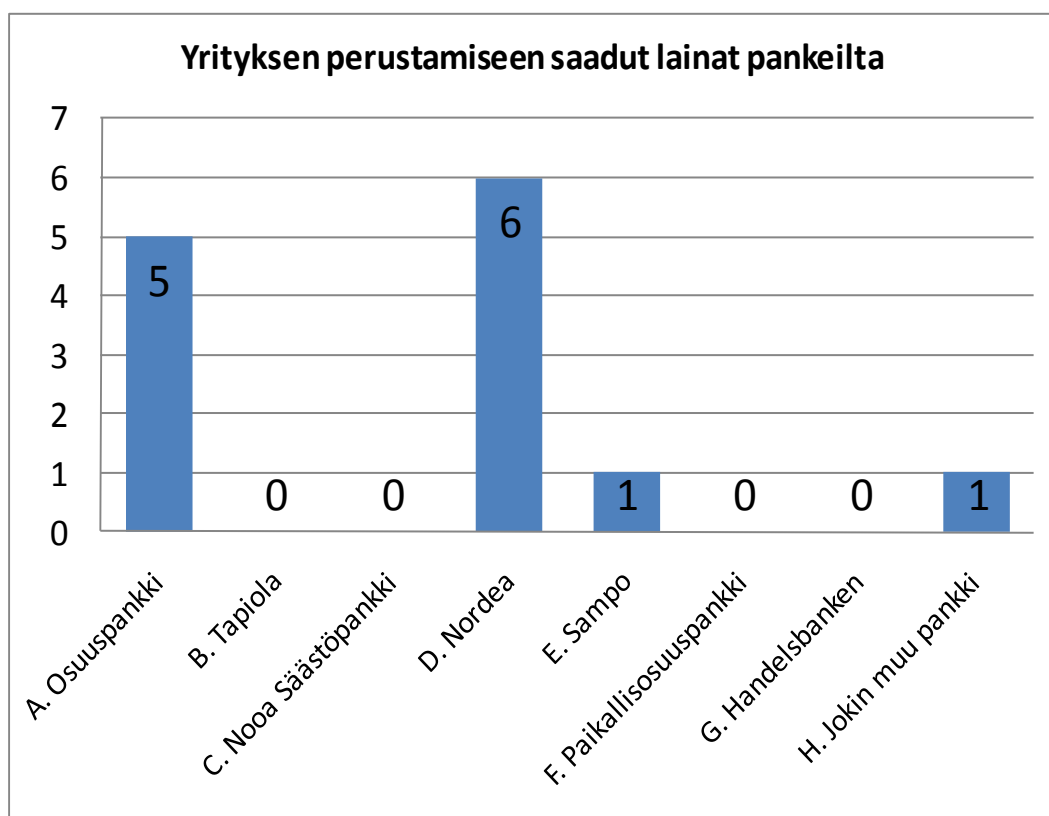
Keksintösäätiön saamia rahoituksia ei ollut yksikään yritys saanut. Kolme yritystä oli jättänyt kysymykseen vastaamatta, mutta olettamuksena voidaan todeta, he etteivät tätä rahoitusta ole saaneet. Keksintösäätiön rahoitus on varmasti kaikkein vaikein saada, edellytyksenä on uuden keksinnön tai innovaation luominen. Keksintösäätiön tarjoaman rahoituksen saannin edellytyksenä otetaan huomioon muun muassa keksinnön uutuus ja lisäarvon tuonti asiakkaalle. Seuraava tutkimuskysymys liittyi Finnvera Oyj:n tarjoamiin lainoihin. (Kuva 11)

Kuva 11: Finnvera Oyj:n tarjoamat lainat.

25 yritystä ei ole hakenut kyseisiä Finnveran tarjoamia lainoja. 3 yritystä ei ole saanut kyseistä lainaa vaikka ovat hakeneet. Pienlainaa on saanut kaksi yritystä ja lainan suuruus toisella yrityksellä ollut 3000 ja toisella yrityksellä 80 000. 3000 euroa pienlainaa saanut yritys on yritysmuodoltaan toiminimi. 80 000 pienlainan saanut on yritysmuodoltaan osakeyhtiö. Yrittäjälainaa on saanut kaksi yritystä ja lainat ovat olleet toisella yrityksellä 5000 euroa ja toisella noin 15 000 euroa. 5000 euroa yrittäjälainaa saanut yritys on yritysmuodoltaan toiminimi ja noin 15 000 euroa saanut yritys on yhtiömuodoltaan osakeyhtiö. Lainan saantiin ei vaikuta yritysmuoto, mutta lainan tarpeeseen vaikuttaa yritysmuoto, kuten kyselyjen tuloksista huomaa.

Seuraavan tutkimuskysymyksen tarkoitus on tuoda esille se, mistä eri pankeista yritykset ovat saaneet lainaa.

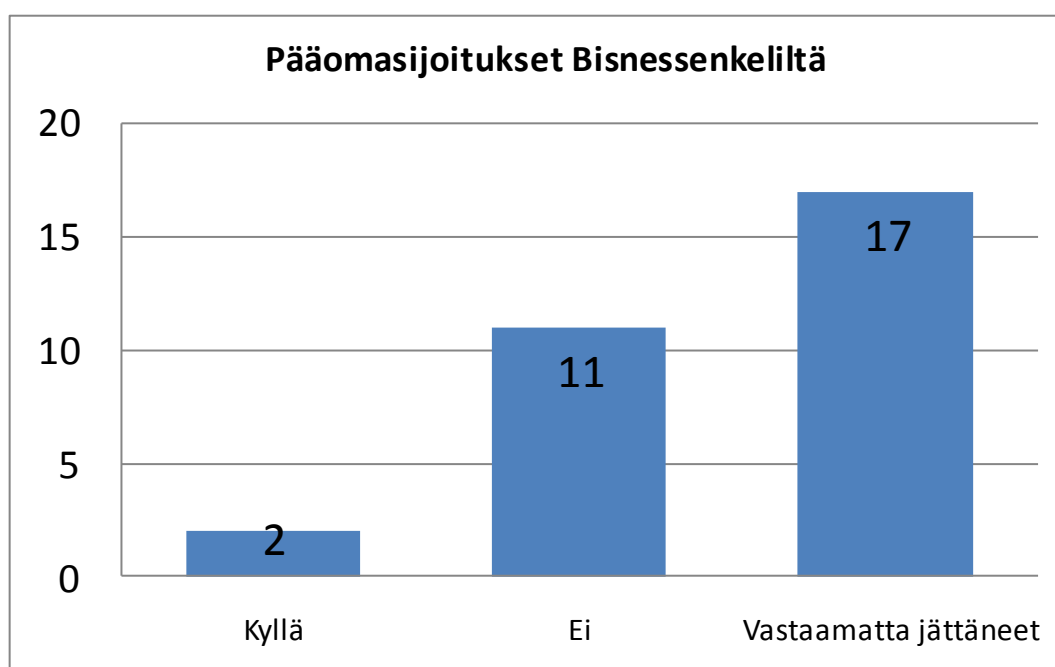

Kuva 12: Lainat eri pankeilta.

Nordea Pankki on kyselyyn vastanneiden yritysten keskuudessa kaikkein suosituin lainan lähde. Yrityksistä kuusi on saanut Nordealta lainaa. Lainojen suuruudet ovat 8000- 300 000 euroa. Nordean pankkilainoissa vakuutena on ollut yhdellä yrityksen osakkaan asunnon osakekirjat jolloin laina on osakkaan henkilökohtainen. Osuuspankilta lainaa on saanut viisi yritystä. Lainat ovat olleet 3500-120 000 euron välillä. Lainojen vakuutena on oma asunto, oma autoal-

li, vastuualaisen yhtiömiehen omistama kiinteistö ja yhden yrityksen vakuuden antajana lähiomainen. Kaksi yritystä on saanut lainaa Sampo Pankilta. 26 yritystä ei vastannut mitään kysymykseen, joten näiden perusteella on todettava, että joko yritykset eivät ole hakeneet lainaa tai eivät ole saaneet lainaa. Yrityksiä olisi voinut auttaa Finnveran ja Garantian tarjoamat eri takaukset.

Seuraava tutkimuskysymys liittyi Bisnessenkeleihin. Kysymyksen tarkoituksena on selvittää ovatko yritykset saaneet rahoitusta näiltä Bisnessenkeleiltä.

Kuva 13: Pääomasijoitukset Bisnessenkeliltä

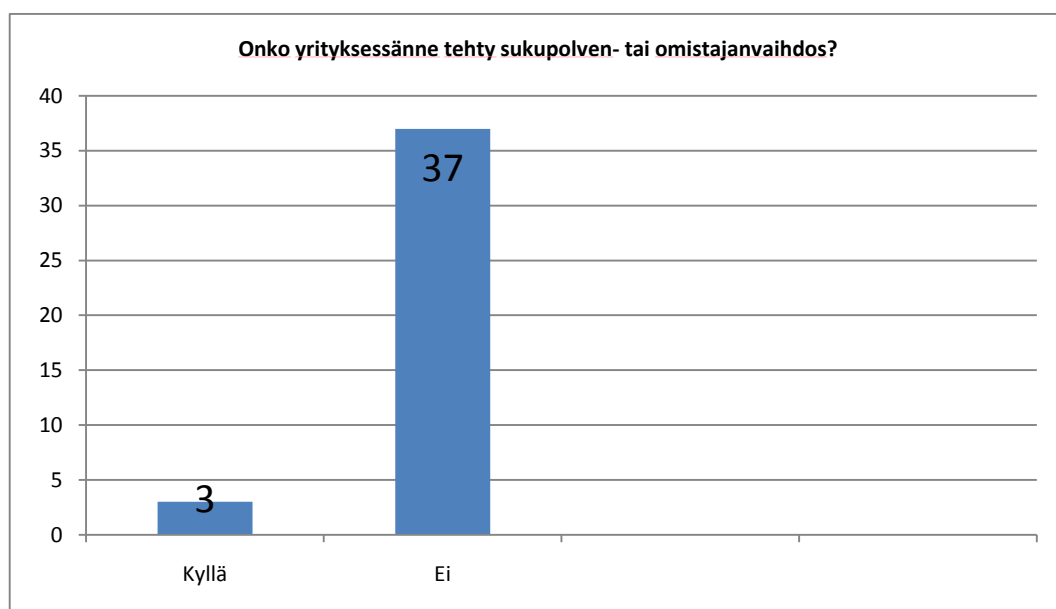
Yrityksistä 11 ei ole saanut tai hakenut pääomasijoitusta Bisnessenkeliltä. Kaksi yritystä on saanut pääomasijoitusta, 5000 euroa yksityiseltä sijoittajalta ja toinen sijoitus on saatu korotomana lainana puolisolta. 17 yritystä ei vastannut kysymykseen, joten niiden osalta voidaan tulkita, että he eivät ole saaneet pääomasijoitusta tai eivät ole osanneet sanoa. Bisnessenkeleisiin liittyvien kysymysten vastauksissa oli katoa erittäin paljon.

Kahdeksas kysymys liittyi yritysten omiin kokemuksiin eri tukimuodoista ja siihen onko tukimuodoissa esiintynyt ongelmia. 16 yrityksestä vastasi avoimiin kysymyksiin. Yhdellä yrittäjällä starttirahan hakeminen jäi väliin, koska kyseisen kaupungin starttirahat olivat loppu, eikä ollut tietoa koska uusia määrärahoja oli tulossa lisää. Kaupunkien tulisi näin ollen nopeuttaa määrärahojen saantia tai ainakin ilmoittaa mahdollisista määrärahojen puutteista. Yhden yrittäjän mielestä starttiraha olisi ollut tarpeen. Yrittäjistä kaksi oli sitä mieltä, että vaikka perusteluja eri rahoituksen saantiin olisi, ei sitä siitä huolimatta saa. Kahden yrittäjän mieles-

tä rahoitusta on vaikea saada, koska matkanvarrella on niin monia mutkia ja eri hakemusten täyttämiseen menee yrittäjältä paljon aikaa ja vaivaa. Heidän mielestä hakeminen pitäisi tehdä yrittäjälle paljon helpommaksi. Yhdellä yrittäjällä oli hyviä kokemuksia pankeista. Yksi yrittäjästä oli hakenut Finnveralta naislainaa ja pienlainaa, muttei saanut kumpaakaan. Joillekin yrittäjille kyselyn myötä nousi esille hyviä vaihtoehtoja avustuksiin, sillä eivät olleet aikaisemmin kuulleet vastaavista.

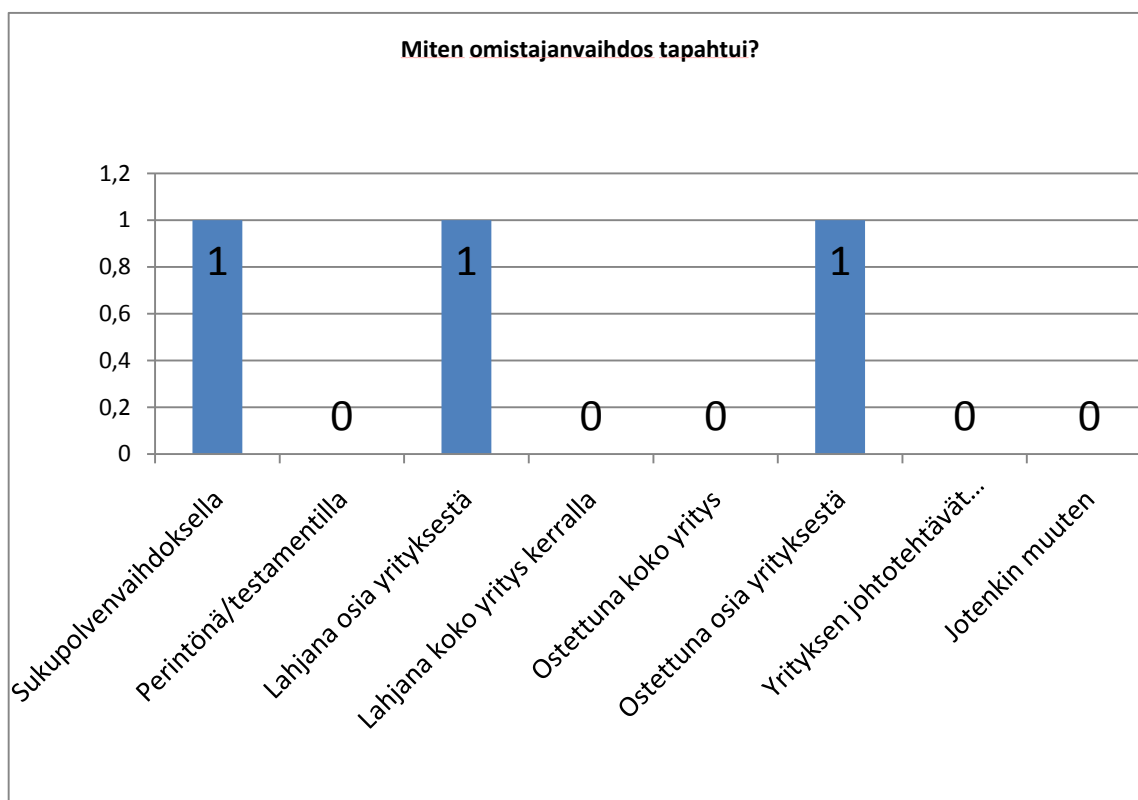
14.2 Sukupolven- ja omistajanvaihdososion tutkimustulokset

Ensimmäisenä kartoitettiin kyselyyn valituilta yrityksiltä sitä, onko yrityksessä jo toteutunut omistajanvaihdos. Kuvasta 14 käy ilmi, että 37 kyselyyn vastanneista yrityksistä ei ole käynyt läpi omistajanvaihdosprosessia ja kolmessa tapauksessa omistajanvaihdos oli tapahtunut.

Kuva 14: Onko yrityksessä tehty sukupolven- tai omistajanvaihdos?

Ei-vastauksen antaneet yritykset pystyivät siirtymään kyselylomakkeella osioon, jossa käsiteltiin sitä, ovatko he harkinneet omistajanvaihdosta. Näitä tuloksia käsittelen myöhemmin. Sitä ennen analysoin kyllä-vastauksen antaneita yrityksiä, jotka jatkoivat kyselylomaketta normaalisti eteenpäin. Kuva 15 havainnollistaa sen, miten omistajanvaihdos yrityksissä on toteutettu.

Kuva 15: Miten omistajanvaihdos on tapahtunut?

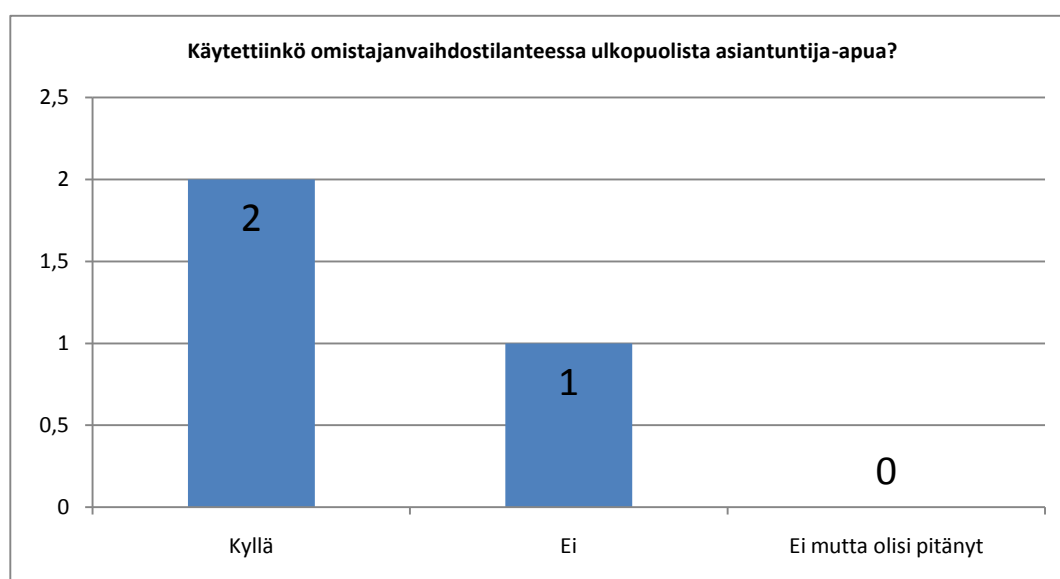
Suhteellisen pienessä osassa vastauksensa antaneita yrityksiä omistajanvaihdos oli ylipäänsä tehty. Neljästäkymmenestä vastauksesta kolmessa omistajanvaihdos on toteutunut. Omistajanvaihdokset näissä yrityksissä oli toteutunut sukupolvenvaihdoksella, osittaisena lahjana ja ostettuna osia yrityksestä. Koko yrityksen siirtäminen jatkajalle kerralla ei ole ollut vastaajien keskuudessa käytetty toimintatapa omistajanvaihdosta toteutettaessa. Vastaukset kertovat siitä, että omistajanvaihdos olisi toteutettu siten, että edellinen omistaja on jäänyt vielä yritykseen jatkajan lisäksi ja aikanaan yritys siirtyy jatkajalle kokonaisuudessaan edellisen omistajan jäädessä pois yritystoiminnasta. Yrityksen johtotehtäviä ei ollut myöskään suoraan siirretty jatkajalle eikä yritystä oltu saatu perintönä tai testamentilla.

Kahden vastaajan kohdalla omistajanvaihdos oli kestänyt alle vuodesta vuoteen. Yritys, jossa oli siirretty lahjana osia yrityksestä jatkajalle, omistajanvaihdos oli kestänyt alle vuoden. Sukupolvenvaihdostilanteessa omistajanvaihdos oli kestänyt vuoden verran. Yritys jossa oli ostettu osia yrityksestä, ei määritelty omistajanvaihdosprosessiin kulunutta aikaa. Vuosi on hyvä aika käytettäväksi omistajanvaihdosprosessiin, jos yritys halutaan siirtää uudelle omistajalle esimerkiksi substanssikaupalla tai yhtiöosuuskaupalla. Lahjana toteutettaviin omistajanvaihdoksiin kannattaa käyttää enemmän aikaa, koska lahjaveron maksetaan 4000 euroa ylittävältä lahjasta ja tähän lasketaan mukaan kaikki kolmen vuoden sisällä samalta henkilöltä

saadut lahjat. Yrityskaupoista ja niiden vaihtoehtoista kerrotaan enemmän luvussa 8. Yrityksestä luopumisen vaihtoehtoja

Omistajanvaihdon suurin syy tulevaisuudessa on edellisen omistajan eläkkeelle jääminen, koska suuret ikäluokat alkavat olla siinä iässä, että eläkkeelle jääminen on ajankohtaista. Yritystoiminnasta poisjääntiin on muitakin syitä kuin eläkkeelle jääminen. Näitä syitä ovat esimerkiksi sairastuminen, yritystoimintaan kyllästyminen ja vapaa-ajan puute. Omistajanvaihdon syitä on myös kuvattu kuvassa 21. Eläkkeelle jääminen oli syynä omistajanvaihdokseen yhdessä kolmesta omistajanvaihdon läpi käyneessä yrityksessä. Toinen syy omistajanvaihdokselle oli yrityksen siirtyminen vanhemmilta lapsille. Kolmannessa tapauksessa oli haluttu kaikkien yrityksessä toimivien konsulttien tulevan yrityksen jatkajiksi.

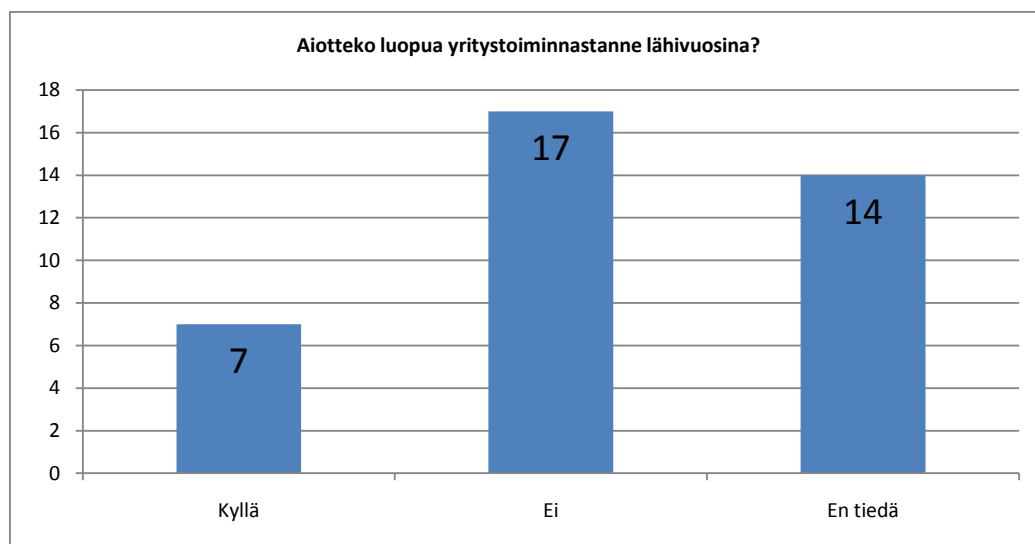
Omistajanvaihdos on vastaajien kesken koettu helpoksi jopa itsestäänselvyudeksi. Yritysjärjestelyissä ja hinnanmäärittelyissä on koettu jonkin verran vaikeutta mutta vaikeissa tilanteissa oli käännytty asiantuntijan puoleen. Myös verottajan kanssa käydyt keskustelut oli koettu vaikeiksi. Kuvassa 16 on esitetty asiantuntija-avun käytettävyyttä.

Kuva 16: Käytettiinkö omistajanvaihdostilanteessa asiantuntija-apua?

Kahden yrityksen kohdalla oli käytetty asiantuntija-apua muun muassa yrityksen hinnan määrittelyssä sekä yritysjärjestelyiden selvittelyssä. Yhden vastaajan kohdalla apuun ei ollut turvauduttu. Asiantuntijalta voi saada paljon oleellista tietoa liittyen omistajanvaihdokseen. Yleensä apua pyydetään vasta verotusta, rahoitusta ja yritysten arvoa määriteltäessä mutta suotavaa olisi pyytää asiantuntija avuksi jo suunnittelun alkuvaiheessa. Näin ulkopuolisella avuntarjoajalla on kattavampi tietous yrityksen toiminnasta ja tilasta, ja hän pystyy arvioimaan yrityksen tilannetta paremmin.

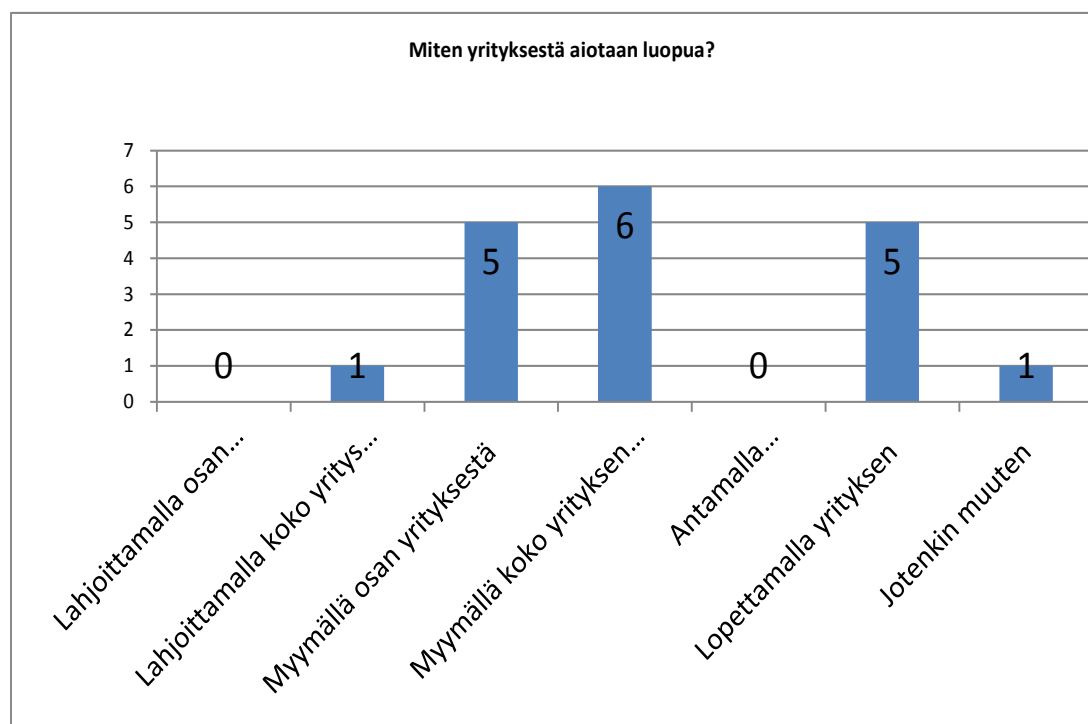
Seuraavaksi käsitellään tilanteita, joissa omistajanvaihdosta ei ollut tapahtunut. Yritykset olivat suurimmaksi osaksi vastanneet tähän osaan kyselyä. Kuvassa 17 kartoitettiin sitä, ovatko yritykset harkinneet luopuvansa yrityksestä lähivuosina.

Kuva 17: Aiotaanko yrityksestä luopua lähivuosina?

Kuvasta käy ilmi, että moni ei vielä tiedä, luopuuko yritystoiminnasta vai ei. Seitsemän vastanneista aikoo luopua yritystoiminnasta lähivuosina, 17 ei aio luopua ja 14 ei vielä tiedä. Varsinkin niiden, jotka aikovat luopua yritystoiminnastaan lähivuosina, kannattaisi alkaa suunnittelemaan luopumisprosessia hyvissä ajoin. Luopumispäätöstä ei kannata tehdä hetken mielihoiteesta, vaan ottaa selvää vaihtoehtoista ja valita niistä itselleen sopiva vaihtoehto. Luopujan kannattaisi myös huomioida yritysmuodon muutokset ennen yritystoiminnasta luopumista, jos kyseessä on yksityinen elinkeinonharjoittaja. Tällöin luopuminen saattaa olla verotuksellisesti edullisempaa, kuin substanssikaupassa. Yritysmuotojen muutoksista kerrotaan enemmän luvussa 13. Yritysmuodon muuttaminen.

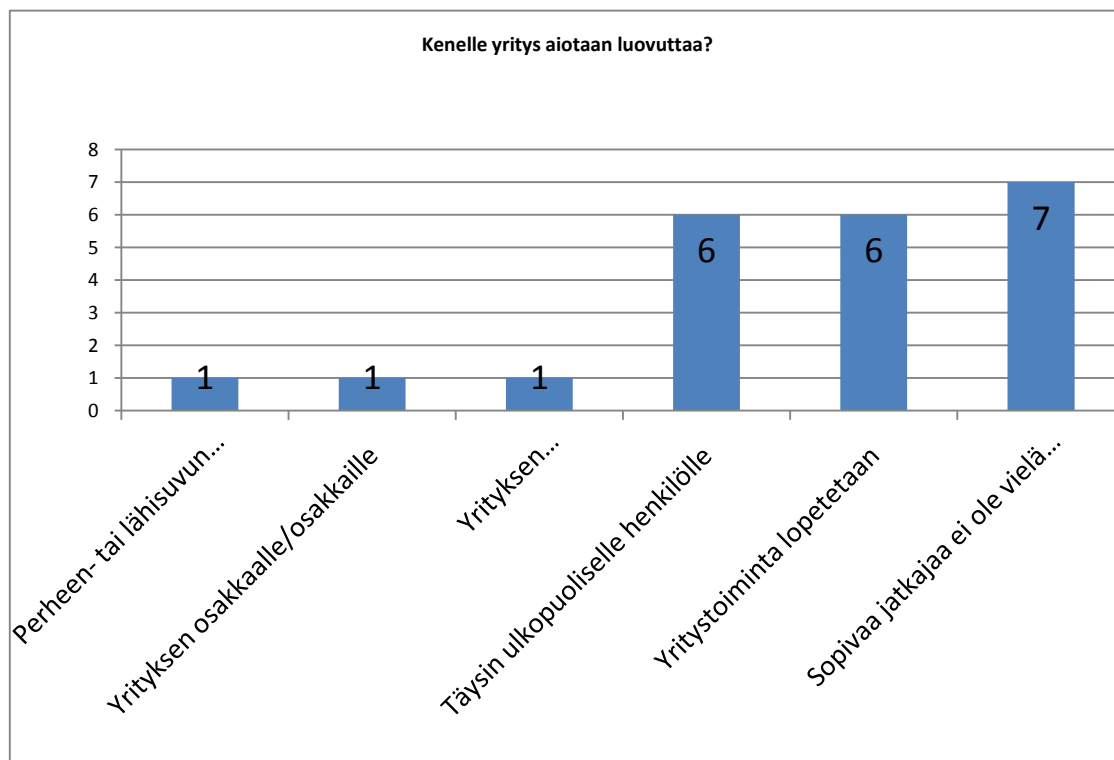
Kuva 18 esittää niitä tapoja, joita omistajanvaihdoksessa aiotaan käyttää. Tähän kysymykseen pystyi valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 18: Miten yrityksestä aiotaan luopua?

Suurimmalla osalla vastaajista on ajatuksena luopua koko yritystoiminnasta kerralla myymällä yritys jatkajalle. Toiseksi eniten on aiottu myydä osia yrityksestä tai lopettaa koko yritystoiminta. Myös yrityksen lahjoittaminen kokonaisuudessaan on ollut yhtenä vaihtoehtona ja yksi vastaajista on ajatellut myydä osan ja lopettaa osan yritystoiminnastaan. Niiden yritysten kohdalla, jotka ovat ajatelleet lopettaa koko yritystoiminnan kerralla, kannattaisi huomioida yrityksen purkamiseen ja lopettamiseen liittyvät asiat. Erilaisilla yritysmuodoilla on eri käytänteet yritystoiminnan lopettamisen suhteen. Yritystoiminnan lopettamisesta ja yritysten purkamisesta kerrotaan enemmän luvussa 8.5. Yrityksen lopettaminen ja purkaminen.

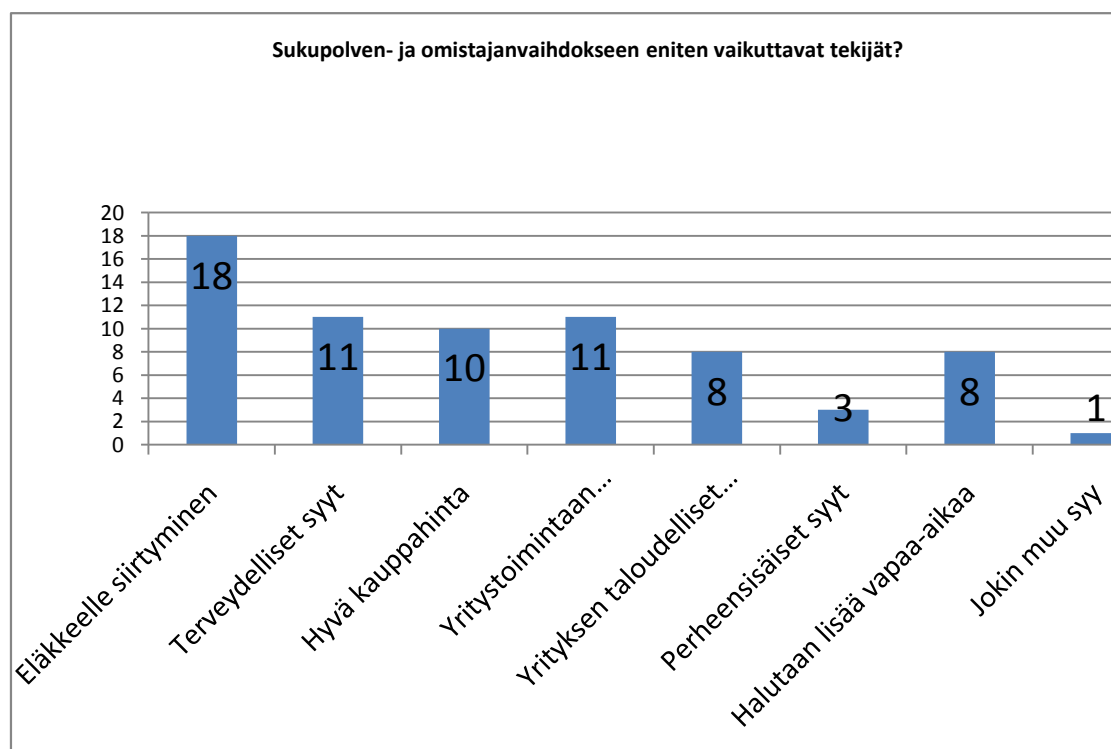
Kuva 19. havainnollistaa sitä, kenelle nykyiset omistajat ovat ajatelleet yritystoimintansa siirtää. Tähän kysymykseen pystyi antamaan useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 19: Kenelle yritys aiotaan luovuttaa?

Vastauksista käy ilmi, että suurimmalla osalla yrityksistä ei ole vielä jatkajaa tiedossa, vaikka moni aikoo luopua lähivuosina. Luovuttaminen yrityksen sisällä oleville henkilöille ja lähisukulaisille ei ole niin suosittu tapa kuin täysin ulkopuoliselle henkilölle luovuttaminen. Moni yrittäjä on myös ajatellut lopettavansa koko yritystoiminnan.

Kyselyllä haluttiin myös kartoittaa sitä, mitkä tekijät vastaajien mielestä vaikuttavat omistajanvaihdospäätökseen. Kuva 20 havainnollistaa vastaajien mielipidettä omistajanvaihdoksen syistä. Tähän kysymykseen pystyi valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 20: Sukupolven- ja omistajanvaihdokseen eniten vaikuttavat tekijät.

Omistajan eläkkeelle siirtyminen on vastaajien mielestä suurin syy omistajanvaihdokselle. 18 vastaajaa oli valinnut tämän vaihtoehdon. Toiseksi eniten vastaajat arvelevat kyllästymisen yritystoimintaan vaikuttavan yritystoiminnasta luopumiseen tai omistajan terveystellisten syiden olevan omistajanvaihdoksen takana. Kymmenen vastaajan mielestä syynä on yrityksestä saatu hyvä hinta. Syyt yritystoiminnan lopettamiselle ovat jakautuneet melko tasaisesti. Kuitenkin perheen sisäiset syyt ovat vastaajien mielestä pienin syy yritystoiminnan lopettamiselle. Yksi vastaajista koki verotukselliset asiat niin vaikeiksi, että se saattaisi olla yksi syy yritystoiminnasta luopumiselle.

15 Pohdinta ja johtopäätökset

Vaikka opinnäytetyö on suurimmalta osin teoreettista tutkimusta, mukana on myös yritysten näkökulmia rahoituksesta ja yrityksestä luopumiseen liittyvistä asioista yrityksille. Työn teoriaosuuden ja yrityksille tehdyn kyselyn tutkimustuloksien johtopäätökset on jaettu rahoitusosioon ja lopettamisvaihtoehto-osioon.

15.1 Rahoitusosion pohdintaa

Kyselyyn vastanneet Uudellamaalla toimivat pienyritykset olivat kaikkein aktiivisimmin hakenneet työ- ja elinkeinotoimiston myöntämää starttirahoitusta. Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen rahoitusta innovaatiopalveluiden hankintaan oli saanut kaksi yritystä,

yksi yritys oli saanut tutkimus- ja kehitysavustusta. Neljä yritystä ei ollut saanut avustusta tai palveluita. Finnveralta vain yksi yritys oli saanut pienlainaa ja yksi yritys yrittäjälainaa. Huomattavaa oli Finnveralta se että kolme yritystä ei ollut saanut lainaa vaikka oli hakenut. Kaksi yritystä oli saanut Bisnessenkeliltä pääomasijoitusta, toinen yksityiseltä sijoittajalta ja toinen puolisolta korottomana lainana. Pankeista kaikkein suosituin oli Nordea, josta yrityksistä kuusi oli saanut lainaa, seuraavaksi suosituin oli Osuuspankki ja kolmanneksi Sampo Pankki.

Kyselyä voi osittain verrata Suomen Pankin, Elinkeinoelämän keskusliiton ja sen edeltäjien sekä työ- ja elinkainoministeriön teettämään yritysten rahoituskyselyyn. Yritysten rahoituskysely on teetetty vuodesta 2000 lähtien ja sen tarkoitus on tuoda esille yritysten rahoitustarpeita sekä rahoituksen saatavuutta ja hintaa. Yrityksen rahoituskyselyn kaikkia osioita ei voi suoraan verrata tutkimuksen kyselyyn, sillä kysymykset eivät ole identtisiä. Tarkasteltavaksi voidaan ottaa vuoden 2000 yrityksen rahoituskysely sillä opinnäytetyön tutkimuskyselyyn vastanneiden yritysten perustamisvuoden keskiarvo oli lähinnä vuotta 2000. Vuoden 2000 yrityksen rahoituskyselystä nousi esille se, että tärkein rahoituksen lähde olivat pankit ja seuraavaksi rahoitusyhtiöt, sekä Finnvera. Yrityksen rahoituskyselystä nousi esille myös rahoituskensuunnitelmat, sillä mikroyritykset ja pienyritykset eivät aikoneet hankkia rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana. Tutkimuksessa todettiin pienten yritysten varovaisesta suhtautumisesta makrotalouden kehitykseen. Pienissä yrityksissä toiminnan suppeus ja jatkuva kannattavuus pienentävät tarvetta hankkia uutta rahoitusta. Näiden vastausten perusteella voidaan olettaa, että edellä mainitut asiat vaikuttavat osittain alkurahoitukseen. Varmasti yrittäjä olettaa, että yritystoiminta alkaa välittömästi tuottaa tulosta ja näin on turha hakea rahoitusta, toisaalta varmasti eri pelot rahoituksien hakemisesta nousevat uudelle yrittäjälle heti mieleen.

Vuoden 2000 yrityksen rahoituskyselyssä kysyttiin myös pankkipalveluiden saatavuudesta ja pankkien kilpailuttamisesta. Kyselyssä kysyttiin, mitkä ovat yrityksen syyt rahoittajapankin valintaan. Yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että vakiintunut asiakassuhde oli tärkein syy. Tämän tuloksen pohjalta voidaan olettaa, että opinnäytetyön tutkimukseen vastanneet yritykset ovat olleet tyytyväisiä Nordea Pankin, Osuuspankkiin ja Sampo Pankkin palveluihin ja siksi ovat hakeneet rohkeasti pankkilainaa.

Rahoitusosion tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että eri rahoituspalveluita tarjoavien tahojen tulisi tuoda enemmän esille palveluita. Kuten monet kyselyyn vastanneet pienyrityksen yrittäjät kertoivat, että avustuksien hakeminen on osoittautunut haasteelliseksi koska se vie liian paljon aikaa yrittäjältä. Yrittäjien kannattaisi rohkeasti hakea avustuksia ja rahoituksia.

Teoriaosuuteen on koottu tärkeimpien tahojen tarjoamat avustukset ja lainat. Teoriaosuudessa tulee esille se mitä yrityksen rahoitus sisältää ja mitä kannattaa huomioida rahoitusta suunniteltaessa. Teoriaosuus tuo uusille yrittäjille paljon tietoa alkuhoiduksesta.

15.2 Lopettamisvaihtoehto-osion pohdintaa

Yhteenvetona voidaan todeta, että yrityksestä luopumiseen kannattaa käyttää aikaa ja mahdollisesti asiantuntija-apua, jotta kaikki omistajanvaihdokseen liittyvät seikat tulee huomioiduksi. Yrityksen arvoon kannattaa kiinnittää erityistä huomiota, koska se vaikuttaa eniten veroseuraamuksiin. Myös luovutettavan kohteen jatkajaan kannattaa kiinnittää huomiota, koska lähisuvun jäsenelle on olemassa huojuksia toteutettaessa omistajanvaihdosta. Paljon on merkitystä myös sillä, mistä yritysmuodosta vaihdoksessa on kyse. Yritysosuuskauppa on usein edullisempi vaihtoehto verotuksellisesti kuin substanssikauppa. Suurten ikäluokkien jäädessä lähivuosina eläkkeelle, olisi yrityksissä hyvä alkaa kiinnittää huomiota siihen, mitä yritykselle tapahtuu sen jälkeen, kun nykyinen omistaja jää pois yritystoiminnasta. Äkillisten sairastapausten tai omistajan kuoleman varalle olisi hyvä olla suunnitelmia jo valmiina.

Kyselyyn vastanneiden keskuudessa sukupolven- ja omistajanvaihdos ei ole ollut ajankohtainen. Yhtenä syynä saattaa olla se, että yritykset eivät koe omistajanvaihdosasioita vielä ajankohtaisina tai se, että omistajanvaihdokseen ei ole vain kiinnitetty sen enempää huomiota. Omistajanvaihdosta ei ollut tapahtunut kuin kolmessa yrityksessä 40:stä. Kuitenkin 17,5 prosenttia yrityksistä aikoo lähitulevaisuudessa luopua yritystoiminnasta. Heidän kohdallaan suunnitelmien teko tässä vaiheessa olisi jo ajankohtaista. Myös niiden yritysten kohdalla, jotka ovat ajatelleet lopettaa koko yritystoiminnan, olisi hyvä ottaa huomioon esimerkiksi se, millaisia veroseuraamuksia lopettaminen aiheuttaa. Toiminimen lopettaessa toimintansa, veroseuraamuksia tulee muun muassa yksityiskäyttöön otosta. Henkilöyhtiön kohdalla sen sijaan on hyvä huomioida esimerkiksi purkamisesta tehtävät ilmoitukset, jotta yhtiön purkaminen astuu voimaan.

Yrityksen elinkaaren loppupuolella yritykselle olisi mielekästä etsiä sopiva jatkaja, koska yrityksen lopettaessa kokonaan toimintansa, omistajan niin sanottu elämäntyö menisi hukkaan. Vaikka omistajanvaihdosprosessi vaatii paljon työtä, se olisi silti järkevää toteuttaa toimivan ja taloudellisesti terveellä pohjalla olevan yrityksen kannalta, koska yrityksestä saattaa olla tulevalle omistajalle hyvä pohja aloittaa tai jatkaa yritystoimintaa. Toisaalta taloudellisesti heikommin menestyville yrityksille omistajanvaihdoksesta voi olla hyötyä siinä suhteessa, että uudet omistajat voivat tuoda yritykseen lisää pääomaa ja uusia näkökulmia, jotta yrityksellä olisi mahdollisuuksia jatkaa liiketoimintaansa ja muodostua kannattavammaksi. Omistajanvaihdosprosessi ei kuitenkaan ole niin mahdoton tehtävä, ettei sitä kannattaisi vakavasti joiden harkita siinä pisteessä elinkaartaan, kun omistajanvaihdos lähivuosina tulisi ajankohtaiseksi.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Heinonen, J.(Toim.) 2005. Yrityksen sukupolven ja omistajanvaihdos. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Holopainen, T. & Levonen, A-L. Yrityksen perustamisopas. Silta yrittäjyyteen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kinnunen, J., Laitinen, E., Laitinen, T., Leppiniemi, J. & Puttonen, V. 2004. Mitä on yrityksen taloushallinto? Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Knüpfer, S. & Puttonen, S. 2007. Moderni rahoitus. Helsinki: WSOY.

Lakari, T. 2005. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Leppiniemi, J. 2002. Rahoitus. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. Helsinki: WSOY.

Lojander, T. & Suonpää, J. 2004. FIRMA. Käytännön yritystoiminta. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Ossa, J. 2006. Myyntivoittoverotus käytännössä. Juva: WS Bookwell Oy.

Puustinen, T. 2004. Avain omaan yritykseen. Keuruu: Otavana kirjapaino Oy.

Rissanen, T. 2004. Yrittäjän käsikirja 2004. Yrityksen kriisit ja niiden ratkaisut. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Siikarla, P.J. 2001. Onnistunut yrityskauppa ja sukupolvenvaihdos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tenhunen, L. & Werner, R. 1993. Yrityskaupan käsikirja. Juva: WSOY.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Työ- ja elinkeinokeskus. 2009. Yrityksen perustamisopas. Käytännön perustoimenpiteet. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ukkola, O. & Vilppula, T. 2004. Yrityksen omistus muutoksessa. Sukupolvenvaihdos, yritysmuoto, verotus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja kehitä. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Villa S, Ossa J. & Saarnilehto A. 2007. Yritysmuodot. Toiminta, rahoitus ja verotus. Vantaa: WSOY.

Sähköiset lähteet

Business Angels Finland Oy 2009a. Miksi Business Angels? Viitattu 25.3.2010.
<https://ssl.businessangels.fi/toiminta.php>

Business Angels Finland Oy 2009b. Sijoittaminen. Viitattu 25.3.2010.
<https://ssl.businessangels.fi/jasenesittely.php>

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010. Viitattu 12.3.2010.
<http://www.ely-keskus.fi/fi/Sivut/default.aspx>

Finanssivalvonta. 2010. Lainat ja vakuudet. Viitattu 3.4.2010.
http://www.rata.bof.fi/fi/Saastajalle/Tuotteet_ja_palvelut/Lainat_ja_vakuudet/Pages/Default.aspx

Finlex. 1992. Liikeosakkeen verotusarvon perusteista. Viitattu 31.3.2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19921554>

Finnvera a. Finnvera-takaus. Viitattu 31.3.2010.
<http://www.finnvera.fi/fin/Takaukset/Finnvera-takaus>

Finnvera b. Lainat. Viitattu 22.3.2010.
<http://www.finnvera.fi/fin/Lainat>

Finnvera c. Tee vakuussuunnitelma. Viitattu 3.4.2010.
<http://www.finnvera.fi/fin/Liiketoiminnan-aloitus/Hae-rahoitusta/Tee-vakuussuunnitelma>

Garantia. Rahoitustakaukset. Viitattu 3.4.2010.
<http://www.garantia.fi/fi/tuotteet/rahoitustakaukset>

Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennia. 2008. TyEL-takaisinelainat. Viitattu 9.4.2010.
<http://www.pensionfennia.fi/Page.aspx?SectionId=6994>

Nordea. 2010. Vakuudet. 3.4.2010.
<http://www.nordea.fi/Yritykset+ja+yhteis%C3%B6t/Rahoitus/Neuvoja+rahoituksesta/Vakuudet/952792.html>

Patentti- ja rekisterihallitus 2010. yritysmuodon muutokset. Viitattu 20.4.2010
<http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/osakeyhtio/muutokset/yritysmuodonmuutos.html>

Suomen Bisnesenkelit ry 2010. Mitä ovat bisnesenkelit? Viitattu 25.3.2010.
<http://www.ledi.fi/bisnesenkelit/bisnesenkelit.html>

Suomen Pankki. 2010. Yritysten rahoituskysely. Viitattu 9.4.2010.
http://www.bof.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/rahoituskyselyt/index.htm

Suomen pääomasijoitusyhdistys ry. Mitä pääomasijoittaminen on. Viitattu 8.4.2010.
<http://www.fvca.fi/?pageid=34>

Suomen Yrittäjät. 2008a. Arvonmääritys. Viitattu 30.3.2010.
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/arvonmaaritys/>

Suomen Yrittäjät. 2008b. Kauppatavat käytännössä. Viitattu 11.3.2010.
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/kauppatavat/>

Suomen Yrittäjät. 2008c. Rahoitus. Viitattu 31.3.2010.

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/rahoitus/>

Suomen Yrittäjät 2008d. Rahoitussuunnittelu. Viitattu 31.3.2010.

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/rahoitussuunnittelu/>

TE-keskus 2007. Rahoitus. Viitattu 12.3.2010.

<http://www.te-keskus.fi/Public/?nodeid=10544&area=7651&lang=1>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Rahoitus. Viitattu 12.3.2010.

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2430>

Työ- ja elinkeinotoimisto. 2010. Palkkatuki. Viitattu 15.4.2010.

http://mol.fi/mol/fi/01_tyonantajat/06_2rekrytoinnin_tuki/02_palkkatuki/index.jsp

Työ- ja elinkeinotoimisto. 2010. Starttiraha- aloittavan yrittäjän tuki. Viitattu 11.3.2010.

http://mol.fi/mol/fi/04_yrittaminen/05_starttiraha/index.jsp

Venture Cup Finland. Kassavirran laskeminen. Viitattu 5.4.2010.

<http://web.venturecup.fi/index.php?id=383>

Verohallinto. 2010. Verohallinnon yhtenäistämishojeet vuodelta 2009. Viitattu 4.4.2010.

http://tax.fi/print.asp?article=8778&language=FIN&domain=VERO_MAIN&path=5,40,437#Toimintansa_lopettanut_yritys

Verohallinto. 2008. Usein kysyttyjä kysymyksiä perintö- ja lahjaverotuksesta. Viitattu 2.4.2010.

http://www.vero.fi/?article=7582&domain=VERO_MAIN&path=5,451&language=FIN#Mitenosakkeetarvostetaanlahjaverotuksessa

Veronmaksajain Keskusliitto Ry. 2008. Lahjaverotus. Viitattu 29.3.2010.

<http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/lahjat/>

Veronmaksajain Keskusliitto Ry. Näin sujuu sukupolvenvaihdos. Viitattu 29.3.2010.

<http://www.veronmaksajat.fi/yritystenverotus/sukupolvenvaihdos>

Yritys-Suomi. 2007a. Mitä yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos tarkoittaa? Viitattu 10.3.2010.

<http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?nodeid=15919>

Yritys Suomi. 2007b. Tuottoarvon määrittäminen. Viitattu 31.3.2010.

<http://www.yrityssuomi.fi/Default.aspx?nodeid=15651>

Yritys-Suomi. 2007c. Yrityksen arvon määrittäminen ja yrityksen hinta. Viitattu 30.3.2010.

<http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?ContentID=8841&NodeID=15929>

Yritys-Suomi. 2007d. Yrityskaupan toteuttamiskeinot. Viitattu 11.3.2010.

<http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?ContentID=8857&NodeID=15930>

Yritys-Suomi. 2008. Yritysmuodon valinta. Viitattu 11.3.2010.

<http://www.yrityssuomi.fi/default.aspx?nodeid=15544>

Julkaisemattomat lähteet

Euroopan komissio. Pienyrityksiä koskeva Eurooppalainen peruskirja. 8.4.2010.

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_fi.pdf

Koskinen V. 2010. Pienyritykset taantumassa. Viitattu 11.3.2010.
http://www.stat.fi/ajk/tapahtumia/2010-02-18_koskinen.pdf

Verohallinto. 2010. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Viitattu 25.3.2010.
<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=7715;582836>

Verohallinto. Lahjaverotaulukko. Viitattu 29.3.2010.
<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=6476;1335621>

Verohallinto. 2008. Lahjaverotus. Viitattu 29.3.2010.
<http://www.vero.fi/nc/doc/download.asp?id=5868;49502>

Yritys tulkki. 2010. Yrityksen rahoitusopas. Viitattu 5.4.2010.
http://www.jdc.fi/filebank/14601-YT_Rahoitus_2010-3_Kinno.pdf

Kuva- ja taulukkoluetelo

Kuva 1: Yrityksen kassavirrat (Yritystulkki).	15
Kuva 2: Pääoman lähteet yrityksen eri vaiheissa (Venture Cup Finland).	16
Kuva 3: Kyselyyn vastanneiden sukupuolijakauma.	50
Kuva 4: Yritysten yritysmuoto.	51
Kuva 5: Kyselyyn vastanneiden yritysten perustamisvuosi.	52
Kuva 6: Henkilöstön määrä.	52
Kuva 7: Toimipaikka.	53
Kuva 8: Työ- ja elinkeinotoimiston myöntämät starttirahoitukset.....	55
Kuva 9: Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen rahoitus tai palvelut	56
Kuva 10: Keksintösäätiön rahoitus.	57
Kuva 11: Finnvera Oyj:n tarjoamat lainat.	57
Kuva 12: Lainat eri pankeilta.	58
Kuva 13: Pääomasijoitukset Bisnessenkeliltä	59
Kuva 14: Onko yrityksessä tehty sukupolven- tai omistajanvaihdos?	60
Kuva 15: Miten omistajanvaihdos on tapahtunut?.....	61
Kuva 16: Käytettiinkö omistajanvaihdostilanteessa asiantuntija-apua?.....	62
Kuva 17: Aiotaanko yrityksestä luopua lähivuosina?	63
Kuva 18: Miten yrityksestä aiotaan luopua?	64
Kuva 19: Kenelle yritys aiotaan luovuttaa?.....	65
Kuva 20: Sukupolven- ja omistajanvaihdokseen eniten vaikuttavat tekijät.	66
 Taulukko 1: Eri yhtiömuotojen rahan järjestäjät (Yritystulkki)	10
Taulukko 2: Yrityksen rahoituksen lähteet ja tarve (Lojander & Suonpää 2004, 48)	11
Taulukko 3: Pankki ja vakuutusyhtiöt lainarahoittajina (Yritystulkki 2010).	27
Taulukko 4: Lahjaveroasteikko, I veroluokka (Verohallinto 2009).	38
Taulukko 5: Lahjaveroasteikko, II veroluokka (Verohallinto 2009).	39
Taulukko 6: Lahjaverotaulukko 2008, I veroluokka (Verohallinto 2008).	39
 Liitteet	
Liite 1: Kysely yrityksen tukimuodoista ja lopettamisvaihtoehdoista	74

Hei! Olemme kaksi liiketalouden opiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta. Teemme opin-
näytetyötä liittyen pienyritysten elinkaareen. Käsitlemme työssämme yrityksen alkurahoit-
uksen vaihtoehtoja sekä mahdollisia yrityksestä luopumisvaihtoehtoja. Toivoisimme teidän
vastaavan tähän kyselyyn. Vastausaikaa on 31.3.2010 saakka. Kyselyyn vastaaminen on luot-
tamuksellista ja vie aikaanne enintään 15 minuuttia. Kiitämme kyselyyn vastanneita jo etukä-
teen.

A. Yrityksen perustiedot

1. Yrityksen nimi
2. Yrityksen perustamisvuosi
3. Henkilöstön määrä
4. Tehtäväne ja asemanne yrityksessä
5. Yrittäjän sukupuoli
Nainen
Mies
6. Yritysmuoto
7. Oletteko harkinneet muuta yritysmuotoa, mitä?
8. Toimipaikka
9. Toimiala

B. Yrityksen alkurahoitus

1. Oletteko hakeneet yritykselle seuraavia Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen myön-
tämää avustuksia ja palveluita? (Mm. entinen TE-keskus)
 - A. Yrityksen kehittämisavustusta
 - B. Investointeihin myönnettävää avustusta
 - C. Kehittämisavustusta muihin kehittämistoimenpiteisiin
 - D. Avustus pienen yrityksen toiminnan aloittamiseen, palkkamenoihin ja laajentamiseen
 - E. Energiatukea
 - F. Konsultointipalveluita
 - G. Valmistelurahoitusta pk-yrityksille
 - H. Yrityksen toimintaympäristön kehittämisavustusta
 - I. En ole hakenut mitään edellä mainittuja rahoituksia tai avustuksia
 - J. Avustuksen määrä? (€)
2. Oletteko yrityksen perustamisen aikana hakeneet Työ- ja elinkeinotoimiston myöntämää
starttirahoitusta?
 - A. Olen saanut täyden 18 kuukauden rahoituksen
 - B. Olen saanut vain osan rahoituksesta
 - C. Olen saanut perusrahoituksen sekä lisäosan
 - D. En ole hakenut kyseistä rahoitusta
 - E. Olen hakenut mutta en ole saanut
3. Onko yrityksenne saanut rahoitusta tai palveluita Teknologian ja innovaatioiden kehittä-
miskeskukselta? (Tekes)
 - A. Yritys on saanut tutkimus- ja kehitysavustusta
 - B. Yritys on saanut tutkimus- ja kehityslainaa
 - C. Yritys ei ole saanut avustusta eikä lainaa
 - D. Yritys ei ole hakenut avustusta eikä lainaa
 - E. Yritys on saanut rahoitusta innovaatiopalveluiden hankintaan
 - F. Avustuksen tai lainan määrä? (€)
4. Oletteko hakeneet Keksintösäätiön rahoitusta yritykselle?

Kyllä
Ei

5. Oletteko saaneet yritykselle Finnvera Oyj:n tarjoamia lainoja, jos olette, niin mitä seuraavista?

- A. En ole saanut lainaa
- B. En ole hakenut lainaa
- C. Investointi- ja käyttöpääomalaina
- D. Kansainvälistymislaina
- E. Kehittämislaina
- F. Naisyrittäjälaina
- G. Pienlaina
- H. Suhdannellaina
- I. Ympäristölaina
- J. Yrittäjälaina
- K. Lainan määrä? (€)

6. Oletteko hakeneet yrityksen perustamiseen lainaa pankeilta? Jos olette, niin valitkaa ne pankit mistä olette saaneet lainaa.

- A. Osuuspankki
- B. Tapiola
- C. Nooa Säästöpankki
- D. Nordea
- E. Sampo
- F. Paikallisosuuspankki
- G. Handelsbanken
- H. Jokin muu pankki, mikä?
- I. Lainan määrä? (€) Lainan vakuudet?

7. Oletteko saaneet yritykselle pääomasijoitusta joltakin Bisnessenkeliltä? Miltä ja kuinka paljon?

8. Kokemuksenne yrityksen eri tukimuodoista? Onko esiintynyt ongelmia avustuksissa, rahoituksessa tai lainoissa?

9. Miten ratkaisitte eteen tulleet ongelmat liittyen eri tukimuotoihin?

C.Kysely yrityksen omistajanvaihdoksesta

1. Onko yrityksessänne tehty sukupolven- tai omistajanvaihdos?

Kyllä
Ei

Jos vastasitte Kyllä, siirtykää kohtaan C1.

Jos vastasitte Ei, siirtykää kohtaan C2.

C1. Omistajanvaihdos toteutunut

1. Miten omistajanvaihdos on tapahtunut?

- A. Sukupolvenvaihdoksella
- B. Perintönä/Testamentilla
- C. Lahjana osia yrityksestä
- D. Lahjana koko yritys kerralla
- E. Ostettuna koko yritys
- F. Ostettuna osia yrityksestä
- G. Yrityksen johtotehtävät siirrettiin jatkajalle
- H. Jotenkin muuten, miten?

2. Kauanko omistajanvaihdosprosessi kesti? (Vuosina)

3. Osaatteko sanoa, mitkä tekijät mielestänne vaikuttivat eniten omistajanvaihdospäätökseen?

Ei

Kyllä

Tässä voitte perustella vastauksenne

4. Oliko yritystoiminnan jatkamispäätös helppo?

Kyllä

Ei

Tässä voitte perustella vastauksenne

5. Käytettiinkö omistajanvaihdostilanteessa ulkopuolista asiantuntija-apua?

A. Kyllä

B. Ei

C. Ei mutta olisi pitänyt

Jos vastasitte Kyllä, Millaista asiantuntija-apua saitte? Teittekö tarkkoja omistajanvaihdossuunnitelmia, verosuunnittelua tai rahoitussuunnittelua? Tuliko vastaan yllätyksiä?

C2. Omistajanvaihdos toteutumatta

1. Aiotteko luopua yritystoiminnasta lähivuosina?

A. Kyllä

B. Ei

C. En tiedä

2. Jos vastasitte Kyllä, miten aiotte luopua yrityksestänne? Jos vastasitte Ei, voitte siirtyä kysymykseen 4.

A. Lahjoittamalla osan yrityksestä

B. Lahjoittamalla koko yrityksen kerralla

C. Myymällä osan yrityksestä

D. Myymällä koko yrityksen kerralla

E. Antamalla perintönä/Testamentata

F. Lopettamalla yrityksen

G. Jotenkin muuten, miten?

3. Kenelle aiotte luovuttaa yrityksenne?

A. Perheen- tai lähisuvun jäsenelle

B. Yrityksen osakkaalle/osakkaille

C. Yrityksen työntekijälle/työntekijöille

D. Täysin ulkopuoliselle henkilölle

E. Yritystoiminta lopetetaan

F. Sopivaa jatkajaa ei ole vielä tiedossa

4. Oletteko tehneet suunnitelmia liittyen omistajanvaihdokseen?

A. Kyllä

B. En

C. En mutta pitäisi/aiotte tehdä

5. Mitkä tekijät mielestänne vaikuttavat eniten omistajanvaihdospäätökseen?

A. Eläkkeelle siirtyminen

B. Terveydelliset syyt

C. Hyvä kauppahinta

D. Yritystoimintaan kyllästyminen

E. Yrityksen taloudelliset vaikeudet

F. Perheen sisäiset syyt

G. Halutaan lisää vapaa-aikaa

H. Joku muu, mikä?

Kiitos vastauksestanne!